

УДК 373.5-044.227:37.091.31.02

УКПП ____

№ держреєстрації 0118U003355

Інв. № ____

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
Інститут педагогіки НАПН України
04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-Д
т.481-37-71

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Інститут педагогіки

НАПН України,

дійсний член НАПН України,

доктор педагогічних наук, професор

_____ О. М. Топузов

« ____ » _____ 2020 р.

ЗВІТ
ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ

ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ
(остаточний)

Керівник НДР

Завідувач відділу дидактики

Інституту педагогіки НАПН

України,

доктор педагогічних наук, професор _____ О. В. Малихін

2020

Рукопис закінчено 30 листопада 2020 р.

Результати роботи розглянуто Вченою радою Інституту педагогіки
НАПН України, протокол від 17 грудня 2020 р. № 12

СПИСОК ВИКОНАВЦІВ НДР

Керівник НДР: завідувач відділу дидактики (01.10.2020 р. – 31.12.2020 р.), доктор педагогічних наук, професор	О. В. Малихін
Керівник НДР: завідувач відділу дидактики (01.01.2018 – 18.09.2020 р.), доктор педагогічних наук, професор	Г. О. Васьківська
Головний науковий співробітник (0,5 ставки), член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор	І. І. Доброскок
Головний науковий співробітник (0,5 ставки /01.10.2020 р. – 31.12.2020 р./), доктор педагогічних наук, професор	Н. О. Арістова
Головний науковий співробітник (0,5 ставки /01.10.2020 р. – 31.12.2020 р./), доктор педагогічних наук, доцент	Р. А. Попов
Провідний науковий співробітник (1,0 ставка /01.02.2018 р. – 31.12.2020 р./), доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник	Л. В. Шелестова
Провідний науковий співробітник (1,5 ставки), кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник	В. І. Кизенко
Старший науковий співробітник (1,0 ставка), кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник	О. В. Барановська
Старший науковий співробітник (1,0 ставка), кандидат педагогічних наук	О. П. Кравчук
Старший науковий співробітник (1,0 ставка /01.01.2018 р. – 19.12.2018 р./), кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник	С. Е. Трубачева
Старший науковий співробітник (1,0 ставка /01.01.2018 р. – 08.10.2020 р./), кандидат педагогічних наук	С. В. Косянчук
Старший науковий співробітник (0,5 ставки /01.01.2018 р. – 19.12.2019 р./), кандидат педагогічних наук	О. В. Черноус

РЕФЕРАТ

Заключний звіт складається з передмови, вступу, основної частини, списку публікацій співробітників за темою дослідження. Загальний обсяг звіту – 67 стор., опубліковані праці на 25 стор.

Звіт відображає результати науково-дослідної роботи співробітників відділу дидактики з теми «Дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання (реєстраційний номер 0118U003355), яка виконувалася в Інституті педагогіки НАПН України науковцями відділу дидактики відповідно до Постанови Президії НАПН України від 29.04.2017 р., протокол № 1-2/7-145; Постанови Президії НАПН України від 15.06.2017 р., протокол № 1-2/9-205; Рішення бюро Відділення загальної середньої освіти НАПН України від 30.05.2017 р., протокол № 5; договору № 12/1/2-18 Нф від 4 січня 2018 р.

Початок дослідження: січень 2018 р.

Закінчення: грудень 2020 р.

Ключові слова: ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ, ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ, ЗАКЛАДИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ, ЗМІСТ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ, КОМПЕТЕНТНІСНІ РЕЗУЛЬТАТИ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ, КУРСИ ЗА ВИБОРОМ, ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ, ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ, РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ, РЕФЛЕКСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ, РЕФЛЕКСІЙНО-ПІЗНАВАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ, СУБ'ЄКТ-СУБ'ЄКТНА ВЗАЄМОДІЯ, РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФІЛЬНОЇ ОСВІТИ, ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ, ЯКІСТЬ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Об'єкт дослідження – організація профільного навчання у закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – сутність, мета і процес реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

Мета дослідження: наукове обґрунтування дидактичних засад і розроблення дидактичної системи реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

Концепція дослідження. Освітня політика країни, реалізуючись у контексті Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» і набуваючи національного пріоритету, спрямовується на інноваційний розвиток, за якого мають бути створені сприятливі умови для самоствердження та самореалізації особистості учня, зростання питомої ваги його самоосвіти у процесі освітньої діяльності. Профільне навчання як система спеціалізованого навчання, засіб індивідуалізації навчання та стимулювання пізнавальної активності старшокласників, їхньої самореалізації, розвитку здібностей має задовольнити потреби молодого покоління на шляху професійного самовизначення, відповідати суспільним вимогам не лише в межах країни, а й поза її межами. Одним із важливих показників

ефективності профільного навчання є не лише поглиблене засвоєння змісту освіти, а якість процесу його засвоєння учнями з метою самостійного вибору свого професійного майбутнього під керівництвом учителя. З огляду на це, питання ефективності педагогічних технологій для вирішення конкретних освітніх завдань набувають особливої значущості. Технологічність стає важливою характеристикою діяльності педагога, означає перехід на якісно новий рівень ефективності та оптимальності освітнього процесу.

Педагогічні технології у науці розглядають як сукупність усіх використаних у певній педагогічній ситуації методів, засобів, форм, які дають змогу отримати певний результат чи продукт із певними властивостями; як послідовна система дій педагога, яка пов'язана із вирішенням педагогічних задач; як система проектування і практичного застосування адекватних для певної технології педагогічних закономірностей, цілей, принципів, змісту, форм, методів і засобів навчання і виховання, які гарантують високий рівень ефективності освітнього процесу, включно й у процесі подальшого відтворення та тиражування. Тобто, педагогічну технологію можна розглядати як модель взаємодії педагога й учнів, у процесі якої всі дії виконуються в певній цілісності й послідовності, а їх виконання передбачає гарантоване досягнення прогнозованого результату. Технологія як процес має такі ознаки: поділ процесу на певні етапи; координація й поетапне виконання дій, що спрямовані на досягнення певного результату (мети); однозначність виконання певних процедур (комплексу дій) і операцій, які є важливою умовою досягнення результатів.

Педагогічні технології є соціальними технологіями, в яких висхідним і кінцевим результатом є особистість, а основним параметром, який піддається змінам, є одна чи декілька її властивостей. На відміну від промислових технологій (які є чітко визначеним набором і послідовністю підібраних технологічних процесів і операцій), у соціальних технологіях чітка послідовність не є обов'язковою, вони більш гнучкі й не так жорстко детерміновані. Підбір певної послідовності способів і прийомів не завжди гарантує досягнення високої ефективності, бо людина є багатомірною і багатофакторною системою, на яку впливає багато різноманітних зовнішніх чинників, і передбачити ефект їх впливу не завжди можливо. В соціальних технологіях важливе місце посідає зворотній зв'язок, який дає змогу коригувати певні процеси. Соціальні технології значно складніші за своєю організацією, ніж промислові технології, бо вони не є ланцюжками точно підібраних процесів. Операційний аспект педагогічної діяльності не може бути відмежований від особистісно-суб'єктивних параметрів, раціональна регуляція від емоційної. Ця суб'єктивність та варіативність педагогічних технологій не дає змоги забезпечити їх високий рівень гарантованості результату. Тобто, гарантованість результату у педагогіці є відносною, а не абсолютною, оскільки він залежить від сукупності внутрішніх та зовнішніх чинників (одним із яких є технології).

Технологія є вищим рівнем розвитку методики, коли разом з її персоніфікацією здійснюється детальна розробка основних складових: цілей; прогнозування; вибору оптимальних форм, методів і засобів навчання; організації взаємодії учасників навчального процесу; оцінки, контролю й корекції результатів навчання з метою гарантованого досягнення дидактичних цілей і сприянню цілісному розвитку особистості учня. За такого підходу, будь-яка методика може бути доведена рівня технологій, якщо вона буде оптимізована на основі зворотного зв'язку та корекції основних складових. Багаторазове відтворення методики у педагогічній практиці і отримання прогнозованого результату дає підстави для того, щоб можна було говорити не про методику, а про технологію навчання.

Кожна технологія характеризується властивим їй рівнем застосування, особливою філософською основою та концепцією засвоєння знань, унікальним змістом освіти, специфічними формами та методами навчання, чітко означеною категорією учнів.

Саме з таких методологічних позицій досліджувалася проблема реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання. У дослідженні ми виходили з того, що профільне навчання на сучасному етапі розвитку освіти розглядається як комплексний засіб підвищення якості, ефективності та доступності загальної середньої освіти, що дає змогу за рахунок змін у структурі, змісті, організації освітнього процесу якнайбільше враховувати інтереси, схильності й здібності учнів, створювати можливості для отримання освіти старшокласниками відповідно до їхніх професійних інтересів і намірів.

Грунтуючись на тому, що сучасні педагогічні технології мають спрямовуватися на розвиток мислення, рефлексії, навчок діалогічного спілкування та співпраці, передбачати взаємодопомогу та обмін культурно-інформаційним, духовно-моральним, емоційно-ціннісним досвідом між учасниками освітнього процесу, було визначено основну ідею дослідження.

Ідея дослідження за темою полягала у виокремленні як дидактичної проблеми реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання; систематизації сучасних педагогічних технологій; обґрунтуванні дидактичних умов реалізації педагогічних технологій у старшій школі; розробленні дидактичних моделей реалізації педагогічних технологій за різним спрямуванням.

Теоретичний аспект досліджуваної проблеми об'єктивує систему поглядів щодо сутності педагогічних технологій, розкриває дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання. Методичний аспект пов'язаний із розробленням та апробацією моделі дидактичної системи реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання, удосконаленням форм і методів організації навчального процесу в умовах профільного навчання.

Відповідно до об'єкта, предмета, мети і концепції дослідження **завдання дослідження:**

1. На основі результатів аналізу наукових джерел визначити поняттєво-категоріальний апарат щодо проблеми реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

2. Дослідити та схарактеризувати сучасні тенденції реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

3. Виявити особливості навчально-пізнавальних потреб та інтересів учнів старших класів у процесі професійного самовизначення.

4. Систематизувати сучасні технології профільного навчання (педагогічні технології в умовах профільного навчання).

5. Обґрунтувати дидактичні засади (методологічні підходи, способи та дидактичні умови) реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

6. Розробити дидактичну систему реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

Визначені завдання пов'язані між собою спільною метою, конкретизують її, указують напрями її розв'язання та спрямовані на вдосконалення теорії навчання.

Для реалізації основних завдань НДР на різних її етапах використовувався комплекс теоретичних, емпіричних та **методів** математичної статистики, а саме:

- теоретичні методи: методи аналізу й синтезу, порівняння, узагальнення наукових досліджень з проблеми реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання (аналіз наукових джерел, документації ЗЗСО, продуктів діяльності педагогічних працівників і здобувачів освіти; аналіз категорій і понять); прогнозування; моделювання тощо;

- емпіричні методи: анкетування, інтерв'ювання, експертні опитування, рейтинг; соціально-психологічні (тестування, тренінг, соціометрія тощо); спостереження за процесом реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання; бесіди з суб'єктами освітнього процесу; педагогічні наради; вивчення й узагальнення педагогічного досвіду; апробаційні експедиції тощо.

- статистичні методи: математичні (ранжування, шкалування, індексування, кореляція, факторний аналіз тощо);

Новизна отриманих результатів полягає в тому, що *вперше*:

- *концептуально обґрунтовано та апробовано* дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання, які ґрунтуються на ідеях людиноцентризму, гуманізму, особистісно зорієнтованого навчання й цілісно охоплюють усі складники процесу профільного навчання;

- *систематизовано* сучасні педагогічні технології в умовах профільного навчання;

- *розроблено* концептуальну модель дидактичної системи реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання як кероване,

відкрите, складне утворення, що цілісно відображає процес профільного навчання за природничим, філологічним, соціальним, еколого-економічним спрямуваннями;

- *обґрунтовано* дидактичні умови і способи реалізації педагогічних технологій, що в різних освітніх середовищах суттєво поліпшують якість профільного навчання, позитивно впливають на розвиток професійних орієнтацій учнів старших класів, що реалізуються засобами педагогічних технологій;

- *обґрунтовано й конкретизовано* в контексті дослідження проблеми сутність, мету і процес реалізації рефлексійно-пізнавальної й комунікативної технологій, що забезпечують досягнення сукупності визначених цілей і реалізуються шляхом застосування інтерактивних форм навчальної взаємодії;

- *визначено* особливості навчально-пізнавальних потреб та інтересів старшокласників, задоволення яких зумовлює суттєві зміни у процесуальному забезпеченні освітнього процесу, сприяє максимальному врахуванню індивідуальних особливостей, створює сприятливе середовище для інтелектуального розвитку й соціальної ініціативи.

Загалом отримані результати та теоретичне обґрунтування є важливим інноваційним ресурсом підвищення якості знань учнів в умовах профільного навчання.

Ступінь упровадження: колективна монографія, методичий посібник, наукові статті, виступи на науково-практичних конференціях і семінарах, круглих столах.

Основні конструктивні і техніко-економічні показники: відповідність роботи нормативним документам НДР і сучасним потребам в модернізації шкільної освіти в Україні.

Практична значущість результатів дослідження:

- здобуті результати можуть бути використані у процесі розроблення програм, конструювання начальних видань для здобувачів освіти ЗЗСО, педагогічними працівниками для вдосконалення освітнього процесу щодо реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання; працівниками закладів вищої та післядипломної освіти;

- доробок є інструментом науково обґрунтованого підходу до реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання;

- реалізовані науково обґрунтовані концептуальні положення в частині реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання сприятимуть формуванню в старшокласників системного мислення; ці положення є невід'ємною умовою для дидактичних і методичних досліджень, а також практичної діяльності педагогічних працівників.

Галузь використання: освітня політика, дидактика, педагогіка, заклади загальної середньої освіти, система вищої педагогічної та післядипломної освіти.

ЗМІСТ

Передмова	9
Вступ	10
Основна частина	16
Висновки	52
Рекомендації	63
Список найважливіших публікацій за темою	65

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

НАПН – Національна академія педагогічних наук
НДР – науково-дослідна робота
ЗЗСО заклади загальної середньої освіти

ПЕРЕДМОВА

Звіт відображає результати НДР співробітників відділу дидактики з теми «Дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання» (реєстраційний номер 0118U003355), яка виконувалась протягом трьох років з 1 січня 2018 року до 31 грудня 2020 року. Тему досліджували в 2018 р. на початок року – 8 наукових співробітників (з них 2 – на 0,5 ставки), на кінець року – 9 наукових співробітників (з них 2 – на 0,5 ставки); у 2019 р. на початок року – 9 наукових співробітників (з них 2 – на 0,5 ставки), на кінець року – 8 наукових співробітників (з них 1 – на 0,5 ставки); у 2020 р. – на початок року – 8 наукових співробітників (з них 2 – на 0,5 ставки), на кінець року – 9 наукових співробітників (з них 3 – на 0,5 ставки).

Актуальність дослідження дидактичних засад реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання зумовлена потребами й завданнями реформування української освіти загалом і шкільної зокрема. Алгоритм модернізації та розвитку педагогічних технологій в умовах профільного навчання закладено в основному освітньому документі – Законі України «Про освіту» (2017 р.): від знань – до компетентностей через опанування інваріантної й варіативної складників освітнього змісту.

Упровадження ідей людиноцентризму, гуманізму, особистісно орієнтованого навчання, концепції навчання упродовж життя (формальна, неформальна, інформальна освіта) відповідають основному пріоритету освітнього простору провідних країн світу. Очікуваний соціальний ефект дослідження проблеми дидактичних засад реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання полягає в теоретичному обґрунтуванні й моделюванні процесу їхньої реалізації в ЗЗСО, що відповідає сучасним вимогам і запитам суспільства щодо профільного навчання.

Огляд широкої палітри джерел із проблеми дослідження засвідчив відсутність комплексного вивчення питань, пов'язаних саме з реалізацією педагогічних технологій в умовах профільного навчання. Отже, об'єктивні потреби модернізації змісту освіти в Україні, практика упровадження профільного навчання, а також недостатня теоретична розробленість зазначеної проблеми обумовлюють вибір і доводять актуальність дослідження.

Тема НДР виконувалася відповідно до Постанови Президії НАПН України від 29.04.2017 р., протокол № 1-2/7-145; Постанови Президії НАПН України від 15.06.2017 р., протокол № 1-2/9-205; Рішення бюро Відділення загальної середньої освіти НАПН України від 30.05.2017 р., протокол № 5; договору № 12/1/2-18 Нф від 4 січня 2018 р.

Основними напрямками дослідження є:

- дослідження й обґрунтування сучасних тенденцій, принципів й умов реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання

за гуманітарним, філологічним, природничим та еколого-економічним спрямуваннями;

- систематизація сучасних педагогічних технологій, застосовуваних в умовах профільного навчання;
- обґрунтування дидактичних засад реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання;
- розроблення концептуальної моделі загалом і окремих дидактичних моделей реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання;
- окреслення перспективності розроблення педагогічних технологій в умовах профільного навчання в контексті радикальних змін в освіті в Україні.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Державна політика України у сфері освіти визначається соціально-економічними, політичними, культурними й іншими чинниками, що, безумовно, детермінує процеси модернізації процесу реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання, алгоритм розвитку яких закладено в основному освітньому документі – Законі України «Про освіту» (2017 р.): від знань – до компетентностей через опанування інваріантної й варіативної частин освітнього змісту. Традиційні методи навчання в школі, як показує практика, сьогодні вже не можуть бути особливо ефективними. У процесі реалізації профільного навчання недостатньо тільки привнести зміни до змісту навчального матеріалу, але й слід певним чином організувати пізнавальну діяльність. Відповідно до нової освітньої парадигми потрібно змістити акценти, а освітній процес будувати за урахування індивідуальних запитів і можливостей учнів: з об'єкта навчання вони мають стати суб'єктом діяльності, що визначає необхідність використання нових педагогічних технологій, які спонукатимуть до рефлексійної активності в навчальному процесі.

Питання технологізації освітнього процесу виступають як одні з найдискусійніших у світовій педагогічній науці протягом ХХ – початку ХХІ ст. Питання сутності, предмета, концепцій, дефініцій, парадигм, морфології педагогічних технологій і відповідної педагогічної дисципліни присвячено кілька десятків спеціалізованих журналів, численні наукові публікації. У ході еволюції педагогічної технології виокремилися два основних напрями її розвитку: 1) педагогічна технологія як технологізація освіти, тобто використання в навчальному процесі новітніх досягнень техніки; 2) педагогічна технологія як засіб оптимізації навчального процесу, своєчасного реагування на вимоги суспільства. Проте, незважаючи на пильний і тривалий інтерес науковців до проблеми педагогічних технологій, відкритим залишається питання визначення поняття й класифікації педагогічних технологій. Термін «педагогічна технологія» наразі стає широко вживаним, утім, варто визнати, що й досі немає єдності в розкритті його сигнатури.

Ефективність упровадження педагогічних технологій у процесі реалізації профільного навчання неможлива без урахування таких психолого-педагогічних передумов: вчення про закономірності розумового розвитку учнів і формування в них творчих здібностей, а також про педагогічне керівництво цим процесом (Виготський Л., Громцева А., Калмикова З., Костюк Г., Сухомлинський В.); теорія асоціативності засвоєння знань (Рубінштейн С., Самарін Ю.); теорія поетапного формування розумових дій (Гальперін П., Паламарчук В., Тализіна Н.); теорія узагальнення форм і способів пізнання (Давидов В., Ельконін Д.). Підґрунтям також можуть слугувати праці вчених-психологів: про діяльнісний підхід до розвитку особистості (Рубінштейн С.); про пізнання як результат набутого досвіду (Бодальов О.); про продуктивне мислення як основу навчання (Калмикова З.);

про розвиток підлітків і старшокласників (Божович Л.); характеристики вікової і педагогічної психології (Абрамова Г., Долинська Л., Коломенський Я., Огороднійчук З., Скрипченко О.) і т.ін.

За результатами аналізу стану розроблення проблеми виявлено, що в сучасній педагогічній теорії розроблено й обґрунтовано низку різноспрямованих освітніх технологій, що використовуються в навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів, зокрема: ігрові технології (Ельконін Д., Коваленко В., Нікітін Б., Підкасистий П., Стронін М. та ін.; інтегральна освітня технологія В. Гузеєва; інтегральна педагогічна технологія (Мариновська О.); технології інтерактивного навчання (Пометун О. та ін.); технології групового способу навчання (Дяченко В.); технології проектного навчання, або – «Метод проектів» (Бабанов К. та ін.); технологія «Створення ситуації успіху» (Белкін А.); технологія блочно-консультативного навчання (Ерднієв П., Ібрагімов П., Щетинін М., Гудзик Н., Шаталов В.); технологія визначення ефективності сучасного уроку (Горішний З.); технологія групових творчих справ (Бабанов К.); технологія модульно-блочного навчання (Левітас Г., Гузеєв В.); технологія навчання як дослідження (Бухвалова В., Кларін М., Коршак Є., Левітас Д., Пехота О. та ін.); технологія особистісно орієнтованого виховання (Бех І.); технологія особистісно орієнтованого уроку (Подмазін С.); технологія рівневої диференціації навчання на основі обов'язкових результатів (Фірсов В.); технологія розвитку критичного мислення (Стіл Дж., Мередіт К., Темші Ч.); технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера; технологія формування творчої особистості (Богоявленська Ю., Грабовська Р., Паламарчук В., Пехота О., Сисоєва С. та ін.) та інші. Розглянувши суперечності соціального замовлення на компетентного здобувача освіти, констеляції та конструкти в освітній системі, феномен 3Т (технології, технологічність, технологізація) в освіті та соціалізаційний потенціал цифрової освіти, можна дійти висновку, що концептуальність, цілісність і науковість технологій профільного навчання за різними спрямуваннями, актуалізуючи запити на зміну освітньої політики, посилювані еволюцією суспільних пріоритетів, вибором цивілізаційного вектора розвитку країни, усвідомленням нацією своєї європейської ідентичності, а також глобалізаційними та внутрішніми викликами, має, передусім, корелювати з низкою дидактичних умов: діалогізацією освітнього процесу; досвідом особистості здобувача освіти; обопільною відповідальністю учасників суб'єкт-суб'єктної взаємодії; потенціалом вербальних і невербальних засобів у процесі реалізації педагогічних технологій; психоергономічністю процесу реалізації педагогічних технологій; самовдосконаленням педагогічної майстерності вчителів; типологічними властивостями особистості; ціннісними установками і смислами здобувача профільної освіти; збалансованим відображенням у змісті навчання знань, способів дій, досвіду емоційно-ціннісного ставлення до світу, досвіду творчої діяльності;

забезпеченням зв'язку послідовних етапів пізнання з творчою діяльністю; гуманізацією та гуманітаризацією освітнього простору та ін.

Огляд широкої палітри джерел з проблеми дослідження засвідчує відсутність комплексного вивчення питань, пов'язаних саме з реалізацією педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

Об'єкт дослідження – організація профільного навчання в закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – сутність, мета і процес реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

Мета дослідження: наукове обґрунтування дидактичних засад і розроблення дидактичної системи реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

Концепція дослідження. Освітня політика країни, реалізуючись у контексті Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» і набуваючи національного пріоритету, спрямовується на інноваційний розвиток, за якого мають бути створені сприятливі умови для самоствердження та самореалізації особистості учня, зростання питомої ваги його самоосвіти у процесі освітньої діяльності. Профільне навчання як система спеціалізованого навчання, засіб індивідуалізації навчання та стимулювання пізнавальної активності старшокласників, їхньої самореалізації, розвитку здібностей має задовольнити потреби молодого покоління на шляху професійного самовизначення, відповідати суспільним вимогам не лише в межах країни, а й поза її межами. Одним із важливих показників ефективності профільного навчання є не лише поглиблене засвоєння змісту освіти, а якість процесу його засвоєння учнями з метою самостійного вибору свого професійного майбутнього під керівництвом учителя. З огляду на це, питання ефективності педагогічних технологій для вирішення конкретних освітніх завдань набувають особливої значущості. Технологічність стає важливою характеристикою діяльності педагога, означає перехід на якісно новий рівень ефективності й оптимальності освітнього процесу.

Педагогічні технології в науці розглядають як сукупність усіх використаних у певній педагогічній ситуації методів, засобів, форм, які дають змогу отримати певний результат чи продукт із певними властивостями; як послідовна система дій педагога, яка пов'язана із вирішенням педагогічних задач; як система проектування і практичного застосування адекватних для певної технології педагогічних закономірностей, цілей, принципів, змісту, форм, методів і засобів навчання й виховання, які гарантують високий рівень ефективності освітнього процесу, включно й у процесі подальшого відтворення та тиражування. Тобто, педагогічну технологію можна розглядати як модель взаємодії педагога й учнів, у процесі якої всі дії виконуються у певній цілісності й послідовності, а їхнє виконання передбачає гарантоване досягнення прогнозованого результату. Технологія як процес має такі ознаки: поділ процесу на певні етапи; координація й поетапне виконання дій, що

спрямовані на досягнення певного результату (мети); однозначність виконання певних процедур (комплексу дій) й операцій, які є важливою умовою досягнення результатів.

Педагогічні технології є соціальними технологіями, у яких висхідним і кінцевим результатом є особистість, а основним параметром, який піддається змінам, є одна чи декілька її властивостей. На відміну від промислових технологій (які є чітко визначеним набором і послідовністю дібраних технологічних процесів й операцій), у соціальних технологіях чітка послідовність не є обов'язковою, вони більш гнучкі й не так жорстко детерміновані. Добір певної послідовності способів і прийомів не завжди гарантує досягнення високої ефективності, бо людина є багатомірною й багатофакторною системою, на яку впливає багато різноманітних зовнішніх чинників, і передбачити ефект їхнього впливу не завжди можливо. У соціальних технологіях важливе місце посідає зворотній зв'язок, який дає змогу коригувати певні процеси. Соціальні технології значно складніші за своєю організацією, ніж промислові технології, оскільки вони не є ланцюжками точно підібраних процесів. Операційний аспект педагогічної діяльності не може бути відмежований від особистісно-суб'єктивних параметрів, раціональна регуляція від емоційної. Ця суб'єктивність і варіативність педагогічних технологій не дає змоги забезпечити їхній високий рівень гарантованості результату. Тобто, гарантованість результату у педагогіці є відносною, а не абсолютною, оскільки він залежить від сукупності внутрішніх і зовнішніх чинників (одним із яких є технології).

Технологія є вищим рівнем розвитку методики, коли разом із її персоніфікацією здійснюється детальне розроблення основних складових: цілей; прогнозування; вибору оптимальних форм, методів і засобів навчання; організації взаємодії учасників навчального процесу; оцінки, контролю й корекції результатів навчання з метою гарантованого досягнення дидактичних цілей і сприянню цілісному розвитку особистості учня. За такого підходу, будь-яка методика може бути доведена до рівня технології, якщо вона буде оптимізована на основі зворотного зв'язку та корекції основних складових. Багаторазове відтворення методики у педагогічній практиці й отримання прогнозованого результату дає підстави для того, щоб можна було говорити не про методику, а про технологію навчання.

Кожна технологія характеризується властивим їй рівнем застосування, особливою філософською основою та концепцією засвоєння знань, унікальним змістом освіти, специфічними формами та методами навчання, чітко означеною категорією учнів.

Саме з таких методологічних позицій досліджувалася проблема реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання. У дослідженні ми виходили з того, що профільне навчання на сучасному етапі розвитку освіти розглядається як комплексний засіб підвищення якості, ефективності та доступності загальної середньої освіти, що дає змогу за рахунок змін у структурі, змісті, організації освітнього процесу якнайбільше

враховувати інтереси, схильності й здібності учнів, створювати можливості для отримання освіти старшокласниками відповідно до їхніх професійних інтересів і намірів.

Ґрунтуючись на тому, що сучасні педагогічні технології мають спрямовуватися на розвиток мислення, рефлексії, навчок діалогічного спілкування та співпраці, передбачати взаємодопомогу та обмін культурно-інформаційним, духовно-моральним, емоційно-ціннісним досвідом між учасниками освітнього процесу, було визначено основну ідею дослідження.

Ідея дослідження за темою полягала у виокремленні як дидактичної проблеми реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання; систематизації сучасних педагогічних технологій; обґрунтуванні дидактичних умов реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання; розробленні дидактичних моделей реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за різним спрямуванням.

Для реалізації основних завдань НДР на різних її етапах використовувалася система теоретичних, емпіричних і статистичних **методів**, а саме:

- теоретичні методи: аналіз літературних джерел, документації ЗЗСО, продуктів діяльності педагогічних працівників і здобувачів освіти; аналіз категорій і понять з проблеми реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання; прогнозування; моделювання тощо;
- загальнонаукові методи: загальнотеоретичні (абстрагування та конкретизація, аналіз і синтез, порівняння, зіставлення, структурування тощо); соціологічні (анкетування, інтерв'ювання, експертні опитування, рейтинг та ін.); соціально-психологічні (тестування, тренінг, соціометрія тощо); математичні (рангування, шкалування, індексування, кореляція, факторний аналіз та ін.);
- емпіричні методи: спостереження за процесом реалізації педагогічних технологій профільного навчання; бесіди з суб'єктами освітнього процесу; педагогічні наради; вивчення та узагальнення педагогічного досвіду; апробаційні експедиції тощо.

Результати дослідження:

– **теоретичні:** концептуально обґрунтовано та апробовано дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання, які ґрунтуються на ідеях людиноцентризму, гуманізму, особистісно орієнтованого навчання й цілісно охоплюють усі складники процесу профільного навчання; систематизовано сучасні педагогічні технології в умовах профільного навчання; розроблено концептуальну модель реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання як кероване, відкрите, складне утворення, що цілісно відображає процес профільного навчання за природничим, філологічним, соціальним, еколого-економічним спрямуваннями; обґрунтовано дидактичні умови і способи, що в різних освітніх середовищах суттєво поліпшують якість профільного навчання,

позитивно впливають на розвиток професійних орієнтацій учнів старших класів, що реалізуються засобами педагогічних технологій; обґрунтовано і конкретизовано в контексті дослідження проблеми сутність, мету і процес реалізації рефлексійно-пізнавальної і комунікативної технологій, що забезпечують досягнення сукупності визначених цілей і реалізуються шляхом застосування інтерактивних форм навчальної взаємодії; визначено особливості навчально-пізнавальних потреб та інтересів старшокласників, задоволення яких зумовлює суттєві зміни у процесуальному забезпеченні освітнього процесу, сприяє максимальному врахуванню індивідуальних особливостей, створює сприятливе середовище для інтелектуального розвитку й соціальної ініціативи;

– **практичні:** доробок є інструментом науково обґрунтованого підходу до реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання; реалізовані науково обґрунтовані концептуальні положення в частині реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання сприятимуть формуванню в старшокласників системного мислення; ці положення є невід’ємною умовою для дидактичних і методичних досліджень, а також практичної діяльності педагогічних працівників

- **прикладні** – колективна монографія, методичний посібник, наукові статті.

Практична значущість результатів дослідження:

- здобуті результати можуть бути використані у процесі розроблення програм, конструювання начальних книг для здобувачів освіти ЗЗСО, педагогічними працівниками для вдосконалення освітнього процесу в частині реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання; працівниками закладів вищої та післядипломної освіти;
- доробок є інструментом науково обґрунтованого підходу до реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання;
- реалізовані науково обґрунтовані концептуальні положення в частині реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання сприятимуть формуванню в старшокласників системного мислення; ці положення є невід’ємною умовою для дидактичних і методичних досліджень, а також практичної діяльності педагогічних працівників.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Визначена планова тема є комплексною і поділяється на завдання, пов'язані між собою. Усі вони як компоненти різнобічно розкривають загальну тему, надають їй як теоретичного, так і практичного спрямування. Такими завданнями (як окремі взаємопов'язані теми в межах загальної наукової теми) були:

1. Васьківська Г. О., доктор педагогічних наук, професор: «Дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання (основоположні позиції)».

2. Шелестова Л. В., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник: «Педагогічні технології розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням».

3. Кизенко В. І., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник: «Дидактичні технології реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання».

4. Барановська О. В., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник: «Дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за філологічним спрямуванням».

4. Косянчук С. В., кандидат педагогічних наук: «Дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за соціальним спрямуванням».

5. Кравчук О. П. «Реалізація педагогічних технологій в умовах профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням».

6. Трубочева С. Е. «Моделювання педагогічних технологій в умовах профільного навчання за природничим спрямуванням».

7. Чорноус О. В. «Дидактичні засади реалізації мультимедійних технологій профільного навчання».

Завдання (часткова тема): «Дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання (основоположні позиції)».

Виконавець: Васьківська Г. О., доктор педагогічних наук, професор.

Актуальність дослідження. Традиційні методи навчання у школі, як показує практика, сьогодні вже не можуть бути особливо ефективними. Для ефективного впровадження профільного навчання недостатньо тільки привнести зміни у зміст навчального матеріалу і розкривати у ньому міжпредметні та інші види зв'язків, але й слід у певний спосіб організувати пізнавальну діяльність. Відповідно до нової педагогічної парадигми потрібно змістити акценти, а освітній процес будувати з урахуванням індивідуальних запитів і можливостей учнів: з об'єкта навчання вони мають стати суб'єктом діяльності, що визначає необхідність використання нових педагогічних технологій, які спонукатимуть до рефлексійної активності у навчальному процесі.

Сучасні педагогічні технології в умовах профільного навчання мають бути засновані на діалозі, творчій співпраці з використанням проектних і дослідницьких методів, передбачаючи взаємодопомогу та обмін культурно-інформаційним, духовно-моральним, емоційно-ціннісним досвідом між учасниками освітнього процесу. Така суб'єкт-суб'єктна взаємодія забезпечує продуктивну співпрацю учасників освітнього процесу, сприяє створенню нових, іноді унікальних культурних продуктів пізнавальної діяльності – соціальних, інтелектуальних, культурних тощо. У процесі застосування педагогічних технологій в умовах профільного навчання формуватиметься й накопичуватиметься вітагенний досвід старшокласників у сфері національної, загальнолюдської культури, реалізуватимуться культурологічні засади сімейних, соціальних, суспільних традицій. У такий спосіб в учнів актуалізуватимуться наявні знання, спонукаючи до пошуку нових знань і використання задля цього найрізноманітніших видів діяльності і широкого спектра джерел інформації.

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні дидактичних засад та розробленні концептуальної моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

Завдання дослідження:

1. Розробити та узагальнити програму дослідження.
2. Узагальнити результати теоретичного аналізу проблем реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.
3. Здійснити систематизацію сучасних педагогічних технологій у процесі реалізації профільного навчання та визначити основні тенденції їх розвитку.
4. Організувати та провести аналітико-діагностичні зрізи з проблеми дослідження.
5. Обґрунтувати дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.
6. Концептуально узагальнити розроблені дидактичні моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.
7. Здійснити наукове редагування та підготовку до друку рукописів колективної монографії і методичного посібника.
8. Підготувати заключний науковий звіт.
9. Узагальнити спрогнозований соціальний ефект за результатами дослідження.

Етапи дослідження

1. *Теоретико-аналітичний етап.*
 - 1.1. Розробити та узагальнити програму дослідження.
 - 1.2. Узагальнити результати теоретичного аналізу проблем реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.
 - 1.3. Здійснити систематизацію сучасних педагогічних технологій у процесі реалізації профільного навчання та визначення основних тенденцій їх розвитку.

1.4. Організувати та провести аналітико-діагностичні зрізи з проблеми дослідження.

Методи дослідження: ретроспективний, порівняльний, системний аналіз, класифікація й узагальнення для обґрунтування сутності, мети, способів реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання; систематизація, узагальнення, теоретичне проектування, що дасть змогу розкрити суть проблеми, сформулювати базовий поняттєво-термінологічний апарат; анкетування, педагогічне спостереження (за процесом профільного навчання, консультацій, за роботою методичних семінарів), бесіди, опитування, тестування, експертне оцінювання, вивчення документації, оцінювання продуктів діяльності, а також змісту організації профільного навчання; методи аналізу даних за допомогою сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій, зорієнтованих на безпосереднє вивчення досліджуваних явищ у сучасному освітньому процесі.

2. *Дослідницько-моделювальний етап*

2.1. Обґрунтувати дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

2.2. Концептуально узагальнити розроблені дидактичні моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

2.3. Підготувати матеріали до рукописів колективної монографії «Технології профільного навчання» та методичного посібника «Реалізація технологій профільного навчання у закладах загальної середньої освіти».

Методи дослідження. Моделювання (для розробки концептуальної моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання); постановка проблемних питань для визначення ефективності функціонування концептуальної моделі; обґрунтування дидактичних засад реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання; метод мисленого експерименту, що дозволяє здійснювати критичну рефлексію проміжних результатів і висновків.

3. *Узагальнювально-прогностичний етап.*

3.1. Здійснити наукове редагування та підготовку до друку рукописів колективної монографії і методичного посібника.

3.2. Підготувати заключний науковий звіт.

3.3. Узагальнити спрогнозований соціальний ефект за результатами дослідження.

Методи дослідження:

Метод верифікації як спосіб апробації концептуальної моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання. Аналіз, інтерпретація та оформлення результатів дослідження, апробація методичних рекомендацій; формулювання висновків; експертна оцінка ефективності впровадження одержаних результатів.

Експериментальні бази – авторська школа М. П. Гузика експериментальна спеціалізована загальноосвітня школа-комплекс І–ІІІ ступенів Южненської міської ради, гімназія міжнародних відносин № 323 з

поглибленим вивченням англійської мови; гімназія № 290 м. Києва; Київська гімназія східних мов № 1; Пісківська гуманітарна гімназія Бородянського району Київської обл.; Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; Київський університет імені Бориса Грінченка; Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в науковому обґрунтуванні та апробації дидактичних засад реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання; систематизації сучасних педагогічних технологій у процесі реалізації профільного навчання та визначення основних тенденцій їх розвитку; розроблені концептуальної моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

Форма подачі результатів – науковий звіт, рукопис розділу до колективної монографії «Технології профільного навчання», рукопис матеріалів до методичного посібника «Реалізація технологій профільного навчання у закладах загальної середньої освіти», статті, тези, матеріали конференцій тощо.

Прогноз стосовно використання результатів роботи за темою. Результати дослідження можуть бути використані у практичній діяльності закладів загальної середньої освіти для забезпечення якості профільного навчання та подолання суперечностей між рівнем відповідності освітніх послуг потребам їх споживачів у якісному профільному навчанні.

Завдання (часткова тема): «Педагогічні технології розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням».

Виконавець: Шелестова Л. В., провідний науковий співробітник відділу дидактики, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник.

Актуальність дослідження обумовлена об'єктивною необхідністю у розвитку творчого потенціалу особистості, від якого залежить успішність її становлення й самореалізації у житті. Від творчого потенціалу кожного громадянина залежить і соціально-економічний розвиток суспільства, оскільки лише творчі люди можуть відшукувати нові шляхи розвитку усіх сфер буття. В умовах економічних і соціальних змін, що відбуваються у нашій державі, актуалізувалася потреба в особистостях, які мають не лише міцні знання, а й здатні самостійно, нестандартно, творчо вирішувати різноманітні проблеми. У контексті сказаного важливого значення набуває проблема оптимізації шляхів розвитку творчих здібностей учнів старшої школи в умовах профільного навчання.

З огляду на те, що профільне навчання є видом диференціації та індивідуалізації навчання, яке за рахунок змін у структурі, змісті й організації освітнього процесу дає змогу значною мірою враховувати інтереси, нахили і здібності, можливості старшокласників, цей віковий період потребує ретельної уваги з боку науковців і практиків. До важливих особливостей

цього вікового періоду належать: цілеспрямоване й більш організоване сприймання, критичність і незалежність суджень, здатність вирішувати проблемні ситуації, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, прагнення до логічних обґрунтувань тощо. Невипадково Закон України «Про освіту» метою повної загальної середньої освіти визнає всебічний розвиток особистості, формування у неї ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися іноземними мовами; компетентність у галузі природничих наук, техніки і технологій; математична та екологічна компетентність, інформаційно-комунікативна тощо. Спільними для усіх ключових компетентностей є такі творчі властивості як уміння висловлювати власну думку, критичне і системне мислення, здатність розв'язувати проблеми та логічно обґрунтовувати власну позицію. Згідно з Концепцією профільного навчання у старшій школі (Наказ МОН № 1456 від 21.10.13 р.) одним із важливих завдань профільного навчання є сприяння у розвитку їхньої творчої самостійності, дослідницьких умінь і навичок.

Питання розвитку творчого потенціалу учнів у процесі освітньої діяльності здавна цікавили педагогів. Предметом уваги фахівців були дослідницький метод в навчанні як засіб творчого розвитку учнів (Л. Арістова, Г. Армстронг, Дж. Дьюї, Б. Райков, К. Ягодовський та ін.), метод навчання через відкриття (Дж. Брунер, А. Осборн, Е. Торренс та ін.), теорія розвивального навчання (В. Давидов, Л. Занков, Д. Ельконін та ін.), теорія проблемного навчання (А. Алексюк, М. Данилов, Т. Кудрявцев, І. Лернер, М. Махмутов, Л. Момот, О. Матюшкін, В. Паламарчук та ін.) тощо. Та все ж, варто зауважити, що ряд важливих питань лишилися не вирішеними, серед яких і питання розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання. Здійснюваний науковцями аналіз педагогічної практики свідчить про орієнтацію педагогів профільної школи на передачу знань і формування відповідних навичок, підготовку до незалежного зовнішнього оцінювання, неостатню увагу до залучення учнів старшої школи до творчості, а отже й розвитку їхніх творчих здібностей. Окрім залучення до дослідницько-експериментальної діяльності, результатом якої є написання МАНівської роботи, старшокласники рідко залучаються до виконання творчих завдань, дискусій, критичного аналізу прочитаного тощо.

Актуальність проблеми розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням засвідчується низкою *суперечностей*:

- об'єктивною суспільною й особистісною важливістю розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання й нестачею теоретично обґрунтованих й експериментально перевірених механізмів їх розвитку;
- широкими можливостями профільного навчання для розвитку у старшокласників творчих здібностей та недостатньою увагою до цього питання з боку педагогів;

• необхідністю систематичного цілеспрямованого розвитку творчих здібностей у учнів старшої школи в умовах профільного навчання й недостатньою розробленістю технологічного забезпечення цього процесу.

Зазначені суперечності, суспільний запит щодо розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання, недостатня розробленість цієї проблеми у педагогіці обумовили вибір теми дослідження: «Педагогічні технології розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням».

Об'єкт дослідження: організація профільного навчання у ЗЗСО.

Предмет дослідження: педагогічні технології розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням.

Мета дослідження: обґрунтувати дидактичні засади проектування технологій розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням.

Завдання дослідження:

1. Визначити поняттєво-категоріальний апарат з проблеми реалізації педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням.

2. Дослідити та схарактеризувати сучасні тенденції реалізації педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням.

3. Обґрунтувати методологічні підходи, принципи, способи та дидактичні умови реалізації педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням.

4. Розробити та апробувати дидактичну модель реалізації педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням.

Наукова новизна результатів полягає у здійсненні на основі системного підходу фундаментального дослідження проблеми використання педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів, обґрунтуванні наукових підходів та розробці моделі розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці дидактико-методичного забезпечення розвитку творчих здібностей старшокласників; у розробці методики дослідження учасників навчального процесу щодо розвитку творчих здібностей старшокласників; у впровадженні у навчально-виховний процес моделі розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання. Результати дослідження можуть бути використані педагогами ЗЗСО у професійній діяльності; науковцями й викладачами вищих навчальних закладів у процес викладання дисципліни «Педагогіка»; для удосконалення програм професійної підготовки слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Методи дослідження.

На *теоретико-аналітичному* етапі дослідження для визначення науково-категоріального апарату, стану розробленості проблеми у науці, визначення мети, завдань дослідження і шляхів їх вирішення та виявлення сучасних тенденцій реалізації педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням передбачається використання теоретичних методів: аналізу й синтезу, порівняння, узагальнення наукових досліджень з проблеми.

На *дослідницько-моделювальному* етапі дослідження для збору емпіричної інформації про використання педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання передбачається використання емпіричних методів: спостереження за освітнім процесом у профільній школі, аналіз уроків, бесіди, інтерв'ю; для визначення дидактичних засад у реалізації педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням передбачається використання методу системного аналізу; для розроблення моделі реалізації педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням – теоретичного методу моделювання.

На *узагальнювально-прогностичному* етапі дослідження з метою кількісного та якісного аналізу отриманих емпіричних даних передбачається використання методів математичної статистики; з метою оформлення результатів дослідження, формулювання висновків та прогнозування соціального ефекту - теоретичних методів аналізу та узагальнення.

Організація дослідження. Дослідження проводилося впродовж 2018–2020 рр. і охоплювало три етапи науково-педагогічного пошуку:

Теоретико-аналітичний: 1.02.2018 р. – 31.12.2018 р.

Узагальнення результатів аналізу наукових джерел, державних документів, чинних навчальних програм, підручників і посібників тощо з проблеми розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням.

Дослідницько-моделювальний: 01.01.2019 р. – 31.12.2019 р.

Визначення теоретико-методологічних основ процесу реалізації педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням. Розроблення та апробація моделі реалізації педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням. Підготовка матеріалів до рукопису колективної монографії, статей, матеріалів конференцій та тез. Систематизація та опис сучасних педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням. Підготовка матеріалів до рукопису колективної монографії, програма дослідження, статті.

Узагальнювально-прогностичний: 01.01.2020 р. –31.12.2020 р.
Визначення дидактичних умов реалізації розробленої моделі. Аналіз та

узагальнення результатів дослідження. Упровадження результатів НДР. Підготовка матеріалів до рукопису колективної монографії, статей, матеріалів конференцій та тез.

Основні результати науково-дослідної роботи

На *науково-теоретичному* етапі дослідження здійснювався аналіз психолого-педагогічних джерел, розроблялася концепція дослідження. З'ясовувався й уточнювався понятійний апарат дослідження а саме уточнено сутність поняття «творчі здібності», «педагогічні технології». Розроблявся діагностичний інструментарій з метою з'ясування стану реалізації проблеми дослідження у педагогічній практиці. Добиралася діагностика самооцінки учнями профільних класів власного творчого потенціалу. Вивчався та узагальнювався педагогічний досвід формування творчих здібностей учнів у практиці профільного навчання на основі опитування учителів та спостереження за навчальним процесом. Досліджувався рівень самооцінки учнями профільних класів їхнього творчого потенціалу. Розроблялася програма дослідження.

У ході науково-теоретичного етапу дослідження:

розроблено програму дослідження щодо використання педагогічних технологій розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням.

уточнено сутність поняття «творчі здібності», які розуміємо як загальні здібності людини, які забезпечують успішність виконання творчої діяльності у будь-якій сфері; вони мають складну структуру, до якої входять мотиваційно-творча активність, інтелектуально-логічні здібності, інтелектуально-евристичні здібності, самоорганізаційні здібності, комунікативні здібності, естетичні здібності;

уточнено сутність поняття «педагогічні технології», які розуміємо як: сукупність цілей, принципів, змісту, форм, методів і засобів навчання і виховання, які гарантують високий рівень ефективності освітнього процесу; модель взаємодії педагога й учнів, у процесі якої всі дії виконуються в певній цілісності й послідовності, а їх виконання передбачає відносно гарантоване досягнення прогнозованого результату; вищий рівень розвитку методики, коли разом з її персоніфікацією здійснюється детальна розробка основних складових: цілей; прогнозування; вибору оптимальних форм, методів і засобів навчання; організації взаємодії учасників навчального процесу; оцінки, контролю й корекції результатів навчання з метою гарантованого досягнення дидактичних цілей і сприянню цілісному розвитку особистості учня;

розроблено анкети для опитування вчителів, за допомогою яких з'ясовано розуміння педагогами сутності творчих здібностей, рівня усвідомлення ними завдань щодо розвитку старшокласників в умовах профільного навчання; рівня реалізації завдань у власній практичній діяльності та приділення спеціальної уваги розвитку творчого потенціалу учнів; готовності до творчого розвитку учнів та власного творчого розвитку.

дiбрано діагностичний інструментарій для з'ясування самооцінки учнями профільних класів власного творчого потенціалу;

проаналізовано досвід роботи педагогів щодо розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання;

на основі аналізу емпіричних даних *досліджено та схарактеризовано* сучасні тенденції реалізації педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням: *встановлено*, що педагоги в цілому розуміють сутність поняття «творчі здібності» та по мірі можливостей прагнуть розвивати усі їх складники: інтелектуально-евристичні та інтелектуально-логічні здібності, мотиваційно-творчу активність, самоорганізаційні, комунікативні та естетичні здібності; *з'ясовано*, що попри розуміння педагогами, що розвинені творчі здібності є одним із найбільш важливих результатів освітньої діяльності, спеціальному формуванню цих властивостей особистості приділяється недостатньо уваги; *виявлено* особливості видів творчих завдань, які найчастіше використовуються у педагогічній практиці для розвитку творчого потенціалу учнів; серед них – дослідницькі завдання, завдання на виявлення суперечностей і проблем, комунікативно-творчі завдання, логічні завдання; *з'ясовано*, що найчастіше для розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання педагоги використовують проектну технологію; рідше використовуються метод мозкового штурму, комунікативні технології, технологія проблемного навчання, дослідницькі та ігрові технології; *виявлено* недостатнє орієнтування педагогів у можливостях різних педагогічних технологій для розвитку творчих здібностей учнів; *встановлено*, що найбільш ефективною організаційною формою для розвитку творчих здібностей в умовах профільного навчання є робота у невеликих групах по п'ять–сім осіб;

на основі аналізу емпіричних даних *досліджено* рівень готовності вчителів до розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання; *з'ясовано*, що в учителів добре розвинені мотиваційний та оцінний компоненти, проте недостатньо розвинені когнітивний, операційний та вольовий компоненти готовності до розвитку творчих здібностей учнів;

виявлено шляхи підвищення ефективності розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання, серед них – створення сприятливого мікроклімату у класі та освітньому закладі, підвищення обізнаності вчителів з можливостями розвитку творчих здібностей учнів.

На *дослідницько-моделювальному* етапі дослідження з'ясовувалась ефективність навчально-виховних та розвивальних впливів (змісту, методів, технологій, засобів навчання) на розвиток творчого потенціалу старшокласників в умовах профільного навчання. Здійснювалась діагностика особистісної креативності учнів 8 – 11 класів закладів загальної середньої освіти. Здійснювалась обробка отриманих емпіричних даних та їх перевірка за допомогою методів математичної статистики. З'ясовувались можливості підручників з гуманітарних предметів у розвитку творчих здібностей,

зокрема реалізація розвивальної функції підручників. Визначалися теоретико-методологічні засади дослідження - процесу реалізації педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням. Розроблялася модель реалізації педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням.

У ході дослідницько-моделювального етапу дослідження:

здійснено діагностику особистісної креативності учнів 8 – 11 класів профільної школи;

оброблено отримані емпіричні дані та здійснено їх перевірку за допомогою методів математичної статистики;

з'ясовано ефективність навчально-виховних та розвивальних впливів (змісту, методів, технологій, засобів навчання) на розвиток творчого потенціалу старшокласників в умовах профільного навчання; зокрема встановлено, що розвивальний вплив змісту, методів, технологій, засобів навчання на розвиток творчого потенціалу старшокласників в умовах профільного навчання незначний, оскільки не виявлено суттєвих відмінностей у розподілі дітей за рівнями розвитку творчих здібностей між експериментальною та контрольною групами;

досліджено можливості підручників з гуманітарних предметів у розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання;

схарактеризовано особливості реалізації розвивальної функції одного із підручників з української літератури для 10 кл. (профільний рівень); зокрема, встановлено недостатню реалізацію ним розвивальної функції як на рівні навчального тексту, так і на рівні навчально-пізнавальних завдань;

визначено теоретико-методологічні засади дослідження, виділено комплекс ключових положень, які досить повно і всебічно розкривають суть, зміст, особливості досліджуваного явища та дають змогу розв'язати досліджувану проблему, зокрема: положення про сутність навчального процесу, сутність творчого процесу, сутність творчих здібностей, зміст навчання, можливості гуманітарних предметів у творчому розвитку старшокласників, загальнодидактичні принципи, педагогічні технології як засіб розвитку творчих здібностей, організаційну форму та педагогічні умови;

розроблено дидактичну модель реалізації педагогічних технологій розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням; *описано* мету та основні складники цієї дидактичної моделі: цільовий, змістовий, процесуальний та результуючий блоки.

На *узагальнювально-прогностичному етапі* дослідження визначалися педагогічні умови реалізації розробленої моделі розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням; аналізувалися та узагальнювалися результати дослідження;

упроваджувалися результати дослідження у навчальний процес експериментальних закладів загальної середньої освіти; оформлювалися матеріали до рукопису колективної монографії та методичного посібника, готувалися статті та матеріали конференцій.

У ході узагальнювально-прогностичного етапу дослідження: розроблено дидактичну модель розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання, що цілісно відображає навчальний процес; містить цільовий, змістовий, процесуальний та результуючий блоки; зміст навчання, що збалансовано відображує знання, способи дій, досвід емоційно-ціннісного ставлення до світу, досвід творчої діяльності; творчі завдання та особливості організації навчання, що забезпечують розвиток творчих здібностей старшокласників на кожному з етапів навчального пізнання;

визначено педагогічні умови реалізації дидактичної моделі розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання за гуманітарного спрямування, що передбачають: збалансоване відображення в змісті навчання знань, способів дій, досвіду емоційно-ціннісного ставлення до світу, досвіду творчої діяльності; активізацію творчої діяльності старшокласників, систематичне створення умов для прояву ними творчих здібностей; забезпечення зв'язку послідовних етапів пізнання з творчою діяльністю; готовність педагогів до розвитку творчих здібностей;

розроблено спеціальну програму просвітництва педагогів щодо розвитку творчих здібностей старшокласників в мовах профільного навчання, яка передбачає проведення бесід, індивідуальних консультацій, круглих столів, семінарів-практикумів, тренінгів.

розроблено дидактико-методичне забезпечення розвитку творчих здібностей старшокласників, виділено типи і види творчих завдань, які стимулюють і розвивають творчі здібності особистості;

апробовано дидактичну модель розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням у процесі педагогічного експерименту та участі у науково-практичних конференціях різного рівня;

упроваджено результати дослідження в навчальний процес закладів загальної середньої освіти: Комунального закладу «Школа-інтернат II-III ступенів «Рівненський обласний ліцей» Рівненської обласної ради, Білоцерківського навчально-виховного об'єднання «Ліцей – Мала Академія Наук», Пирятинського ліцею Пирятинської міської ради Полтавської області, Новоукраїнської загальноосвітньої школи I-III ст. № 4 Новоукраїнської міської ради Кіровоградської обл., Новоукраїнської загальноосвітньої школи I-III ст. № 6 Новоукраїнської міської ради Кіровоградської обл., Славутицького ліцею Славутицької міської ради Київської обл.

проаналізовано та узагальнено результати дослідження, відображено їх у рукописі колективної монографії та матеріалах методичного посібника.

За звітний період опубліковано 40 наукових праць.

Планові публікації: монографії – 3 (у співавторстві); програми – 1; статті у фахових виданнях України – 6; статті у ЗМІ – 1; статті наукові у зарубіжних виданнях, що індексуються у Web of Science – 1; тези та матеріали конференцій, що відбулися в Україні – 18; тези та матеріали конференцій, що відбулися за кордоном – 7. Позапланові публікації: навчальні посібники – 3.

Завдання (часткова тема): «Дидактичні технології реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання».

Виконавець: Кизенко В. І., провідний науковий співробітник відділу дидактики, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник.

Актуальність дослідження. Поняття «технологія» одне з найпоширеніших у сучасній науці про освіту. Не зважаючи на це, існують різні погляди на саму можливість застосування терміна «технологія» щодо освітнього процесу в умовах профільного навчання. Іншою проблемою є відсутність єдиного підходу до визначення суті понять «педагогічна технологія», «технологія навчання».

Останніми роками курси за вибором реалізуються у закладах загальної середньої освіти на основі багатьох технологій, натомість відсутня система дидактичних засад реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

Об'єкт дослідження – зміст варіативного освітнього компонента профільного навчання.

Предмет дослідження – функції, зміст, форми і методи вивчення курсів за вибором в умовах профільного навчання.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання.

Завдання дослідження:

1. Узагальнити результати наукової літератури, державних документів, наявних навчальних програм, підручників і посібників тощо з проблеми дослідження.
2. Обґрунтувати застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання.
3. Розробити й апробувати структурно-функціональну модель застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання.
4. Підготувати матеріали до рукописів розділу колективної монографії та методичного посібника.

Для реалізації завдань використовувалися такі **методи дослідження**: теоретичний аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, дисертаційних робіт з проблеми дослідження, вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду, анкетування, педагогічне спостереження (за освітнім процесом, учнями на уроці, роботою методичних об'єднань тощо), бесіди, опитування, збір незалежних характеристик, тестування, метод

вивчення шкільної документації, метод оцінювання ефективності реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання.

Наукова новизна одержаних результатів.

Уперше в українській педагогічній науці виокремлено як самостійну дидактичну проблему визначення і теоретичне обґрунтування застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання. Спроектовано та науково обґрунтовано структурно-функціональну модель застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання, яка містить нормативно-дидактичне забезпечення, особливості змісту освіти за профільно спрямованого навчання, дидактичні умови реалізації курсів за вибором, дидактичні технології в умовах профільного навчання, структурні елементи змісту курсів за вибором, детермінанти освітнього середовища, уточнено поняття «дидактичні технології», «курси за вибором», визначено й схарактеризовано функції і типи курсів за вибором.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому що, здобуті результати можуть бути використані у процесі розроблення програм, конструювання навчальних книг для здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти, педагогічними працівниками – для удосконалення освітнього процесу у частині застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання; працівниками закладів вищої та післядипломної освіти, викладачами закладів вищої освіти у професійній підготовці студентів, на курсах підвищення кваліфікації вчителів, для розроблення навчально-методичних посібників, методичних комплексів, дидактичних матеріалів.

Організація дослідження. Дослідження проводилося впродовж 2018 – 2020 рр. і охоплювало три етапи науково-педагогічного пошуку:

На теоретико-аналітичному етапі (01.01.2018 – 31.12.2018) було здійснено: узагальнення результатів аналізу наукової літератури, державних документів, наявних навчальних програм, підручників і посібників тощо з проблеми застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання; обґрунтовано застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання; підготовлено матеріали до рукописів розділу колективної монографії та методичного посібника.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, чинних документів та документації закладів загальної середньої освіти, аналіз категорій і понять з проблеми застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання.

Одержані результати: рукопис розділу колективної монографії «Технології профільного навчання» (1,0) та рукописи матеріалів до методичного посібника «Реалізація технологій профільного навчання у закладах загальної середньої освіти» (0,5); статті, у яких висвітлено

результати аналізу літературних джерел та нормативно-правової бази, матеріали конференцій, наукові тези (2,0).

На *дослідницько-моделювальному* (01.01.2019 – 31.12.2019) було здійснено: розроблення та апробування структурно-функціональної моделі застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання; підготовку матеріалів до рукописів розділу колективної монографії та методичного посібника.

Методи дослідження: спостереження за процесом реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання; бесіди з педагогами та учнями; вивчення педагогічного досвіду; апробація напрацювань.

На *узагальнювально-прогностичному* (01.01.2020 – 31.12.2020) було здійснено: коригування теоретичних положень та апробувальної методики; доопрацювання матеріалів до рукописів розділу колективної монографії та методичного посібника.

Методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння, зіставлення тощо.

Одержані результати: доопрацювання рукописів розділу колективної монографії «Технології профільного навчання» та рукописів матеріалів до методичного посібника «Реалізація технологій профільного навчання у закладах загальної середньої освіти»; статті, у яких висвітлено результати аналізу літературних джерел та нормативно-правової бази, матеріали конференцій, наукові тези (3,5).

Основні результати науково-дослідної роботи

За звітний період (2018):

- узагальнено результати аналізу педагогічної, філософської, психологічної, соціологічної літератури з проблем дослідження, державних документів, наявних навчальних програм, підручників і посібників тощо;
- розроблено поняттєво-категоріальний апарат дослідження;
- досліджено стан реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання;
- виокремлено сучасні тенденції реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання: інтеграція освітніх, виховних, дидактичних, та управлінських технологій;
- здійснено класифікацію функцій курсів за вибором у контексті доповнення змісту профільних предметів, організацію і проведення аналітико-діагностичних зрізів;
- обґрунтовано застосування дидактичних технологій курсів за вибором в умовах профільного навчання;

За звітний період (2019):

- узагальнено дидактичні умови реалізації педагогічних технологій інтерактивного навчання;
- розроблено структурно-функціональну модель застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання, яка вказує на взаємозумовленість педагогічних дій учителя з метою дидактично доцільного та оптимального застосування саме

дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання.

- підготовлено рукописи до розділів колективної монографії та методичного посібника.

За звітний період (2020):

- узагальнено та апробовано дидактичні умови реалізації педагогічних технологій інтерактивного навчання;

- розроблено та апробовано структурно-функціональну модель застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором, яка вказує на взаємозумовленість педагогічних дій учителя з метою дидактично доцільного та оптимального застосування саме дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання. Ця модель може стати невід'ємним складником дидактичної системи конкретного закладу загальної середньої освіти, визначаючи принципи взаємодій «учитель – учень», адже вона не порушує єдності предметного змісту, тобто цілісності його інваріантної і варіативної складових, засобів пізнання, розвитку і виховання суб'єктів освіти.

Апробація результатів дослідження.

Основні положення, висновки і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на: Круглий стіл, організаційно-дидактичні особливості реалізації технологій профільного навчання» у рамках X Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти» (м. Київ, 2019); науково-практичний семінар «Реалізація профільного навчання в умовах Нової української школи» в рамках XI Міжнародної виставки «Інноватика в сучасній освіті – 2019» (м. Київ, 2019); Перша Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Освіта ХХІ століття; теорія, практика, перспективи» (м. Київ, 2019); Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми сучасного підручника (м. Київ, 2019); Всеукраїнський науково-практичний семінар «Концептуальні ідеї реалізації соціального партнерства в умовах профільного навчання (м. Київ, 2019); Перший всеукраїнський науково-практичний тренінг «Усунення психолого-педагогічних проблем навчання дітей в умовах Нової української школи» (м. Умань, 2019); Третя Міжнародна науково-практична конференція «Педагогічна компаративістика і Міжнародна освіта – 2019): інтернаціоналізація та інтеграція в освіті в умовах глобалізації (2019);

III Міжнародна науково-практична конференція «Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи.

Міждисциплінарні перспективи» (м. Банська Бистриця (Польща) – м. Баку (Азербайджан) – м. Ужгород – м. Херсон – м. Кривий ріг (Україна), 2019);

Дванадцята Всеукраїнська науково-практична конференція «Україна, українська

мова – світ ХХІ століття у діалозі культурно-мовних, морально-

громадянських цінностей особистості та педагогічних систем (м. Київ, 2019);

I Всеукраїнська науково-практична конференція «Компетентісно

орієнтоване навчання: виклики та перспективи» (м. Київ, 2019); XXVI Всеукраїнські педагогічні читання «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: методична спадщина педагога в контексті ідей Нової української школи» (м. Рівне, 2019);

2020.04.06–07. **XI International Scientific and Practical Conference** «*Theoretical foundations of modern science and practice*», Melbourne, Australia, 06–07 квітня 2020 року. <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2020/04/XI-Conference-06-07-Melbourne-Australia.pdf>; Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Проблеми сучасного підручника» (м. Київ, 2020); Шоста Міжнародна науково-практична конференція «Модернізація освітнього середовища : проблеми і перспективи» (Умань, 2020).

Апробацію структурно-функціональної моделі застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання було здійснено на базі Київської гімназії східних мов № 1, яка є асоційованою школою ЮНЕСКО та дослідно-експериментальним закладом загальної середньої освіти всеукраїнського рівня (тема «Реалізація інноваційної моделі розвитку культурно-мовних та морально-громадянських цінностей учнів»). Педагоги цього закладу свідомі того, що курси за вибором допомагають розв'язати коло пріоритетних освітніх проблем, зокрема тих, які стосуються індивідуалізації освітніх траєкторій здобувачів освіти. Провідна роль у розвитку дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання тут належить авторській модернізації і створенню навчальних програм і курсів за вибором, де закладено дидактичне бачення педагогічних працівників і результати досліджень освітнього потенціалу учнів.

Результати дослідження *впроваджувалися* у закладах загальної середньої освіти: Київська гімназія східних мов №1 Святошинського району м. Києва, Кременчуцька гімназія № 5 імені Т. Г. Шевченка Полтавської області, гімназія № 290 Дарницького району м. Києва, гімназія міжнародних відносин №323 з поглибленим вивченням англійської мови Дарницького району м. Києва, Тернопільський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів – правовий ліцей № 2» Тернопільської області.

На прикладі Київської гімназії східних мов № 1 – Асоційованої школи ЮНЕСКО, яка була дослідно-експериментальним закладом загальної середньої освіти всеукраїнського рівня (розробляла тему «Реалізація інноваційної моделі розвитку культурно-мовних та морально-громадянських цінностей учнів»), розкрито провідну роль авторської модернізації і створення навчальних програм курсів за вибором (наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 24.12.2012 №1477). Термін проведення – 2012 – 2019 рр. (науковий керівник – Кизенко В. І. провідний науковий співробітник відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник).

Із метою впровадження профільного навчання створено програми спеціальних курсів для учнів 10–11-х класів як складові змістової компоненти структурно-функціональної моделі застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання («Вступ до сходознавства», «Лінгвокраїнознавство Китаю», «Китайська мова. Практична граматики», «Лінгвокраїнознавство Ірану», «Японська мова. Практична граматики», «Лінгвокраїнознавство арабських країн» й ін.). Перевага такої моделі застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання полягає в її структурно-функціональній простоті, завдяки чому старшокласники гарантовано отримують запланований зміст освіти в рамках визначеного навчального часу.

Проаналізовано та узагальнено результати дослідження, відображено їх у рукописі колективної монографії та матеріалах методичного посібника. За звітний період опубліковано 42 наукових праць.

Планові публікації, монографії – 1 (одноосібна); 2 (у співавторстві); статті у фахових виданнях України – 4; статті у ЗМІ – 3, статті у наукових виданнях України – 3; індексовані у Scopus – 5; тези та матеріали конференцій, що відбулися в Україні – 18; тези та матеріали конференцій, що відбулися за кордоном – 5; інші публікації – 1.

Завдання (часткова тема): «Дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за філологічним спрямуванням».

Виконавець: Барановська О. В., старший науковий співробітник відділу дидактики, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник.

Актуальність дослідження. Актуальність обраної теми дослідження визначається новими концептуальними підходами до розуміння проблеми педагогічних технологій навчання на сучасному етапі. Для реалізації сучасних вимог і запитів суспільства, особливо в умовах введення дистанційного (змішаного) навчання, створення оновленої системи педагогічних технологій навчання за філологічним спрямуванням уможливить забезпечення розвитку здібностей та інтелектуально-творчого потенціалу особистості, формування інтелектуальних, інформаційних та читацьких компетентностей. Оскільки профільне навчання спрямоване на створення особистісно орієнтованого освітнього простору, умов для життєвого і професійного самовизначення учнів, готовності до свідомого вибору і оволодіння майбутньою професією, виникає необхідність модернізації технологічного аспекту викладання дисциплін філологічного спрямування на основі сучасних концептуальних підходів, що дають змогу оптимально поєднувати орієнтацію на професійно-практичну та особистісно-розвивальну спрямованість педагогічного процесу.

Ретроспективний аналіз філософської, психологічної, дидактичної та методичної літератури показав, що на даному етапі розвитку освіти існує необхідність у вивченні основних підходів до реалізації педагогічних технологій філологічного спрямування, які дають необхідну базу для створення моделі сучасного випускника, який стане розвиненою творчою особистістю, матиме гуманістичну картину світу. Становлення та розвиток поняття «педагогічні технології» гуманістичного спрямування протягом ХХ століття відбувався кумулятивним шляхом під впливом соціокультурних чинників (соціально-економічного розвитку суспільства, державної освітньої політики, педагогічної науки, освітньої практики в рамках відповідних часових періодів). Нині сформувалася низка наукових напрямів і відповідних педагогічних технологій, деякі з яких лягають в основу педагогічних технологій філологічного спрямування: технології гуманістичного спрямування; технології на основі гуманітарного підходу; комунікативного спрямування; особистісно-орієнтовані; диференційованого, інтегрованого спрямування; ігрові; проєктні; альтернативні, інклюзивні технології. Питання чіткої систематизації створених педагогічних технологій постає з кожним роком критичніше. Актуальним наразі є проблема чіткого визначення, особливостей та класифікації педагогічних технологій за філологічним спрямуванням, основою для яких слугують технології гуманістичного спрямування.

Аналіз законодавчої бази та сучасної наукової літератури з проблеми реалізації педагогічних технологій за філологічним спрямуванням дає можливість зрозуміти напрямки подальших розробок цієї проблеми, зокрема, наукових тенденцій та підходів, системи закономірностей, базових принципів і обґрунтування особливості їх реалізації в освітньому процесі. Закон України «Про повну загальну середню освіту» декларує, що система загальної середньої освіти має забезпечити всебічний розвиток дитини, виявити її обдарування, сприяти соціалізації особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і здобуття освіти упродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності, дбайливого ставлення до родини, своєї країни, довкілля, спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству. Основними категоріями, які визначаються в державних документах про освіту, є: освітній процес, особистісно зорієнтований підхід, профільне навчання, індивідуальна освітня траєкторія, гуманітаризація освіти. Акцентується на тому, що індивідуальна освітня траєкторія учня формується шляхом визначення власних освітніх цілей як персональний шлях реалізації особистісного потенціалу учня, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду. Перспективи розвитку різного виду технологій, зокрема, філологічного спрямування, закріплені у «Державному стандарті базової і

повної загальної освіти». Аналіз документу свідчить, що метою освітньої галузі «Мови і літератури» є розвиток особистості учня, формування в нього мовленнєвої і читацької культури, комунікативної і літературної компетентностей, гуманістичного світогляду, ціннісних орієнтацій тощо. Нині вітчизняна педагогічна наука проблематику досліджуваного напрямку розробляє за під різними кутами зору. Теоретико-методологічні засади, які лягли в основу в створену нами систему педагогічних технологій за гуманітарним спрямуванням знайшли своє відображення у працях українських та зарубіжних науковців. Основними напрямками ми виокремили гуманізацію та гуманітаризацію навчального процесу, фундаменталізацію та інтеграцію його змісту (М. Арцишевська, О. Барановська, Л. Березівська, Н. Бібік, С. Бондар, Н. Бондаренко, М. Бурда, Г. Васьківська, Н. Головка, М. Головка, С. Гончаренко, К. Гораш, Л. Даниленко, Ю. Дорошенко, І. Єрмаков, Ю. Жук, Т. Засєкіна, В. Ільченко, В. Кизенко, О. Корсакова, С. Косянчук, О. Кравчук, В. Кремень, В. Кушнір, Л. Липова, Ю. Мальований, О. Ляшенко, О. Мариновська, Л. Онищук, Р. Осадчук, Вал. Паламарчук, Вол. Паламарчук, О. Пехота, В. Піддячий, О. Пометун, О. Савченко, О. Топузов, С. Трубачева, О. Черноус, Л. Шелестова, Т. Яценко та ін.

Аналіз джерел з проблеми дослідження та попередні результати засвідчують відсутність комплексного вивчення питань, пов'язаних саме з проектуванням та реалізацією педагогічних технологій в умовах нової української школи, що вимагає подальших наукових пошуків. Отже, назріла необхідність вирішення *суперечностей* між глобальними планами впровадження педагогічних технологій в навчальний процес і браком чіткої їх класифікації, між рівнем вимог до підготовки абітурієнтів гуманітарного профілю та реальним рівнем готовності випускників. Саме тому виникає потреба розроблення відповідних теорій, тенденцій, принципів, технологій, моделей, методик, рекомендацій, практичних порад в галузі технологій гуманітарного процесу, педагогічних технологій філологічного спрямування.

Для реалізації сучасних вимог і запитів суспільства щодо профільного навчання, забезпечення створення індивідуальної освітньої траєкторії учня, реалізації індивідуальних програм профільного навчання, гарантованого досягнення обов'язкового рівня загальноосвітньої підготовки випускників, в тому числі, його гуманітарної наповненості, необхідно забезпечити його дидактичними та практико зорієнтованими розробками розробками, які розкриватимуть ключові тенденції та принципи, дидактичні умови, демонструватимуть концептуальну модель реалізації педагогічних технологій філологічного спрямування.

Наразі, коли процес навчання відбувається у важких умовах, перед освітянами постає завдання переосмислення й переоцінки банку існуючих педагогічних технологій навчання, особливо філологічного спрямування. Зрозуміло, що вчителям-предметникам потрібна допомога у виборі технологій, які можуть забезпечити гуманітарний та особистісний розвиток учня, формування його читацької, інформаційної, комунікативної та

інтелектуальної компетентностей. Педагогічні технології філологічного спрямування мають метою формування активного свідомого читача, особистості, яка має сприяти розвиткові національної самосвідомості, самоідентифікації, патріотичних почуттів, бути толерантною і полікультурною особистістю, здатною орієнтуватися в сучасному реальному та інформаційному світі, нести гуманітарне сприйняття оточуючого світу в соціум.

Тож важливим напрямом нашого дослідження є розроблення комплексу педагогічних технологій філологічного спрямування, які ефективно реалізуватимуться в навчальному процесі старшої школи в умовах профільного навчання.

Мета дослідження полягає у визначенні дидактичних умов застосування педагогічних технологій з гуманітарним спрямуванням, розробці та експериментальній перевірці відповідної моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз наукової літератури з проблеми реалізації педагогічних технологій, проаналізувати державні документи, чинні навчальні програми, підручники і посібники за філологічним спрямуванням.
2. Визначити поняттєво-категоріальний апарат з проблеми дослідження та систематизувати педагогічні технології за філологічним спрямуванням.
3. Визначити сучасні тенденції, принципи та умови реалізації педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням.
4. Розробити та апробувати дидактичну модель реалізації педагогічних технологій навчання за філологічним спрямуванням.

Для реалізації основних завдань дослідження на різних його етапах використано систему теоретичних, емпіричних і статистичних **методів**, а саме: *теоретичний аналіз, синтез, порівняння та зіставлення* – для концептуалізації філософської, психологічної та педагогічної наукової літератури, вивчення нормативно-правових документів у сфері освіти, словників, енциклопедій, авторефератів, дисертацій, Інтернет-ресурсів, досвіду роботи педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів України; *емпіричні методи* – анкетування, спостереження, усне опитування, аналіз результатів діяльності, методи статистичної обробки експериментальних даних; *прогностичні методи* (моделювання, метод незалежних експертних оцінок) з метою впровадження й апробації розроблених матеріалів.

Наукова новизна дослідження полягає в розробленні дидактичної моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за філологічним спрямуванням; визначенні сучасних тенденцій, принципів та умов реалізації педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні розробленої моделі реалізації педагогічних технологій навчання за філологічним спрямуванням в навчальні заклади; у розробці технології формування читацьких та інформаційних компетентностей учнів в умовах профільного навчання. Результати дослідження можуть бути використані педагогами ЗЗСО у професійній діяльності; науковцями й викладачами вищих навчальних закладів освіти; для удосконалення програм професійної підготовки слухачів інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Організація дослідження. Дослідження проводилося впродовж 2018–2020 рр. і охоплювало три етапи науково-педагогічного пошуку:

Теоретико-аналітичний: 1.01.2018 р. –31.12.2018 р. Узагальнення результатів аналізу наукових джерел, державних документів, чинних навчальних програм, підручників і посібників тощо з проблеми розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання за філологічним спрямуванням.

Методи дослідження: аналіз філософської, психологічної, педагогічної, методичної літератури з проблеми дослідження, чинних документів та документації закладів загальної середньої освіти, аналіз категорій і понять з проблеми реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за філологічним спрямуванням.

Дослідницько-моделювальний: 01.01.2019 р. – 31.12.2019 р.

Визначення основних понять проблеми дослідження та систематизація педагогічних технологій за філологічним спрямуванням. Виокремлення сучасних тенденцій, принципів та умов реалізації педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням.

Методи дослідження: емпіричні методи – анкетування, спостереження, усне опитування, аналіз результатів діяльності, методи статистичної обробки експериментальних даних; моделювання.

Узагальнювально-прогностичний: 01.01.2020 р. –31.12.2020 р.

Визначення дидактичних умов дидактичної моделі реалізації педагогічних технологій навчання за філологічним спрямуванням. Апробація розробленої моделі. Аналіз та узагальнення результатів дослідження. Упровадження результатів НДР. Підготовка матеріалів до рукопису колективної монографії, статей, матеріалів конференцій та тез.

Методи дослідження: прогностичні методи (моделювання, метод незалежних експертних оцінок) з метою впровадження й апробації розроблених матеріалів.

Експериментальна база – гімназія № 290 м. Києва, Київська гімназія східних мов №1, ліцей «Універсум» м. Києва.

Форма подачі результатів дослідження – розділ колективної монографії, колективного посібника, статті.

Основні результати науково-дослідної роботи:

здійснено аналіз наукової літератури з проблеми реалізації педагогічних технологій в ретроспективі на сучасному етапі, у тому числі – в умовах дистанційного навчання;

проаналізовано державні документи про освіту, чинні навчальні програми, підручники і посібники за філологічним спрямуванням, аналіз зроблено в розділі колективної монографії;

схарактеризовано поняття «педагогічні технології філологічного спрямування» як інтегративну систему, спроектований педагогічний процес, що містить комплекс методів, дій, операцій та дидактичних умов, спрямованих на гарантоване досягнення дидактичних цілей та результатів: розвиток особистості, всебічний гуманітарний розвиток учнів, формування його інтелектуального та особистісного компонентів;

схарактеризовано поняття «інформаційна компетентність» як інтегративну якість особистості, що є результатом процесу трансформації в особливий тип міжпредметних компетентностей, які дають змогу активно обробляти, відбирати, аналізувати, трансформувати, генерувати та засвоювати потоки інформації і, як результат, прогнозувати, приймати, та реалізовувати оптимальні рішення в різних сферах діяльності;

систематизовано педагогічні технології за філологічним спрямуванням; визначено їхню структуру;

визначено функції педагогічних технологій філологічного спрямування (ціннісно-смыслову; особистісно-розвивальну; інтелектуально-інформаційну; комунікативно-рольову; соціально-регулювальну; діяльнісно-практичну; самооцінювальну);

виокремлено компоненти поняття «педагогічні технології філологічного спрямування»: особистісно-розвивальний, ціннісно-мотиваційний, інформаційно-комунікативний та діяльнісно-практичний;

виділено критерії ефективності педагогічних технологій за філологічним спрямуванням: мотиваційний; ціннісний; особистісно-розвивальний; гуманітарний (емпатичний); інформаційно-комунікативний; діяльнісно-практичний;

виявлено тенденції реалізації педагогічних технологій профільного навчання за гуманітарним (філологічним) спрямуванням (3): гуманітаризації навчання; інтеграції навчання (застосування інтегрованого підходу у вивченні предметів гуманітарного циклу, впровадження міждисциплінарних зв'язків гуманітарних та природничих предметів у навчальний процес закладів загальної середньої освіти); варіативності (включає багаторівневий варіативний підхід до змісту освіти та педагогічних технологій);

виділено основні принципи реалізації педагогічних технологій профільного навчання за гуманітарним (філологічним) спрямуванням: фундаменталізації; інноваційності; осучаснення; мотиваційності; інформативності;

узагальнено та апробовано дидактичні умови реалізації педагогічних технологій філологічного спрямування в умовах профільного навчання, що

передбачають: формування комунікативної та читацької компетентності; міжпредметну інтеграцію, спільний інформаційний простір; гуманізацію та гуманітаризацію освітнього простору; оновлення бази інноваційних технологій; оновлення змістового наповнення курсів філологічної спрямованості в умовах профільного навчання;

розроблено та апробовано модель реалізації педагогічних технологій навчання за філологічним спрямуванням, якою передбачено врахування тенденцій, принципів, умов реалізації педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням та вибудовано з огляду на основні компоненти процесу навчання та зворотні зв'язки; складається з чотирьох блоків: методологічного, дефініційного, змістового, процесуального;

розроблено та апробовано технологію формування читацьких та інформаційних компетентностей учнів, яка базується на теорії цілеспрямованого поетапного формування інтелектуальної діяльності учнів та включає особистісно-розвивальний, ціннісно-мотиваційний, інформаційно-комунікативний та діяльнісно-практичний компоненти;

апробовано дидактичну модель реалізації педагогічних технологій навчання за філологічним спрямуванням в експериментальні закладах: гімназія № 290 м. Києва; ліцей «Універсум» м. Києва, Пісківська гуманітарна гімназія.

Опубліковано колективну монографію «Технології профільного навчання» (розділ).

Підготовано рукопис матеріалів до методичного посібника «Реалізація технологій профільного навчання у закладах загальної середньої освіти».

Апробація результатів дослідження.

Отримані результати було апробовано в ході науково-практичних конференцій, висвітлено в статтях, розділі до колективної монографії та практичному посібнику. Результати дослідження оприлюднено на форумі відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України (сайт); на сторінці відділу дидактики та власній сторінці у соціальній мережі Фейсбук; SprechtoB відділу дидактики. Акцентовано психопедагогічне значення мережі Facebook для презентації наукового доробку відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України, розглянуто Facebook і мультимедіа як дидактичну складову технологій профільного навчання.

Основні положення, висновки і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на: науково-практичний семінар «Реалізація інноваційних технологій в умовах упровадження Концепції Нової української школи» (24.10.2018, м. Київ) у рамках Десятої Міжнародної виставки «Інноватика в сучасній освіті» та Восьмої міжнародної виставки освіти за кордоном «World Edu» (м. Київ, 23–25.10.2018 р.; круглий стіл, організаційно-дидактичні особливості реалізації технологій профільного навчання» у рамках X Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти» (м. Київ, 2019); науково-практичний семінар «Реалізація профільного навчання в умовах Нової української школи» в рамках XI Міжнародної виставки «Інноватика в

сучасній освіті – 2019» (м. Київ, 2019); Перша Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція Освіта XXI століття; теорія, практика, перспективи (м. Київ, 2019); міжнародна науково-практична конференція «Проблеми сучасного підручника (м. Київ, 2018; 2019; 2020); третя Міжнародна науково-практична конференція «Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи» (м. Умань, 16-17.02.2018 р., Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини); науково-практичний семінар «Реалізація сучасних педагогічних технологій в умовах профільного навчання: акмеологічний аспект» (сmt Пісківка Бородянського району Київської області, 29.03.2018 р., Пісківська гуманітарна гімназія); міжнародна науково-практична конференція «Нова українська школа: теорія та практика реалізації інтегрованого підходу» (м. Тернопіль, 17-18.05.2018 р., Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка); міжнародна науково-практична конференція «Проблеми сучасного підручника» (м. Мінськ, Білорусь, 16-18.05.2018 р.); міжнародна наукова конференція «Шкільний курикулум: проблеми та можливості для розвитку» (м. Кишенеу, 7-8.12.2018 р., Інститут педагогічних наук (Республіка Молдова)); третя міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти» (16–17.05.2019 р., м. Умань); перша Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Освіта XXI століття: теорія, практика, перспективи», м. Київ, Інститут педагогіки НАПН України, 18.04.2019 р.); п'ята Міжнародна науково-практична конференція «Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи» (м. Умань, 10-11.10.2019 р.); всеукраїнський науково-практичний семінар «Концептуальні ідеї реалізації соціального партнерства в умовах профільного навчання» (м. Київ, гімназія № 290, 24.04.2019 р.); Міжнародний форум до 100-річчя вальдорфської педагогіки «Навчати бачити світ, любити світ, змінювати світ», 25-26.11.2019, м. Київ, Інститут педагогіки НАПН України; Alanus Hochschule für Kunst und Gesellschaft; IAO (Internationale Assoziation für Waldorfpädagogik in Osteneuropa und Weiter Ostlichen Länder e.V.); Асоціація вальдорфських ініціатив в Україні; ENSW AP (European Network of Steiner Waldorf Parents); VI-а Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Інтердисциплінарні виміри» (26.04.2019 р., м. Ужгород); дванадцята Всеукраїнська науково-практична конференція «Україна, українська мова – світ XXI століття у діалозі культурно-мовних, морально-громадянських цінностей особистості та педагогічних систем» (м. Київ, вул. Львівська, 25, Київська гімназія східних мов № 1, 25.10.2019 р.); VIII Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. діалог у розвитку науки та освіти», 30 квітня 2020 року Конін – Ужгород – Київ – Херсон; перша Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми обдарованості особистості», 20–21 травня 2020 року на базі Уманського

державного педагогічного університету імені Павла Тичини; четверта Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти», 21–22 травня 2020 року на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; Actual problems of science and practice: Abstracts of XIV international scientific and practical conference, Stockholm, Sweden, 27–28 April 2020; The 18 th International scientific and practical conference «Modern science, practice, society», Boston, USA 2020, 25-26 May 2020; IX-а міжнародна науково-практична конференція «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. діалог у розвитку наук та освіти», 16.11.2020 р. та інші.

Планові публікації: монографії – 2 (у співавторстві); статті у фахових виданнях України – 7; статті у ЗМІ – 1; тези та матеріали конференцій, що відбулися в Україні – 23. За звітний період в електронній бібліотеці опубліковано 33 джерела. Цитувань: 415 (у 2020 р. – 71); h – 11; i10 – 12.

Завдання (часткова тема): «Дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за соціальним спрямуванням».

Виконавець: Косянчук С. В., старший науковий співробітник відділу дидактики, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник.

Актуальність дослідження: Згідно із Законом України «Про освіту» (2017 р.) державна політика в сфері освіти детермінує як інноваційний, так і соціально-економічний та культурний розвиток. Загальноосвітні навчальні заклади, що набувають статусу закладів загальної середньої освіти, мають переорієнтовуватися на забезпечення освітнього процесу – на заміну навчально-виховному. «Навчання» і «виховання» як добре відомі й усвідомлювані дидактичні категорії, з одного боку, злились і утворили цілісне поняття «освітній процес», а з іншого, – доповнюються поняттям «розвиток». Відтак, соціальні аспекти формування знань у здобувачів освіти (дотепер – учнів), розвитку їхніх умінь і вдосконалення навичок набувають інваріантного значення, тобто незмінно спрямовуються на соціалізацію особистості, про що тривалий час дискутують і науковці, і практики в галузі освіти.

Мета дослідження – визначення дидактичних засад реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за соціальним спрямуванням.

Завдання дослідження:

1. Узагальнити результати аналізу наукової літератури, державних документів, чинних навчальних програм, підручників і посібників щодо обґрунтування та реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за соціальним спрямуванням.

2. Систематизувати емпіричні матеріали за результатами аналітико-діагностичних зрізів.

3. Виявити і дослідити особливості реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за соціальним спрямуванням.

4. Розробити та апробувати дидактичну модель реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за соціальним спрямуванням.

5. Підготувати матеріали до рукописів розділів колективної монографії «Технології профільного навчання» та методичного посібника «Реалізація технологій профільного навчання у закладах загальної середньої освіти».

6. Здійснити додрукарську підготовку рукописів монографії та методичного посібника.

Для реалізації завдань використовувалися такі *методи дослідження*: теоретичний аналіз, синтез, порівняння та зіставлення, анкетування, спостереження, усне опитування, аналіз результатів діяльності, методи статистичної обробки експериментальних даних; моделювання, метод незалежних експертних оцінок; упровадження та апробація розроблених матеріалів.

Організація дослідження. Дослідження проводилося впродовж 2018–2020 рр. і охоплювало три етапи науково-педагогічного пошуку:

На теоретико-аналітичному етапі (01.01.2018 – 31.12.2018) здійснено: узагальнення результатів аналізу педагогічної, філософської, психологічної, соціологічної літератури з проблеми дослідження, державних документів, чинних навчальних програм, підручників і посібників тощо; добір матеріалів до програми дослідження; організацію і проведення аналітико-діагностичних зрізів, підготовку рукописів до розділів колективної монографії та методичного посібника.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, чинних документів та документації закладів загальної середньої освіти, аналіз категорій і понять з проблеми реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за соціальним спрямуванням тощо.

Результати: рукопис розділу колективної монографії «Технології профільного навчання» (1,0) та рукописи матеріалів до методичного посібника «Реалізація технологій профільного навчання у закладах загальної середньої освіти» (0,5); емпіричні матеріали за результатами аналітико-діагностичних зрізів (0,5), статті, у яких висвітлюватимуться результати аналізу літературних джерел та нормативно-правової бази, матеріали конференцій, наукові тези (1,0).

На дослідницько-моделювальному (01.01.2019 – 31.12.2019) здійснено: систематизацію емпіричних матеріалів за результатами аналітико-діагностичних зрізів; виявити і дослідити особливості реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за соціальним спрямуванням; розроблення та апробування дидактичної моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за соціальним спрямуванням;

підготовку рукописів до розділів колективної монографії та рукописів матеріалів до методичного посібника.

Методи дослідження: емпіричні (спостереження за процесом реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання, бесіди з педагогічними працівниками та здобувачами освіти; вивчення педагогічного досвіду; апробація теоретичних напрацювань.

Очікувані результати: узагальнені матеріали емпіричних даних аналітико-діагностичних зрізів (0,5); рукописи розділів колективної монографії «Технології профільного навчання» (1,0); рукопис матеріалів до методичного посібника «Реалізація технологій профільного навчання у закладах загальної середньої освіти» (0,5); статті, в яких обґрунтовуватимуться дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання; представлятимуться розроблені дидактичні моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання, матеріали конференцій, наукові тези (1,5).

На узагальнювально-прогностичному (01.01.2020 – 31.12.2020) буде здійснено: узагальнення теоретичних висновків дослідження за соціальним спрямуванням, підготовку матеріалів до рукописів розділів колективної монографії «Технології профільного навчання» та методичного посібника «Реалізація технологій профільного навчання у закладах загальної середньої освіти», додрукарську підготовку рукописів монографії та методичного посібника.

Методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння, зіставлення, анкетування, інтерв'ювання, опитування експертів, рейтинги, рангування, шкалування та ін.

Очікувані результати: апробація результатів НДР, у т.ч. моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за соціальним спрямуванням, підготовка до друку матеріалів індивідуального рукопису розділу колективної монографії «Технології профільного навчання» та авторських матеріалів до методичного посібника «Реалізація технологій профільного навчання у закладах загальної середньої освіти», статті, в яких відобразатимуться результати дослідження, матеріали конференцій, наукові тези (3,0).

Експериментальна база: Київська гімназія східних мов №1; гімназія міжнародних відносин №323 з поглибленим вивченням англійської мови м. Києва; відділ освіти Пісківської об'єднаної територіальної громади Бородянського р-ну Київської обл. (Пісківська гуманітарна гімназія, Мигалківське НВО, Пісківське НВО, Тетерівська загальноосвітня школа імені Ніни Сосніної), відділ освіти Путивльської райдержадміністрації Сумської обл.

Форма подачі результатів – рукопис матеріалів до розділу колективної монографії «Технології профільного навчання», рукопис матеріалів до методичного посібника «Реалізація технологій профільного навчання у

зкладах загальної середньої освіти», статті, тези, матеріали конференцій тощо.

Прогноз щодо використання результатів дослідження. Результати дослідження можуть бути використані для розроблення освітніх програм для здобувачів освіти у закладах загальної середньої освіти (профільне навчання за соціальним спрямуванням), укладання змісту навчальних книг для цієї категорії здобувачів освіти, для широкого кола науковців, предметом вивчення яких є процес реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання, а також педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, методичних об'єднань цих закладів та ін.

Завдання (часткова тема): «Моделювання педагогічних технологій в умовах профільного навчання за природничим спрямуванням».

Виконавець: Трубачева С. Е., старший науковий співробітник відділу дидактики, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник.

Актуальність дослідження. Технологічний підхід в освіті сьогодні активно розробляється, йому присвячено роботи М. Бершадського, В. Беспалька, В. Гузєєва, І. Дичківської, М. Кларина, Г. Селевка, А. Умана, А. Хуторського та ін. Предметом сучасної педагогічної технології є конкретні практичні взаємодії вчителів та учнів у будь-якій галузі діяльності, організовані на основі чіткого структурування, систематизації, програмування, алгоритмізації, стандартизації способів та прийомів навчання чи виховання тощо.

Застосування технологій, їх удосконалення, модернізація, або розроблення нових передбачає необхідність ознайомлення з їх специфікою, особливостями структури, функцій, усталеними характеристиками. Поняття «педагогічна технологія» може бути представлене трьома аспектами:

- 1) науковим: педагогічні технології – частина педагогічної науки, що вивчає й розробляє цілі, зміст і методи навчання та проектує педагогічні процеси;
- 2) процесуально-описовим: опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення запланованих результатів;
- 3) процесуально-дієвим: здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів.

В умовах профільного навчання одним з пріоритетних завдань є забезпечення професійної орієнтації старшокласників. Реалізації цього завдання значною мірою сприяє впровадження професійно орієнтованих технологій в освітній процес закладів загальної середньої освіти. Значну роль у забезпеченні їх ефективності відіграє врахування дидактичних особливостей освітнього спрямування, яке є пріоритетним у певному профілі. Одним із провідних освітніх спрямувань сьогодні є природниче спрямування освітнього процесу у старшій ланці закладів загальної середньої

освіти. Вище зазначене зумовило визначення наступних завдань нашого дослідження.

Об'єкт дослідження: педагогічні технології в умовах профільного навчання.

Предмет дослідження: моделювання педагогічних технологій в умовах профільного навчання за природничим спрямуванням.

Завдання дослідження:

1) Вивчити сучасний стан досліджуваної проблеми у теорії і шкільній практиці.

2) Систематизувати сучасні освітні технології у старшій школі та визначити основні напрями їх розвитку.

3) Обґрунтувати дидактичні засади проектування технологій профільного навчання за природничим спрямуванням.

4) Розробити та експериментально перевірити модель проектування технологій профільного навчання за природничим спрямуванням.

5) Визначити дидактичні умови реалізації розробленої моделі проектування технологій профільного навчання за природничим спрямуванням.

Методи дослідження: аналіз, синтез та узагальнення теоретико-методологічних основ забезпечення діяльній спрямованості змісту освіти в старшій школі як умов його фундаменталізації, теоретико-структурне моделювання, педагогічний експеримент.

Узагальнено результати аналізу наукової літератури, державних докумеантів, наявних навчальних програм, підручників і посібників тощо з проблеми обґрунтування педагогічних технологій за природничим спрямуванням в умовах профільного навчання. Підготовлено матеріали до рукопису методичного посібника, програма дослідження, статті.

Завдання (часткова тема): «Реалізація педагогічних технологій в умовах профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням».

Виконавець: Кравчук О. П., старший науковий співробітник відділу дидактики, кандидат педагогічних наук.

Об'єкт дослідження: профільне навчання за еколого-економічним спрямуванням.

Предмет дослідження: дидактична модель реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням.

Мета дослідження: розробити та теоретично обґрунтувати дидактичну модель реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням.

Дослідницькі завдання:

1) визначити поняттєво-категоріальний апарат з проблеми реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання;

2) дослідити та схарактеризувати тенденції реалізації

педагогічних технологій в умовах профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням;

3) обґрунтувати методологічні підходи, принципи, способи та дидактичні умови реалізації педагогічних технологій профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням;

4) розробити та апробувати дидактичну модель реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням.

Щодо результатів за виконанням першого завдання:

узагальнено результати аналізу українського освітнього законодавства, філософської, психолого-педагогічної, екологічної та економічної літератури, змісту освітніх програм і науково-методичного забезпечення з проблеми дослідження;

уточнено поняттєво-категоріальний апарат дослідження: розроблено поняття «концепція профільного навчання за конкретним змістовим спрямуванням» – це науково-педагогічна та суспільна угода всіх учасників освітнього процесу, що допомагає системно моделювати у закладі загальної середньої освіти або мережі їх відповідні процеси, визначати кожному фахівцю власне місце у реалізації закладених ідей і досягненні відповідних компетентнісних результатів освітньої взаємодії; «змістове спрямування профільного навчання» – модель змісту і технології навчання, що забезпечують досягнення окресленого компетентнісного результату і задоволення особистих потреб здобувача освіти в обраній / пріоритетній галузі знань; «фасилітатор в освіті» – емпатична високоосвічена людина, що відповідально сприяє і організовує процеси особистісного розвитку в учінні, спілкуванні, самоосвіті або самоактуалізації в будь-якій сфері життя; *уточнено зміст понять:* «тенденції реалізації» – зафіксована в документах декларація обраного шляху розвитку явища, ідеї, процесу; спрямування руху процесів/енергій у напрямку досягнення результатів, здійснення/матеріалізації задумів, подолання перешкод, концентрації та пошуку необхідних ресурсів тощо; «конфлікт в освітньому процесі» – ситуація кризи у спілкуванні між учасниками освітнього процесу, що може супроводжуватися суперечками (як відкритими, так і скритими), проявом насильницької та емоційно невірної поведінки, психологічним дискомфортом і напругою, що веде до деструктивних або позитивних результатів.

Щодо результатів за виконанням другого завдання:

вивчено стан проблеми і культурно-історичні умови реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання;

виокремлено сучасні тенденції реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання та формування змісту профільної середньої освіти;

проаналізовано досвід керівництва і вчителів закладів загальної середньої освіти щодо вибору профілів навчання, досягнення

компетентнісних особистісно і соціально значущих результатів освітньої діяльності;

обґрунтовано актуальність організації профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням за формулою «практика сучасного екологічно безпечного й економічно доцільного домогосподарства» – тобто: організація освітнього процесу і формування змісту навчання на основі ідей екологічної безпечності у будь-якому питанні життя (прояву і забезпечення) та застосування принципу економічна доцільності тільки як інструменту вибору з декількох можливих однакових за результатами впровадження варіантів екологічно безпечних дій; що дає можливість здійснювати ефективно і раціональне використання і реальне заощадження наявних ресурсів, а не скупе їх застосування.

Щодо результатів за виконанням третього завдання:

визначено актуальний методологічний принцип побудови сучасної української дидактичної системи та всіх інституцій, що забезпечують її ефективну реалізацію і функціонування: системно і неперервно вчити людину відповідальності, колективній взаємодії та індивідуальній активності;

обґрунтовано і розроблено дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням з урахуванням особистісних потреб реалізації в освітньому процесі усіх його учасників і орієнтацією на суспільно значущі результати, актуалізацією і визначенням освітнього замовлення здобувачів освіти, орієнтацією на компетентнісні результати, розроблення і впровадження нових дидактичних інструментів для технологізації освітнього процесу в умовах профільного навчання; дидактичний підхід щодо формування змісту освіти за еколого-економічним спрямуванням: зміст має структуруватися на основі теорії і практики сучасного екологічно безпечного й економічно доцільного домогосподарства, запроваджуючи в учнівські практику і практику функціонування закладу загальної середньої освіти, у методичну роботу вчителів прийоми і методи вироблення / виховання екологічно безпечних форм і норм поведінки в учасників освітньої взаємодії та специфічних маркерів екологічної безпеки повсякденного життя, а саме: культура оброблення і вживання харчових продуктів, управність у застосуванні різних господарчих інструментів як електричних, так і механічних, вияв вміння аналізувати та корегувати гігієнічний стан найближчого середовища існування (особливо це стосується тимчасових місць перебування, де екологічно культурна людина буде вимагати виконання гігієнічних правил тощо) тощо; базовий принцип побудови дидактичної моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням: навчати відповідальності, колективної взаємодії та індивідуальної активності;

сформульовано і обґрунтовано критерій сформованості та прояву екологічної компетентності: такий стан взаємодії у суспільстві, коли кожна

спільна та індивідуальна дії вимірюються критеріями екологічної безпеки, корисності й доцільності як на державницько-управлінському, так і на міжособистісному рівнях – одночасно така взаємодія є нормою поведінки, правилом-традицією і ціннісним орієнтиром життя громади, загальноприйнятим фундаментальним критерієм оцінки якості життя, а будь-які дії, спрямовані на погіршення якості життя, сприймаються та оцінюються усіма членами суспільства як злочин проти людства.

Щодо результатів виконання четвертого завдання:

узагальнено виявлені особливості створення та впровадження дидактичної моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням;

встановлено на основі результатів констатувального і формувального експериментів та польових досліджень освітнього простору сільських громад, об'єднаних територіальних громад і невеличких районних центрів, що субкультурна різноманітність сучасного суспільства в структурі пізнавальних і освітніх цінностей та освітніх запитів, екологічне невігластво нашого суспільства, зруйновані механізми колективної взаємодії та ефективної комунікації у розв'язанні проблемних ситуацій екологічного і економічного змісту ускладнюють уніфікацію моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням та вимагають індивідуалізованого розроблення її з урахуванням усіх особливостей конкретного закладу загальної середньої освіти;

схарактеризовано базову педагогічну технологію профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням на основі практики дослідження і вирішення проблемних життєвих ситуацій, природних і антропогенних об'єктів доступних для індивідуального або групового вивчення;

розроблено рекомендації щодо опанування вчителями нових педагогічних ролей – медіатора і фасилітатора, що забезпечить підвищення фахової майстерності вчителів в напрямку технологізації навчання на рівні профільної середньої освіти.

Висновки та рекомендації. Реалізація в нашій країні ідей профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням сприятиме становленню нової освітньої системи та убезпечить суспільство від тотального знищення. Вершиною сформованості та прояву екологічної компетентності у людини можна вважати такий стан взаємодії у суспільстві, коли кожна спільна та індивідуальна дії вимірюються критеріями екологічної безпеки і корисності як на державницько-управлінському, так і на міжособистісному рівнях. Одночасно, така взаємодія стає нормою поведінки, правилом-традицією і ціннісним орієнтиром життя громади, загальноприйнятим фундаментальним критерієм оцінки якості життя. Отже, створення дидактичних моделей профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням сприятиме

розбудові нашого спільного середовища існування і виходу зі стану деєкологізації.

Для забезпечення реалізації ідей профільного навчання і формування ефективної суспільно значущої та особистісно цінної профільної середньої освіти необхідно забезпечити вивчення освітніх потреб і освітнього замовлення здобувачів освіти, створити систему наукового патронату профільної середньої освіти (науково-методичне забезпечення, система фахової підготовки і консультування).

Завдання (часткова тема): «Дидактичні засади реалізації мультимедійних технологій профільного навчання»

Виконавець: Черноус О. В., старший науковий співробітник відділу дидактик, кандидат педагогічних наук.

Актуальність дослідження. Зміна соціально-економічної ситуації в країні зумовлює необхідність впровадження таких освітніх технологій, які б забезпечили ефективну підготовку учнівської молоді до входження в соціум, адаптацію до існуючих реалій та здатність до активної творчої діяльності. Проблемі використання мультимедійних технологій як складника навчально-методичного комплексу присвячено в дидактичній науці і практиці достатньо багато уваги, але систематизація і створення дидактичної моделі реалізації мультимедійних технологій в умовах профільного навчання є відносно новим напрямком дослідження. Основними категоріями, які визначаються в державних документах про освіту, є: освітній процес, особистісно зорієнтований підхід, індивідуальна освітня траєкторія, гуманітаризація освіти. Науковці з різних позицій розглядають сутність і види мультимедійних технологій та проблему впровадження технологічного підходу в закладах загальної середньої освіти в умовах профільного навчання. Проблемами гуманізації, гуманітаризації, інтеграції, візуалізації, прогнозування, профілізації, фундаменталізації, змісту і технологій загальної середньої освіти наразі займається ряд українських науковців, зокрема, О. Барановська, Л. Березівська, С. Бондар, М. Бурда, Г. Васьківська, М. Головка, С. Гончаренко, К. Гораш, Л. Даниленко, Ю. Дорошенко, І. Єрмаков, Ю. Жук, Т. Засєкіна, В. Ільченко, В. Кизенко, О. Корсакова, С. Косянчук, О. Кравчук, В. Кремень, Л. Курач, В. Кушнір, Л. Липова, Ю. Мальований, О. Ляшенко, О. Мариновська, Вал. Паламарчук, О. Пехота, В. Піддячий, О. Савченко, А. Самодрин, О. Топузов, С. Трубачева, О. Фідкевич, О. Черноус, та ін. Аналіз джерел з проблеми дослідження та попередні результати засвідчують відсутність комплексного вивчення питань, пов'язаних саме з реалізацією мультимедійних технологій як складника навчального-методичного комплексу для підвищення мотивації і розвитку пізнавальних здібностей учнів в умовах нової української школи, що вимагає подальших наукових пошуків. Цим і зумовлений вибір проблеми дослідження.

Гіпотеза дослідження полягає у визначенні дидактичних умов застосування мультимедійних технологій, розробці та експериментальній перевірці

відповідної моделі реалізації мультимедійних технологій в умовах профільного навчання.

Завдання дослідження:

1. Обґрунтувати методологічні підходи, принципи, способи та дидактичні умови реалізації мультимедійних технологій профільного навчання.

2. Розробити дидактичну модель реалізації мультимедійних технологій в умовах профільного навчання.

3. Підготувати матеріали до рукопису розділу колективної монографії, рукопис параграфів до методичного посібника.

Для реалізації основних завдань дослідження на різних його етапах використано систему теоретичних, емпіричних і статистичних **методів**, а саме: *теоретичний аналіз, синтез, порівняння та зіставлення* – для концептуалізації філософської, психологічної та педагогічної наукової літератури, вивчення нормативно-правових документів у сфері освіти, словників, енциклопедій, авторефератів, дисертацій, Інтернет-ресурсів, досвіду роботи педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів України; *емпіричні методи* – анкетування, спостереження, усне опитування, аналіз результатів діяльності, методи статистичної обробки експериментальних даних; *прогностичні методи* (моделювання, метод незалежних експертних оцінок) з метою впровадження й апробації розроблених матеріалів.

Наукова новизна дослідження полягає у розробці дидактичної моделі реалізації мультимедійних технологій в умовах профільного навчання; обґрунтуванні та визначенні методологічних підходів, принципів, способів та умов реалізації мультимедійних технологій профільного навчання.

Експериментальна база – гімназія № 290 м. Києва, Київська гімназія східних мов №1, ліцей «Універсум» м. Києва.

На дослідницько-моделювальному етапі дослідження:

- *досліджено та узагальнено* сучасні тенденції реалізації мультимедійних технологій в умовах профільного навчання;

- *виокремлено та доповнено* мультимедійні технології як складник навчально-методичного комплексу для підвищення мотивації і розвитку пізнавальних здібностей в умовах профільного навчання ефективно забезпечує реалізацію методів, прийомів і технік тренінгу: 1) гра-тренінг (тренінг перемовин, самопрезентації тощо); групова дискусія (структурована та неструктурована); ігрові методи (ділові ігри, рольові ігри, дидактичні, творчі, імітаційні, організаційно-діяльнісні); розвиток соціальної перцепції – вербальні і невербальні методи; розвиток соціальної перцепції (вербальні та невербальні методи); 2) специфічні інноваційні: «акваріум» = майстерні; «алгоритм-лабіринт» = метод завдань; брифінг-групи – метод інцидентів; «папка з вхідними документами» – метод кейсів (основне завдання навчитися аналізувати інформацію і знаходити шляхи розв'язання, формувати програму дій). Вплив на свідомість та практичну підготовку учнів у системі

профільного навчання в співробітництві (командна, групова робота); розвивальне навчання; ігрові технології; інтерактивне навчання, технологія розвитку критичного мислення; технологія формування та розвитку творчої особистості;

- *розроблено* дидактична модель реалізації мультимедійних технологій в умовах профільного навчання.

- *Визначено* поняттєво-категоріальний апарат з проблеми реалізації мультимедійних технологій в умовах профільного навчання.

- *схарактеризовано* сучасні тенденції реалізації мультимедійних технологій в умовах профільного навчання;

- *розкрито* умови реалізації мультимедійних технологій профільного навчання: 1) необхідність реалізації дидактичного потенціалу мультимедіа-технологій. 2) забезпечення дотримання принципу наочності на якісно новому рівні завдяки єдності понятійного і чуттєвого, логічного і емоційного, конкретного і абстрактного під час навчання. 3) мультимедіа-наочність – це змодельована з навчальною метою інтерактивна композиція із мультимедіа-образів та гіпертексту. Основними її властивостями є: гнучкість, адаптивність до користувача, інтерактивність, когнітивність, інсценоване подання інформації, синтезоване середовище і головне – це його сучасність, яка підвищує інтерес учнів до такого виду діяльності. 4) учитель є організатором самостійної пізнавальної діяльності старшокласників, відкриваючи перед ними різні шляхи і методи організації самостійного пізнання; 5) постійне оновлення бази інноваційних технологій; 5) постійне оновлення змістового наповнення тренінгів для підвищення мотивації і розвитку пізнавальних здібностей учнів в умовах профільного навчання.

- *здійснено* анкетування вчителів старшої школи, яке показало, що майже всі 90% учнів використовують мультимедійні технології як складник навчально-методичного комплексу для підвищення мотивації і розвитку своїх пізнавальних здібностей в умовах профільного навчання; 5% – ні; 5% – частково. Приблизно таким же чином розподілились відповіді вчителів на запитання: чи використовуєте Ви мультимедійні технології як складник навчально-методичного комплексу для підвищення мотивації і розвитку пізнавальних здібностей учнів в умовах профільного навчання. (85%; 10%; 5%); чивважаєте Ви достатнім використання мультимедійних технологій як складника навчально-методичного комплексу для підвищення мотивації і розвитку пізнавальних здібностей учнів в умовах профільного навчання (40%; 30%; 30%), 40% вчителів відповіли, що постійно оновлюють банк використовуваних мультимедійних технологій навчання; 10% використовують авторські педагогічні та мультимедійні технології; 50% вчителів використовують мультимедійні та перевірені часом педагогічні технології навчання; 10% використовують час від часу. На думку вчителів профільної школи основними завданнями є: підготовка учнів до конкуренції на ринку праці; використання сучасних мультимедійних технологій навчання, зокрема, як складник навчально-методологічного комплексу для

підвищення мотивації і розвитку пізнавальних здібностей учнів в умовах профільного навчання, полегшення суспільної інтеграції, соціалізації учнів; формування особистості, здатної критично мислити, навчатися протягом життя; формування майбутньої інтелектуальної еліти; сприяння розвитку особистості та її духовної складової; допомога учневі у виборі життєвої траєкторії; підготовка до складання іспитів. Здійснено обробку отриманих емпіричних даних та їх перевірка за допомогою методів математичної статистики;

- *обґрунтовано* методологічні підходи, принципи, способи та дидактичні умови реалізації мультимедійних технологій в умовах профільного навчання (кінець 2019-2020);

- *підготовлено* матеріали до рукопису розділу колективної монографії (0,5);

- *презентовано* результати аналізу джерел з проблеми дослідження на всеукраїнських, міжнародних та закордонних науково-практичних конференціях (д.а.0,3); на офіційній сторінці відділу дидактики у соціальній мережі Фейсбук (0,9 д.а.).

ВИСНОВКИ

Протягом 2018-2020 рр. науковими співробітниками відділу дидактики в ході виконання НДР «Дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання» одержано такі результати:

1. На основі результатів аналізу наукової літератури визначено поняттєво-категоріальний апарат з проблеми реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання; систематизовано сучасні педагогічні технології в умовах профільного навчання.

Навчальними планами старшої школи передбачається реалізація освітніх галузей Базового навчального плану Державного стандарту через окремі предмети і курси за вибором. Вони охоплюють інваріантну складову, сформовану на державному рівні, яка є спільною для всіх закладів загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування і форм власності, та варіативну складову.

Процеси створення нових програм і підручників нового покоління, розвиток варіативного освітнього компонента, чим збагачені освітні галузі провідних країн світу, і, зокрема, модернізація дидактичних технологій реалізації курсів за вибором, є важливими ознаками освітньої доби країни.

Актуальність технологій інтерактивного навчання для профілізації старшокласників є незаперечною. Освітній процес організовується у такий спосіб, що майже всі учні залучаються до процесу навчання, жоден не залишається осторонь, а це привчає до колективної роботи. Старшокласники обмінюються ідеями, знаннями, способами діяльності.

Проаналізовано основні періоди розвитку педагогічних технологій: до середини 50-х рр. ХХ ст., коли відбувалося застосування в навчальному процесі перших технічних засобів передачі інформації (початок «технізації» освіти, розробка методів досягнення запланованих результатів навчання за допомогою технічних засобів); середина 50-х рр. – 60-ті рр. ХХ ст. – упровадження ідей програмованого навчання, технологічну основу якої склала розробка аудіовізуальних засобів, спеціально призначених для навчального процесу; третій період (починаючи з 70-х рр. ХХ ст.), коли відбувалося розширення бази педагогічних технологій, зміною їхньої методологічної основи, початком активної підготовки професійних педагогів-технологів, інтенсивної комп'ютеризації навчального процесу. За результатами аналізу стану розроблення проблеми виявлено, що в сучасній педагогічній теорії розроблено й обґрунтовано низку різноспрямованих освітніх технологій, що використовуються в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти, зокрема: ігрові технології (Ельконін Д., Коваленко В., Нікітін Б., Підкасистий П., Стронін М. та ін.); інтегральна освітня технологія В. Гузєєва; інтегральна педагогічна технологія (Маринівська О.); технології інтерактивного навчання (Пометун О. та ін.); технології групового способу навчання (Дяченко В.); технології проектного навчання, або – «Метод проектів» (Бабанов К. та ін.); технологія «Створення

ситуації успіху» (Белкін А.); технологія блочно-консультативного навчання (Ерднієв П., Ібрагімов П., Щетинін М., Гудзик Н., Шаталов В.); технологія визначення ефективності сучасного уроку (Горішний З.); технологія групових творчих справ (Бабанов К.); технологія модульно-блочного навчання (Левітас Г., Гузеєв В.); технологія навчання як дослідження (Бухвалова В., Кларін М., Коршак Є., Левітас Д., Пехота О. та ін.); технологія особистісно орієнтованого виховання (Бех І.); технологія особистісно орієнтованого уроку (Подмазін С.); технологія рівневої диференціації навчання на основі обов'язкових результатів (Фірсов В.); технологія розвитку критичного мислення (Стіл Дж., Мередіт К., Темші Ч.); технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера; технологія формування творчої особистості (Богоявленська Ю., Грабовська Р., Паламарчук В., Пехота О., Сисоєва С. та ін.) та інші. Проте, незважаючи на пильний і тривалий інтерес науковців до проблеми педагогічних технологій, відкритим залишається питання визначення поняття й класифікації педагогічних технологій. У фаховій літературі налічується понад три сотні дефініцій терміна «педагогічна технологія». Огляд широкої палітри джерел із проблеми дослідження засвідчив відсутність комплексного вивчення питань, пов'язаних саме з реалізацією педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

Під час виконання дослідження дослідниками розроблено *термінологічне поле дослідження*, яке охоплює базовий термін «педагогічна технологія». У дослідженні виходили з того, що профільне навчання на сучасному етапі розвитку освіти розглядається як багатобічний комплексний засіб підвищення якості, ефективності та доступності загальної середньої освіти, що дає змогу за рахунок змін у структурі, змісті, організації освітнього процесу якнайбільше враховувати інтереси, схильності й здібності учнів, створювати можливості для орієнтації освіти старшокласників відповідно до їхніх професійних інтересів і намірів щодо продовження освіти. Технологію можна визначити як усвідомлене практичне мистецтво, усвідомлену майстерність. Технологія вказує на конкретні способи й засоби здійснення професійної діяльності, з іншого боку – на результати. Визначено, що технологія як педагогічне явище є цілеспрямованою системою прийомів і засобів організації навчальної діяльності – від визначення мети до отримання кінцевого результату. Загалом педагогічна технологія означає системну сукупність і алгоритм функціонування всіх методологічних, особистих, інструментальних засобів, що використовуються для досягнення запланованих цілей засобів і дій, їх несуперечність із зазначеним результатом. Аналіз педагогічної літератури показав, що під «педагогічною технологією» розуміють оптимальний спосіб досягнення запланованої освітньої мети (Вулман М., Лернер І., Ліхачов Б., Сікорський П.), науку (Селевко Г.), педагогічну систему (Беспалько В., Сисоєва С., Чернилевський Д.), системно-діяльнісний підхід до освітнього процесу (Елінгтон Г., Кузьміна Н., Мітчелл П., Персиваль Ф., Пехота О.,

Самойленко П.), педагогічну діяльність (Нісімчук А.), систему знань (Генецинський В., Назарова Т., Онищук В., Турчанинова Ю.), мистецтво педагога (Євдокимов В., Талізін Н., Шепель В.), модель (Ченців В.), засіб оптимізації й модернізації освітнього процесу (Кларін М., Підласий І.), інтегрований підхід до освіти (Мітчел П., Фіні Д.) і т.ін. З'ясовано, що технології профільного навчання розглядаються як сукупність взаємозв'язаних дій і операцій суб'єктів освіти з використанням відповідних засобів, що забезпечують профілізацію освітньої діяльності. Вони спонукають учня до пошуку й систематизування інформації, до застосування отриманих знань і вмінь у соціальній взаємодії, до самовизначення у професійній діяльності; керуються психодидактичними принципами: самовизначення (знайти себе), самоуправління (керуй собою), самоактуалізації (реалізуй себе). Через реалізацію технологій профільного навчання має здійснюватись особистісний вибір, спільний вибір мети навчання суб'єктами навчальної діяльності, моделювання життєвих ситуацій, розуміння практичного застосування отриманих знань.

Досліджено, що в структурі педагогічної технології виокремлюють певні блоки, де серед основних – концептуальна основа, змістовий блок і процесуальна частина. До концептуальної основи входять ціль і завдання навчання, зміст навчального матеріалу. Процесуальна частина – організаційні засади навчального процесу відповідно до поставлених цілей, методів і форм навчальної діяльності учнів, управління навчальним процесом з боку вчителя, тобто методи і прийоми його діяльності, діагностика, оцінювання. Отже, структура педагогічної технології максимально пов'язана з навчальним процесом і характеризується такими складниками: а) концептуальна основа; б) змістова частина навчання: цілі навчання – загальні і конкретні; зміст навчального матеріалу; в) процесуальна частина – технологічний процес: організація навчального процесу; методи і форми навчальної діяльності школярів; методи і форми роботи вчителя; діяльність учителя з управління процесом засвоєння матеріалу; діагностика навчального процесу. Визначено поняття «освітня технологія» як констеляцію чинників спільної діяльності педагогічного працівника та здобувачів освіти та як систему проектування освітнього процесу з його взаємозалежними елементами.

Зокрема, дослідниками завдань (часткових тем) з'ясовано наступне.

Проаналізовано та зроблено висновок, що педагогічні технології в умовах профільного навчання мають бути засновані на діалозі, творчій співпраці з використанням проектних і дослідницьких методів, передбачаючи взаємодопомогу й обмін культурно-інформаційним, духовно-моральним, емоційно-ціннісним досвідом між учасниками освітнього процесу. Така суб'єкт-суб'єктна взаємодія забезпечує продуктивну співпрацю учасників освітнього процесу, сприяє створенню нових, іноді унікальних культурних продуктів пізнавальної діяльності – соціальних, інтелектуальних, культурних тощо. У процесі застосування педагогічних технологій в умовах профільного

навчання формується й накопичується вітагенний досвід старшокласників у сфері національної, загальнолюдської культури, реалізуватимуться культурологічні засади сімейних, соціальних, суспільних традицій. У такий спосіб в учнів актуалізуються наявні знання, спонукаючи до пошуку нових знань і використання задля цього найрізноманітніших видів діяльності й широкого спектра джерел інформації. Узагальнено результати теоретичного аналізу проблем реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання. Здійснено систематизацію сучасних педагогічних технологій в умовах профільного навчання та визначено основні тенденції їхнього розвитку. Організовано та проведено аналітико-діагностичні зрізи з проблеми дослідження. Обґрунтовано та викладено в колективній монографії дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання. Зроблено висновок, що відповідно до нової педагогічної парадигми потрібно змістити акценти, а освітній процес будувати з урахуванням індивідуальних запитів і можливостей учнів: з об'єкта навчання вони мають стати суб'єктом діяльності, що визначає необхідність використання нових педагогічних технологій, які спонукатимуть до рефлексійної активності в навчальному процесі (Г. О. Васьківська);

З'ясовано й уточнено сутність поняття «творчі здібності» як загальних здібностей людини, які забезпечують успішність виконання творчої діяльності у будь-якій сфері, які мають складну структуру, до якої входять мотиваційно-творча активність, інтелектуально-логічні здібності, інтелектуально-евристичні здібності, самоорганізаційні здібності, комунікативні здібності, естетичні здібності; уточнено сутність поняття «педагогічні технології» як сукупність цілей, принципів, змісту, форм, методів і засобів навчання й виховання, які гарантують високий рівень ефективності освітнього процесу; модель взаємодії педагога й учнів, у процесі якої всі дії виконуються в певній цілісності й послідовності, а їхнє виконання передбачає відносно гарантоване досягнення прогнозованого результату; вищий рівень розвитку методики, коли разом із її персоніфікацією здійснюється детальна розробка основних складових: цілей; прогнозування; вибору оптимальних форм, методів і засобів навчання; організації взаємодії учасників навчального процесу; оцінки, контролю й корекції результатів навчання з метою гарантованого досягнення дидактичних цілей і сприянню цілісному розвитку особистості учня (Л. В. Шелестова).

Досліджено періодизацію педагогічних технологій навчання, які покладаються в основу педагогічних технологій філологічного спрямування: технології гуманістичного спрямування; технології на основі гуманітарного підходу; комунікативного спрямування; особистісно-орієнтовані; диференційованого, інтегрованого спрямування; ігрові; проєктні; альтернативні, інклюзивні технології. Аналіз джерел з проблеми дослідження та попередні результати засвідчили відсутність комплексного вивчення питань, пов'язаних саме з проєктуванням і реалізацією педагогічних

технологій в умовах нової української школи; виокремлено суперечності між глобальними планами упровадження педагогічних технологій у навчальний процес і браком чіткої їх класифікації, між рівнем вимог до підготовки абітурієнтів гуманітарного профілю та реальним рівнем готовності випускників. Визначено поняття «педагогічні технології філологічного спрямування» як інтегративної системи, спроектованого педагогічного процесу, що містить комплекс методів, дій, операцій і дидактичних умов, спрямованих на гарантоване досягнення дидактичних цілей і результатів: розвиток особистості, усебічний гуманітарний розвиток учнів, формування його інтелектуального й особистісного компонентів; схарактеризовано поняття «інформаційна компетентність» як інтегративна якість особистості, що є результатом процесу трансформації в особливий тип міжпредметних компетентностей, які дають змогу активно обробляти, відбирати, аналізувати, трансформувати, генерувати та засвоювати потоки інформації і, як результат, прогнозувати, приймати, та реалізовувати оптимальні рішення в різних сферах діяльності; систематизовано педагогічні технології за філологічним спрямуванням, визначено їхню структуру; визначено функції педагогічних технологій філологічного спрямування (ціннісно-смыслову; особистісно-розвивальну; інтелектуально-інформаційну; комунікативно-рольову; соціально-регульовальну; діяльнісно-практичну; самооцінювальну); виокремлено компоненти поняття «педагогічні технології філологічного спрямування»: особистісно-розвивальний, ціннісно-мотиваційний, інформаційно-комунікативний та діяльнісно-практичний (О. В. Барановська).

Здійснено класифікацію функцій курсів за вибором у контексті доповнення змісту профільних предметів, організацію і проведення аналітико-діагностичних зрізів; обґрунтовано застосування дидактичних технологій курсів за вибором в умовах профільного навчання (В. І. Кизенко).

На основі вивчення психолого-педагогічної літератури, законодавчої бази, проведених польових досліджень виявлено суперечність між декларативними орієнтирами розвитку рівня профільної середньої освіти в Новій українській школі, соціокультурними потребами здобувачів освіти, створеними умовами для реалізації новацій і об'єктивною потребою технологізувати освітній процес обумовили актуальність виконання поставлених дослідницьких завдань; встановлено на основі результатів констатувального й формувального експериментів та польових досліджень освітнього простору сільських громад, об'єднаних територіальних громад і невеличких районних центрів, що субкультурна різноманітність сучасного суспільства в структурі пізнавальних і освітніх цінностей та освітніх запитів, екологічне невігластво нашого суспільства, зруйновані механізми колективної взаємодії та ефективної комунікації у розв'язанні проблемних ситуацій екологічного і економічного змісту ускладнюють уніфікацію моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням та вимагають індивідуалізованого

розроблення її з урахуванням усіх особливостей конкретного закладу загальної середньої освіти (О. П. Кравчук).

Визначено, що соціальні аспекти формування знань у здобувачів освіти, розвитку їхніх умінь і вдосконалення навичок набувають інваріантного значення, тобто незмінно спрямовуються на соціалізацію особистості; схарактеризовано поняття «дидактичний кліринг» як інструмент трансформації навчального (предметного) змісту для здобувачів профільної освіти у бік його професіографічності та з урахуванням духовного і практичного (вітагенного) досвіду особистості, її інтелектуального життя, навичок вдумливого читання і критичного осмислення явищ, фактів, подій, будь-якої інформації і перспективна технологія підготовки майбутніх учителів і підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти (С. В. Косянчук).

З'ясовано, що предметом сучасної педагогічної технології є конкретні практичні взаємодії вчителів та учнів у будь-якій галузі діяльності, організовані на основі чіткого структурування, систематизації, програмування, алгоритмізації, стандартизації способів і прийомів навчання чи виховання тощо; поняття «педагогічна технологія» може бути представлене трьома аспектами: 1) науковим: педагогічні технології – частина педагогічної науки, що вивчає й розробляє цілі, зміст і методи навчання та проектує педагогічні процеси; 2) процесуально-описовим: опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення запланованих результатів; 3) процесуально-дієвим: здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів; виокремлено як пріоритетне завдання забезпечення професійної орієнтації старшокласників; обґрунтовано дидактичні засади проектування технологій профільного навчання за природничим спрямуванням (С. Е. Трубачева).

Зроблено аналіз джерел з проблеми реалізації мультимедійних технологій профільного навчання та засвідчено відсутність комплексного вивчення питань, пов'язаних саме з реалізацією мультимедійних технологій як складника навчального-методичного комплексу для підвищення мотивації і розвитку пізнавальних здібностей учнів в умовах нової української школи; здійснено анкетування вчителів старшої школи; виокремлено та доповнено мультимедійні технології як складник навчально-методичного комплексу для підвищення мотивації і розвитку пізнавальних здібностей в умовах профільного навчання ефективно забезпечує реалізацію методів, прийомів і технік тренінгу: 1) гра-тренінг (тренінг перемовин, самопрезентації тощо); групова дискусія (структурована та неструктурована); ігрові методи (ділові ігри, рольові ігри, дидактичні, творчі, імітаційні, організаційно-діяльнісні); розвиток соціальної перцепції – вербальні і невербальні методи; розвиток соціальної перцепції (вербальні та невербальні методи); 2) специфічні інноваційні: «акваріум» = майстерні; «алгоритм-лабіринт» = метод завдань; брифінг-групи – метод інцидентів; «папка з вхідними документами» – метод

кейсів (основне завдання навчитися аналізувати інформацію і знаходити шляхи розв'язання, формувати програму дій). Вплив на свідомість та практичну підготовку учнів у системі профільного навчання в співробітництві (командна, групова робота); розвивальне навчання; ігрові технології; інтерактивне навчання, технологія розвитку критичного мислення; технологія формування та розвитку творчої особистості (О. В. Черноус).

2. Виявлено і схарактеризовано такі сучасні тенденції реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання:

- практична орієнтованість сучасних педагогічних технологій;
- спрямованість педагогічних технологій на розвиток суб'єкт-суб'єктної взаємодії учнів;
- інтеграція освітніх, виховних, дидактичних та управлінських технологій;
- технологізація педагогічної діяльності на соціальній та дослідницькій основі;
- застосування педагогічних технологій у процесі формування в учнів екологічних знань; інтеграція мультимедійних технологій;
- педагогічна зорієнтованість на соціальний вектор реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання – якість читання та розуміння підручникових текстів, літературно-художніх, науково-популярних та інших видань і рівень формування в учнів культури їх інтелектуального життя і розвитку;
- гуманітаризації освітнього процесу в умовах профільного навчання;
- розвиток інтегративного та варіативного підходів до формування змісту освіти та педагогічних технологій (узагальнено – О. В. Малихін).

Конкретизовано тенденції та принципи реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за гуманітарним (філологічним) спрямуванням: гуманітаризації навчання; інтеграції навчання (застосування інтегрованого підходу у вивченні предметів гуманітарного циклу, впровадження міждисциплінарних зв'язків гуманітарних та природничих предметів у навчальний процес закладів загальної середньої освіти); варіативності (включає багаторівневий варіативний підхід до змісту освіти та педагогічних технологій) (О. В. Барановська); тенденції взаємозв'язку і взаємовпливу соціалізаційних та соціальних чинників на соціальний вектор реалізації педагогічних технологій профільного навчання – якість читання та розуміння підручникових текстів, літературно-художніх, науково-популярних та інших видань і рівень формування в учнів культури їх інтелектуального життя і розвитку (С. В. Косянчук).

Визначено актуальний методологічний принцип побудови сучасної української дидактичної системи та всіх інституцій, що забезпечують її ефективну реалізацію і функціонування: системно і неперервно вчити

людину відповідальності, колективній взаємодії та індивідуальній активності (О. П. Кравчук).

3. Виявлено особливості навчально-пізнавальних потреб та інтересів учнів старших класів у процесі професійного самовизначення, актуалізації освітніх потреб і формулювання освітнього замовлення; психодидактичні особливості технологізації дистанційного навчання.;

Визначено дидактичні орієнтири конструювання курсів за вибором в умовах профільного навчання. Констатовано, що курси за вибором позитивно впливають на реалізацію особистісно орієнтованого підходу до навчання, формування цілісної наукової картини світу і предметних компетентностей учнів та забезпечують професійне спрямування на етапі профілізації сучасної школи. Форми і методи вивчення курсів за вибором повинні визначатися вимогами до профільного навчання, урахувувати індивідуальні особливості учнів, розвиток учнів і саморозвиток особистості.

4. Систематизовано сучасні педагогічні технології для реалізації в умовах профільного навчання:

1) рефлексійно-пізнавальна технологія профільного навчання, яка характеризується такими ознаками: міжособистісна, діалогічна, рівноправна взаємодія вчителя і учня, учня з іншими учнями; зміна установок на співпрацю і соціальні цінності, задоволення від такого навчання; спонукання учнів до конкретних дій; значне зростання ролі особистості педагогічного працівника, він виступає як лідер, організатор; рефлексія щодо засвоєння нової інформації; поєднання парної, групової діяльності на паритетних засадах;

2) формування читацьких та інформаційних компетентностей учнів, яка базується на теорії цілеспрямованого поетапного формування інтелектуальної діяльності учнів та включає особистісно-розвивальний, ціннісно-мотиваційний, інформаційно-комунікативний та діяльнісно-практичний компоненти;

3) профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням на основі практики дослідження і розв'язання проблемних життєвих ситуацій, природних і антропогенних об'єктів доступних для індивідуального або групового вивчення.

5. Уперше цілісно концептуально обґрунтовано та апробовано дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання, які ґрунтуються на ідеях людиноцентризму, гуманізму, особистісно орієнтованого навчання й цілісно охоплюють усі складники процесу профільного навчання. Проаналізовано феномен діджиталізації процесу реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

Обґрунтовано і розроблено дидактичні засади: реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням (О. П. Кравчук); реалізації педагогічних технологій за соціальним спрямуванням (С. В. Косянчук); реалізації мультимедійних технологій в умовах профільного навчання (О. В. Черноус).

Обґрунтовано дидактичні умови і способи, що в різних освітніх середовищах суттєво поліпшують якість профільного навчання, позитивно впливають на розвиток професійних орієнтацій учнів старших класів, що реалізуються засобами педагогічних технологій. Зокрема:

– педагогічні умови реалізації педагогічної технології розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання за гуманітарного спрямування, що передбачають: збалансоване відображення в змісті навчання знань, способів дій, досвіду емоційно-ціннісного ставлення до світу, досвіду творчої діяльності; активізацію творчої діяльності старшокласників, систематичне створення умов для прояву ними творчих здібностей; забезпечення зв'язку послідовних етапів пізнання з творчою діяльністю; готовність педагогів до розвитку творчих здібностей (Л. В. Шелестова);

– дидактичні умови реалізації педагогічних технологій філологічного спрямування в умовах профільного навчання, що передбачають: формування комунікативної та читацької компетентності; міжпредметну інтеграцію, спільний інформаційний простір; гуманізацію та гуманітаризацію освітнього простору; оновлення бази інноваційних технологій; оновлення змістового наповнення курсів філологічної спрямованості в умовах профільного навчання; дидактичні умови реалізації мультимедійних технологій профільного навчання (О. В. Барановська);

– дидактичні умови реалізації педагогічних технологій профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням (О. П. Кравчук);

– дидактичні умови реалізації педагогічних технологій інтерактивного навчання; виокремлено як важливу умову реалізації сучасних педагогічних технологій профільного навчання за соціальним спрямування – соціально-наукове кореспондування (С. В. Косянчук)

– *узагальнено* виявлені особливості створення та впровадження дидактичної моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням (О. П. Кравчук).

Обґрунтовано і конкретизовано в контексті дослідження проблеми сутності, мету і процес реалізації низки педагогічних технологій навчання, що забезпечують досягнення сукупності визначених цілей і реалізуються шляхом застосування інтерактивних форм навчальної взаємодії; визначено особливості навчально-пізнавальних потреб та інтересів старшокласників, задоволення яких зумовлює суттєві зміни у процесуальному забезпеченні освітнього процесу, сприяє максимальному врахуванню індивідуальних особливостей, створює сприятливе середовище для інтелектуального розвитку і соціальної ініціативи.

Порівняльний аналіз даних педагогічного експерименту засвідчив теоретичну обґрунтованість і результативність запропонованої структурно-функціональної моделі застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання, доцільність її

використання під час формування і реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання (В. І. Кизенко).

Співробітниками розроблено: дидактико-методичне забезпечення розвитку творчих здібностей старшокласників, виділено типи і види творчих завдань, які стимулюють і розвивають творчі здібності особистості; спеціальну програму просвітництва педагогів щодо розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання, яка передбачає проведення бесід, індивідуальних консультацій, круглих столів, семінарів-практикумів, тренінгів (Л. В. Шелестова); апробовано рефлексійно-пізнавальну технологію профільного навчання, яка характеризується такими ознаками: міжособистісна, діалогічна, рівноправна взаємодія вчителя і учня, учня з іншими учнями; зміна установок на співпрацю і соціальні цінності, задоволення від такого навчання; спонукання учнів до конкретних дій; значне зростання ролі особистості педагогічного працівника, він виступає як лідер, організатор; рефлексія щодо засвоєння нової інформації; поєднання парної, групової діяльності на паритетних засадах (Г. О. Васківська, С. В. Косянчук); апробовано технологію формування читацьких та інформаційних компетентностей учнів, яка базується на теорії цілеспрямованого поетапного формування інтелектуальної діяльності учнів та включає особистісно-розвивальний, ціннісно-мотиваційний, інформаційно-комунікативний та діяльнісно-практичний компоненти (О. В. Барановська); схарактеризовано базову педагогічну технологію профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням на основі практики дослідження і вирішення проблемних життєвих ситуацій, природних і антропогенних об'єктів доступних для індивідуального або групового вивчення; розроблено рекомендації щодо опанування вчителями нових педагогічних ролей – медіатора і фасилітатора, що забезпечить підвищення фахової майстерності вчителів в напрямку технологізації навчання на рівні профільної середньої освіти (О. П. Кравчук).

Зроблено висновок, що виокремлення як дидактичної проблеми реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання, здійснення систематизації сучасних педагогічних технологій, обґрунтування дидактичних умов реалізації педагогічних технологій у старшій школі, розроблення дидактичних моделей реалізації педагогічних технологій загалом сприяють розвитку компетентностей особистості, роблять можливим взаємозв'язок навчання і розвитку в полі особистісно орієнтованого та діяльнісного підходів. Виокремлені методологічні, методичні підходи, моделювання навчального процесу на вищезазначених засадах сприяє розкриттю широкого потенціалу досліджуваних та розроблених педагогічних технологій в умовах профільного навчання, оптимізації шляхів реалізації змісту освіти за нових освітніх реалій, що відповідають особистісно орієнтованій освітній парадигмі.

б. Розроблено концептуальну модель реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання як кероване, відкрите, складне утворення, що

цілісно відображає процес профільного навчання за природничим, філологічним, соціальним, еколого-економічним спрямуваннями. Концептуальна модель реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання є узагальненням таких дидактичних моделей:

- 1) реалізації мультимедійних технологій в умовах профільного навчання;
 - 2) реалізації педагогічних технологій за еколого-економічним спрямуванням;
 - 3) реалізації педагогічних технологій за соціальним спрямуванням;
 - 4) застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання;
 - 5) реалізації педагогічних технологій навчання за філологічним спрямуванням;
- б) розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання за гуманітарним спрямуванням;

Наукові результати дослідження охоплюють: тенденції, принципи реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання; дидактичні засади (методологічні підходи, способи та дидактичні умови) реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання; дидактичні моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

Мета НДР досягнута, поставлені завдання виконані. Здобуті в процесі дослідження наукові результати є важливими для педагогічної теорії і практики, вони присвячені актуальним проблемам дидактики.

Соціальна значущість: дослідження сприятиме підвищенню рівня якості національної освіти шляхом моделювання навчального процесу з урахуванням дидактичних засад реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання.

Здобутки співробітників відділу відображено у: науковому звіті (2,0); колективній монографії «Технології профільного навчання» (19,0), 215 наукових публікаціях (61 наукова стаття (13 – у виданнях, що входять до наукометричних видань Scopus та Web of Sciences; 36 – у наукових фахових виданнях України; 12 – в інших виданнях /7 – в Україні, 5 - закордонні/), 154 тези і матеріали виступів на конференціях різних рівнів).

За звітний період видано колективну монографію «Технології профільного навчання», підготовлено методичний посібник «Реалізація технологій профільного навчання у закладах загальної середньої освіти» (8,0).

Результати НДР мали практичне застосування – широке коло матеріалів, що отримано в результаті дослідження, було впроваджено в освітній процес:

- Київської гімназії східних мов № 1;

- Авіакосмічного ліцею ім. І. Сікорського НАУ, м. Київ;
- гімназії № 107 «Введенська», м. Київ;
- гімназії № 237, м. Київ;
- гімназії № 290, м. Київ;
- ліцею «Універсум», м. Київ;
- комунального закладу «Навчально-виховний комплекс «Спеціалізована школа І-ІІ ступенів – ліцей» № 157 Оболонського району м. Києва;
- Славутицького ліцею (Київська обл.);
- Обласного наукового ліцею в м. Рівне;
- Калинівської ЗОШ І-ІІІ ступенів № 2;
- Плесецької ЗОШ І – ІІІ ступенів (Київська область);
- Хотівського академічного ліцею імені Левка Лук'яненка (Київська область);
- Пісківської гуманітарної гімназії (Київська область).

Довідки про впровадження від: Київської гімназії східних мов № 1 (№№ 321, 322, 323, 324 від 01 грудня 2020 р.) про впровадження монографії В. І. Кизенка «Варіативний компонент змісту освіти в основній і старшій школі: теорія і практика», колективної монографії «Формування змісту профільного навчання: теоретико-методологічний аспект», колективної монографії «Технології профільного навчання», практичного посібника «Конструювання і реалізація змісту профільного навчання: особистісно орієнтований підхід». Довідки про впровадження результатів НДР «Дидактичні засади реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання» від Авіакосмічного ліцею ім. І. Сікорського НАУ м. Києва; гімназії № 107 «Введенська»; гімназії № 237, м. Київ; гімназії № 290, м. Київ; ліцею «Універсум», м. Київ; комунального закладу «Навчально-виховний комплекс «Спеціалізована школа І-ІІ ступенів – ліцей» № 157 Оболонського району м. Києва; Славутицького ліцею (Київська обл.) від 25 листопада 2020 р. № 01-17/211); Обласного наукового ліцею в м. Рівне; впровадження результатів НДР; Калинівської ЗОШ І-ІІІ ступенів № 2; Плесецької ЗОШ І-ІІІ ступенів (Київська область); Хотівського академічного ліцею імені Левка Лук'яненка (Київська область); Пісківської гуманітарної гімназії (Київська область) про апробацію і впровадження концептуальної моделі та дидактичних умов реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання; ліцею «Універсум» про апробацію дидактичних моделей реалізації технологій навчання за філологічним спрямуванням і реалізації мультимедійних технологій в умовах профільного навчання та дидактичних умов реалізації педагогічних технологій за різними змістовими спрямуваннями.

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом участі співробітників відділу у науково-практичних заходах різного рівня – форумах, конференціях, круглих столах, семінарах тощо. Важливим

інструментом апробації результатів НДР є започаткований відділом збірник наукових праць «Дидактика: теорія і практика».

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

- з урахуванням пріоритетних тенденцій реформування змісту освіти старшої школи реалізувати сучасні вимоги і запити суспільства щодо профільного навчання;
- розробити чіткий механізм, який уможливить якнайповніше урахування в освітньому процесі здібностей, індивідуальних схильностей і потреб старшокласників,
- забезпечити формування ключових компетентностей у старшокласників в умовах профільного навчання, що сприятиме свідомому їхньому професійному самовизначенню та адаптації до сучасних соціально-економічних умов;
- забезпечити упровадження у практику профільного навчання педагогічних технологій, які забезпечать розвиток навичок самоосвіти, самоконтролю, самооцінки;
- забезпечити можливості для визначення старшокласниками індивідуальних освітніх траєкторій на наступних рівнях освіти;
- розробити програми підвищення кваліфікації та професійного розвитку педагогів щодо питань профільної освіти;
- розробити та запровадити систему моніторингу реалізації педагогічних технологій в практику профільного навчання;
- зробити системним дослідження розвитку старшокласників в умовах профільного навчання, що уможливить уникнення помилок у процесі здійснення реформ сучасної освіти;
- створити базу науково-методичного забезпечення варіативної складової змісту профільного навчання і забезпечити науково-методичний супровід авторів курсів за вибором;
- підготувати методичні рекомендації з використання і розроблення навчального змісту цифрових інструментів технологізації освітнього процесу;
- з огляду на результати дослідження потребує змін Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, оновлення змісту чинних освітніх програм із предметів і змісту підручників, оновлення програм для слухачів курсів післядипломної педагогічної освіти.

СПИСОК ОСНОВНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ НДР 2018 рік

МОНОГРАФІЇ

1. Кизенко В. І. Варіативний компонент змісту освіти в основній і старшій школі: теорія і практика : [монографія]. Київ, 2018. 405 с.
2. Формування змісту профільного навчання: теоретико-методологічний аспект : кол. монограф. / [авт. кол.: Г. О. Васьківська, В. І. Кизенко, С. В. Косянчук, О. В. Барановська, С. Е. Трубачева, О. В. Черноус, О. П. Кравчук, І. І. Доброскок]. Київ, 2018. 260 с.

ЗБІРНИКИ НАУКОВИХ ПРАЦЬ

1. Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць. Київ, 2018. 180 с.

ДОВІДНИКИ

1. Показчики друкованих праць наукових співробітників відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України за НДР «Формування змісту профільного навчання в єдності його інваріантної і варіативної складових» (2015–2017) : довідник. Київ, 2018. 48 с.

СТАТТІ У ФАХОВИХ ВИДАННЯХ УКРАЇНИ

1. Васьківська Г. О. Дидактична характеристика профілізації змісту освіти у старшій школі. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка : зб. наук праць. Глухів, 2018. Вип. 3(38). С. 176–183.
2. Васьківська Г. О. Дидактичні аспекти соціалізації старшокласників в умовах профільного навчання. Вісник Луганського національного університету. Луганськ, 2018. № 8 (322). Ч. 2. С. 5–11.
3. Васьківська Г. О. Реалізація педагогічних технологій в умовах профільного навчання: діяльнісний підхід. Гуманітарний вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка : зб. наук. праць. Полтава, 2018. Вип. 3. С. 15–22.
4. Барановська О. В. Шкільний підручник в умовах нового освітнього середовища. Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць. Київ, 2018. Вип. 21. С. 20–29.
5. Барановська О. Теоретичні передумови проектування педагогічних технологій в умовах профільного навчання за філологічним спрямуванням. Педагогічна освіта: теорія і практика. Кам'янець-Подільський, 2018. Вип. 24 (1-2018). Ч. 2. С. 276–280.
6. Барановська О. В. Педагогічні технології профільного навчання: варіативність та особливості в умовах нової української школи. Гуманітарний вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка : зб. наук. праць. Полтава, 2018. Вип. 3. С. 67–75.
7. Барановська О. В., Паламарчук В. Ф. Педагогічні технології навчання в умовах нової української школи: вектор розвитку. Український педагогічний журнал. 2018. № 3. С. 60–66.
8. Кизенко В. І. Формування і реалізація варіативного освітнього компонента: генеза проблеми. Гуманітарний вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка : зб. наук. праць. Полтава, 2018. Вип. 3. С. 56–67.
9. Косянчук С. В., Бондаренко Н. В. Розвиток життєвих компетентностей старшокласників засобами підручника української мови. Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць. Київ, 2018. Вип. 21. С. 44–56.

10. Косянчук С. В., Бондаренко Н. В. Українська мова у фокусі перспектив реформування старшої школи. Молодь і ринок. 2018. №4 (159). С. 86–92. doi: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.131492>
11. Косянчук С. В., Бондаренко Н. В. Соціальний аспект формування українськомовної компетентності старшокласників. Гуманітарний вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка : зб. наук. праць. Полтава, 2018. Вип. 3. С. 99–113.
12. Косянчук С. В. Соціальносутнісні детермінанти розвитку педагогічних технологій профільного навчання: дефініційний аспект. Гуманітарний вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка : зб. наук. праць. Полтава, 2018. Вип. 3. С. 84–98.
13. Кравчук О. П. Базовий суспільно-педагогічний інструментарій реалізації профільного навчання за певним змістовим спрямуванням. Гуманітарний вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка : зб. наук. праць. Полтава, 2018. Вип. 3. С. 130–138.
14. Трубочева С. Е. Дидактичні особливості метапредметних педагогічних технологій в умовах профільного навчання. Педагогічна освіта: теорія і практика. Кам'янець-Подільський, 2018. Вип. 24. Ч. 1. С. 271–277.
15. Трубочева С. Е. Дидактичні умови формування змісту профільного навчання на основі метапредметного підходу. Науковий вісник Ужгородського університету. Ужгород, 2018. Вип. 1 (42). Ч. I-II. С. 251–254.
16. Трубочева С. Е. Можливості шкільного підручника у реалізації педагогічних технологій в старшій школі. Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць. Київ, 2018. Вип. 18. С. 404–411.
17. Трубочева С. Е., Трубочев С. І. Проектування професійно орієнтованих педагогічних технологій за природничим спрямуванням. Гуманітарний вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка : зб. наук. праць. Полтава, 2018. Вип. 3. С. 76–84.
18. Черноус О. В. Дидактичні особливості мультимедійної складової у педагогічній технології з розвитку критичного мислення старшокласників. Педагогічна освіта: теорія і практика. Кам'янець-Подільський, 2018. № 24 (1-2018). С. 282–287.
19. Черноус О. Мультимедійна складова у педагогічній технології гра-тренінг. Науковий вісник Ужгородського університету. Ужгород, 2018. Вип. 1 (42). Ч. I-II. С. 264–268.
20. Шелестова О. В. Дослідження професійної готовності вчителя до творчого розвитку старшокласників в умовах профільного навчання. Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський, 2018. № 25. Ч. 1. С. 204–210.
21. Шелестова О. В. Дослідження процесу розвитку творчих здібностей старшокласників у практиці профільного навчання. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. 2018. № 1(20). С. 21–32.
22. Шелестова О. В. Педагогічні технології як засіб розвитку творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання. Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія і практика : зб. наук. праць. Київ, 2018. Вип. 1 (20). С. 24–36.
23. Шелестова О. В. Розвиток творчих здібностей учнів в умовах профільного навчання: кількісно-якісний аналіз емпіричних даних. Український педагогічний журнал. 2018. № 2. С. 99–108.

ПУБЛІКАЦІЇ У НАУКОВИХ ВИДАННЯХ ІНШИХ КРАЇН

1. Васківська Г. О. Дидактичні чинники формування літературної компетентності старшокласників у процесі реалізації інформаційно-комунікаційних технологій. Балканско научно обзрение. 2018. № 1. С. 30–35.

2. Vaskivska H. O. Psychodidactic determinants of the development of children of preschool age. *Wiadomości Lekarskie*. Warszawa, 2018. T. LXXI. Nr 6. S. 838–842.
3. Васьковская Г. А. Особенности реализации педагогических технологий профильного обучения. *Балканско научно обозрение*. 2018. № 1. С. 76–79.
4. Барановська О. В., Косянчук С. В., Трубочева С. Е., Черноус О. В. Дидактичний контекст та особливості реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання. *Polish Science Journal*. 2018. Issue 3. P. 62–72.

СТАТТІ У НАУКОВИХ ВИДАННЯХ УКРАЇНИ

1. Васьківська Г. Теоретико-аналітичний підхід до проблеми реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання. *Дидактика: теорія і практика* : зб. наук. праць / [за наук. ред. д-ра пед. наук Г. О. Васьківської]. Київ, 2018. С. 5–10.
2. Барановська О. Сутність, структура та особливості реалізації педагогічних технологій філологічного спрямування в умовах профільного навчання. *Дидактика: теорія і практика* : зб. наук. праць / [за наук. ред. д-ра пед. наук Г. О. Васьківської]. Київ, 2018. С. 16–24.
3. Кизенко В. Дидактичні детермінанти конструювання курсів за вибором для профільного навчання: проблема реалізації змістового наповнення. *Дидактика: теорія і практика* : зб. наук. праць / [за наук. ред. д-ра пед. наук Г. О. Васьківської]. Київ, 2018. С. 40–45.
4. Кизенко В. Роль С. У. Гончаренка в розвитку української педагогіки: слово про Вченого. *Лицар педагогічної науки* : наук.-попул. вид. до 90-річчя від дня народження акад. Семена Устимовича Гончаренка. Київ, 2018. С. 148–150.
5. Кизенко В. Постнекласична раціональність – новітня методологічна проблема профорієнтаційної діяльності профільної школи. *Біологія і хімія в рідній школі*. 2018. № 4. С. 37–43.
6. Кравчук О. Реалізація ідеї профільного навчання: особливості організації науково-педагогічного експерименту. *Дидактика: теорія і практика* : зб. наук. праць / [за наук. ред. д-ра пед. наук Г. О. Васьківської]. Київ, 2018. С. 45–51.
7. Трубочева С. Сучасні тенденції у реалізації педагогічних технологій за природничим спрямуванням у старшій школі. *Дидактика: теорія і практика* : зб. наук. праць / [за наук. ред. д-ра пед. наук Г. О. Васьківської]. Київ, 2018. С. 51–56.

ТЕЗИ І МАТЕРІАЛИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИХ КОНФЕРЕНЦІЙ

1. Васьківська Г. Дидактичні аспекти реалізації рефлексійно-пізнавальної технології в умовах профільного навчання. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи* : матеріали третьої Міжнародної наук.-практ. конф., м. Умань, 16–17 лют. 2018 р. Умань, 2018. С. 160–165.
2. Васьківська Г. Дидактичні аспекти реалізації сучасних педагогічних технологій в умовах профільного навчання. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи* : матеріали Четвертої Міжнародної наук.-практ. конф., м. Умань, 11–12 жовт. 2018 р. Умань, 2018. С. 40–45.
3. Васьківська Г. Психодидактичні аспекти ціннісної складової змісту профільного навчання. *Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти* : матеріали Другої Міжнародної наук.-практ. конф., м. Умань, 20–21 квіт. 2018 р. Умань, 2018. С. 23–29.
4. Васьківська Г. О. Генеза диференційованого навчання: дидактичний аспект. *Диференціація у шкільній освіті: історичний досвід і сучасні технології* : зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Київ, 16 трав. 2018 р. Київ, 2018. С. 16–20.
5. Васьківська Г. О. Інтеграція знань як необхідна детермінанта розвитку ціннісних орієнтацій старшокласників. *Нова українська школа: теорія і практика*

інтегрованого підходу : матеріали Міжнародної наук. конф., м. Тернопіль, 17–18 трав. 2018 р. Тернопіль, 2018. С. 105–108.

6. Васьківська Г. О. Конструювання змісту профільного навчання як дидактична проблема. *Nowoczesna nauka: teoria i praktyka : Mater. II Międz. Konf. Nauk.-Prakt.* Katowice, 2018. S. 178–181.

7. Васьковская Г. А. Мифы в культурном наследии и их роль в формировании мировоззрения учеников. *Сакральная география и культура в призме духовного обновления: опыт и практика : материалы Международной науч.-практ. конф., г. Алматы, 26–27 апр. 2018 г. Алматы, 2018. С. 122–124.*

8. Барановська О. В. Розвиток інтегрованого навчання: передумови та реалізація в новій українській школі. *Нова українська школа: теорія і практика реалізації інтегрованого підходу : матеріали Міжнародної наук. конф., м. Тернопіль, 17–18 трав. 2018 р. Тернопіль, 2018. С. 260–262.*

9. Барановська О. В. Теоретичні передумови застосування педагогічних технологій філологічного спрямування (історичний аспект). *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи : матеріали Третьої міжнародної наук.-практ. конф., м. Умань, 16–17 лют. 2018 р. Умань, 2018. С. 156–159.*

10. Барановська О. Особливості реалізації педагогічних технологій філологічного спрямування в умовах профільного навчання. *Аксіологічні аспекти в розвитку науки та освіти : V-а Міжнародна наук.-практ. конф., м. Конін – м. Ужгород – м. Херсон – м. Кривий Ріг, 30 лист. 2018 р. Конін – Ужгород – Херсон – Кривий Ріг, 2018. С. 62–63.*

11. Кизенко В. І. Диференціація навчання у сучасній школі як умова ефективної реалізації варіативного освітнього компонента. *Диференціація у шкільній освіті: історичний досвід і сучасні технології : зб. матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Київ, 16 трав. 2018 р. Київ, 2018. С. 155–159.*

12. Кизенко В. І. Інтеграція навчального знання – науково-методична проблема і чинник модернізації змісту курсів за вибором. *Нова Українська школа: теорія і практика інтегрованого підходу : матеріали Міжнародної наук. конф., м. Тернопіль, 17–18 трав. 2018 р. Тернопіль, 2018. С. 120–123.*

13. Кизенко В. Проблеми модернізації змісту варіативного освітнього компонента в умовах профільного навчання і розвиток дидактичних технологій його реалізації. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи : IV-а Міжнародна наук.-практ. конф., м. Конін (Польща) – м. Ужгород – м. Дрогобич, 15 черв. 2018 р. Конін (Польща) – Ужгород – Дрогобич, 2018. С. 169–171.*

14. Кизенко В., Савченко М. Роль дидактичних технологій у процесі досягнення учнями обов'язкових результатів навчання та формування культурно-мовних і морально-громадянських цінностей. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи : IV-а Міжнародна наук.-практ. конф., м. Конін (Польща) – м. Ужгород – м. Дрогобич, 15 черв. 2018 р. Конін (Польща) – Ужгород – Дрогобич, 2018. С. 171–173.*

15. Косянчук С. В. Дидактика педагогічних технологій: протистояння впливу деструктивних проявів віртуальності. *Nowoczesna nauka: teoria i praktyka : Mater. II Międz. Konf. Nauk.-Prakt.* Katowice, 2018. S. 218–222.

16. Косянчук С. В. Дидактичний потенціал інтеграції у процесі осучаснення освіти. *Нова українська школа: теорія і практика інтегрованого підходу : матеріали Міжнародної наук. конф., м. Тернопіль, 17–18 трав. 2018 р. Тернопіль, 2018. С. 255–259.*

17. Косянчук С. В. Соціалізація та самовизначення особистості: апгрейдери процесу реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень : матеріали II Міжнародної наук.-практ. конф., м. Переяслав-Хмельницький, 21 берез. 2018 р. Київ, 2018. С. 138–141.*

18. Косянчук С. Інваріантні чинники модернізації освіти: соціальне спрямування педагогічних технологій в умовах профільного навчання. *Модернізація*

освітнього середовища: проблеми та перспективи : матеріали Третьої Міжнародної наук.-практ. конф., м. Умань, 16–17 лют. 2018 р. Умань, 2018. С. 174–178.

19. Косянчук С. Модернізація і розвиток педагогічних технологій профільного навчання: чинники, потреби, умови. Аксіологічні аспекти в розвитку науки та освіти : V-а Міжнародна наук.-практ. конф., м. Конін – м. Ужгород – м. Херсон – м. Кривий Ріг, 30 лист. 2018 р. Конін – Ужгород – Херсон – Кривий Ріг, 2018. С. 168–171.

20. Косянчук С. Соціономічна сутність дидактичних технологій як основа освітньої стратегії і навчання. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи : IV-а Міжнародна наук.-практ. конф., м. Конін (Польща) – м. Ужгород – м. Дрогобич, 15 черв. 2018 р. Конін (Польща) – Ужгород – Дрогобич, 2018. С. 187–190.

21. Косянчук С., Бондаренко Н. Феномен українськомовної компетентності: психодидактика педагогічних технологій у процесі соціалізації і самовизначення особистості. Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти : матеріали Другої Міжнародної наук.-практ. конф., м. Умань, 20–21 квіт. 2018 р. Умань, 2018. С. 11–16.

22. Кравчук О. П. Досвід дослідництва учнів як дидактична умова забезпечення наступності в освітньому процесі. Нова українська школа: теорія і практика реалізації інтегрованого підходу : матеріали Міжнародної наук. конф., м. Тернопіль, 17–18 трав. 2018 р. Тернопіль, 2018. С. 98–99.

23. Трубочева С., Барановська О. Компетентісно орієнтовані педагогічні технології в структурі шкільного підручника. Проблеми сучасного підручника : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., м. Мінськ, 18–19 трав. 2018 р. Київ, 2018. С. 81–85.

24. Трубочева С. Педагогічні технології профільного навчання як чинник модернізації освітнього середовища. Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи : матеріали Третьої Міжнародної наук.-практ. конф., м. Умань, 16–17 лют. 2018 р. Умань, 2018. С. 187–190.

25. Черноус О. Дидактичні особливості мультимедійної складової технологій профільного навчання. Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи : матеріали Третьої Міжнародної наук.-практ. конф., м. Умань, 16–17 лют. 2018 р. Умань, 2018. С. 190–193.

26. Черноус О. Дидактичні особливості мультимедійної складової у педагогічній технології з розвитку критичного мислення старшокласників. Нова українська школа: теорія і практика реалізації інтегрованого підходу : матеріали Міжнародної наук. конф., м. Тернопіль, 17–18 трав. 2018 р. Тернопіль, 2018. С. 207–209.

27. Baranovska O., Trubacheva S., Kosianchuk S. The development of professionally oriented competences of upper secondary school pupils: curricular aspect. Curriculumul școlar: provocări și oportunități de dezvoltare : materialele Conferinței Științifice Internaționale, Chișinău, 7–8 decembrie 2018. Chișinău, 2018. P. 452–457.

28. Васківська Г. О. Дидактичний потенціал реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2018 рік. Київ, 2018. С. 83–84.

29. Барановська О. В. Педагогічні технології філологічного спрямування: сутність та особливості реалізації в умовах профільного навчання. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2018 рік. Київ, 2018. С. 85–86.

30. Кизенко В. І. Осучаснення змісту варіативного освітнього компонента як чинник модернізації дидактичних технологій профільного навчання. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2018 рік. Київ, 2018. С. 86–87.

31. Косянчук С. В. Педагогічні технології соціального спрямування: інваріантність і варіативність дидактичних одиниць у процесі реалізації профільного

навчання. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2018 рік. Київ, 2018. С. 87–88.

32. Кравчук О. П. Тенденції реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2018 рік. Київ, 2018. С. 88–89.

33. Трубачева С. Е. Сучасні тенденції реалізації педагогічних технологій за природничим спрямуванням в умовах профільного навчання. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2018 рік. Київ, 2018. С. 89–90.

34. Черноус О. В. Мультимедійний складник педагогічних технологій в умовах профільного навчання як чинник результативності освітнього процесу. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2018 рік. Київ, 2018. С. 92.

35. Шелестова Л. В. Педагогічні технології розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2018 рік. Київ, 2018. С. 91.

2019 рік

МОНОГРАФІЇ

Монографії (у співавторстві)

1. Шелестова Л. В. Вплив педагогічних технологій на розвиток творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання. *Paradygmaticzne aspekty i dylematy rozwoju nauk i edukacji [monografia] / [red.: J. Grzesiak, I. Zymomyra, W. Pnytskyj]. Konin – Uzhorod – Melitopol – Chersoń – Krzywy Róg : Posvit, 2019. S. 205–215. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716869>*

ПРАКТИЧНІ ПОСІБНИКИ

1. Васьківська Г. О. Конструювання і реалізація змісту профільного навчання: особистісно орієнтований підхід : практич. посіб. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2019. 96 с.

ДОВІДКОВІ ВИДАННЯ

1. Показчики публікацій у неперіодичному збірнику наукових праць відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України «Дидактика: теорія і практика» (2012–2014) : довідник / [упоряд. С. В. Косянчук] / Відділ дидактики Інституту педагогіки НАПН України. Київ, 2019. 76 с. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716966>

2. Показчики публікацій у неперіодичному збірнику наукових праць відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України «Дидактика: теорія і практика» (2015–2017) : довідник / [упоряд. С. В. Косянчук] / Відділ дидактики Інституту педагогіки НАПН України. Київ, 2019. 51 с. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716973>

Статті у закордонних журналах, що індексуються в Web of Science Core Collection і Scopus

1. Vaskivska H. O., Palamar S. P., Vlasenko O. M. Health in the civic students' value system: empirical analysis. *Wiadomości Lekarskie. Warszawa: Wydawnictwo Aluna, 2019. T. LXXII. Nr 10. Cz II. S. 1947–1953. Scopus. URL:http://wl.medlist.org/2019_10_18*

2. Vaskivska H., Palamar S., Poriadchenko L. Psycholinguistic Aspects of Formation of Culture of Dialogical Communication. *Psycholinguistics. 2019. # 26(2). P. 11–26. WoS. (doi: <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2019-26-2-11-26>).*

СТАТТІ У ВИДАННЯХ, ЩО НАЛЕЖАТЬ до Переліку наукових фахових видань України

1. Vaskivska H., Palamar S., Poriadchenko L. Psycholinguistic Aspects of Formation of Culture of Dialogical Communication. *Psycholinguistics. 2019. # 26(2). P. 11–26. WoS. (doi: <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2019-26-2-11-26>)*

2. Барановська О. В. Сучасні тенденції та принципи реалізації педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням. *Педагогічна світа: теорія і практика : зб. наук. праць / [голов. ред. Лабунець В. М.]. Кам'янець-Подільський, 2019. Вип. 26 (1-2019). Ч. 2. С. 299–304. ISSN 2309-9763. ПНФВ; Index Copernicus. <http://doi:10.32626/2309-9763.2019-26-2.299-304>; URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715951>*

3. Кизенко В. І. Феномен соціальної сфери як детермінанта процесу формування і реалізації змісту курсів за вибором для учнів старшої школи. *Молодь і ринок. 2019. № 7 (174). С. 56-61. DOI: <https://doi.org/10.24919/23084634.2019.176054>; URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716894>*

4. Кизенко В., Савченко М. Реалізація інноваційної моделі розвитку культурно-мовних та морально-громадянських цінностей учнів у контексті дослідно-експериментальної роботи. *Український педагогічний журнал. 2019. №3. С. 72–84. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-3-72-84>. URL:<http://uej.undip.org.ua/index.php/euj>;*

5. Кизенко В., Засекіна Т. Учений-педагог і реформатор освітянської галузі в Україні. *Український педагогічний журнал*. 2019. № 3. С. 5–9. URL: <http://uej.undip.org.ua/upload/iblock/c0f/c0f1a098284a33418650a2f39680466d.pdf>

6. Шелестова Л. В. Готовність учителя до розвитку творчих здібностей учнів старших класів в умовах профільної освіти. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2019. № 1(72). С. 10–16. [https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-1\(72\)-10-16](https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-1(72)-10-16)
URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716061>

7. Шелестова Л. В. Сучасний підручник як засіб розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання (на матеріалі підручника з української літератури) [Modern textbook as a means of development of senior student's creativity in professional training conditions (on the material of the textbook on Ukrainian literature)]. *Проблеми сучасного підручника*. 2019. Вип. 23. С. 306–316. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719035>

НАУКОВІ СТАТТІ У ЗАРУБІЖНИХ ВИДАННЯХ

1. Васьковская Г. А. Феномен междисциплинарности vs детериорация системы подготовки будущих учителей. Хуманитарни балкански изследвания. Пловдив : «Fast Print Books», 2019. Т. 3. №1(3). С. 33–36. (Наукове періодичне видання Болгарії). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715262>

ТЕЗИ ТА МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЙ, ЩО ВІДБУЛИСЯ В УКРАЇНІ

1. Барановська О. Педагогічні технології профільного навчання за філологічним спрямуванням: проблеми, перспективи. Розвиток сучасної освіти науки: результати, проблеми, перспективи. Інтердисциплінарні виміри: матер. VI-ї міжнар. наук.-практ. конф. (м. Конін – м. Ужгород – м. Херсон – м. Кривий Ріг, 26 квіт. 2019 р.) / [ред.-упор.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Херсон – Кривий Ріг: Посвіт, 2019. С. 40–42. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715918>

2. Барановська О. Педагогічні технології профільного навчання за філологічним спрямуванням: принципи реалізації. «Освіта XXI століття: теорія, практика, перспективи»: матер. Першої міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Київ, 18 квіт. 2019 р. / Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць. Київ : Фенікс, 2019. С. 50–52. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715621>

3. Барановська О. Сучасні тенденції реалізації педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням: психодидактичні аспекти. Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи : матер. П'ятої міжнар. наук.-практ. конф., м. Умань, 11–12 жовт. 2019 р. // *Folia comeniana* : Вісник Польсько-української наук.-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А. Коменського / гол. ред. Осадченко І. І. Умань : ВПЦ «Візаві», 2019. С. 21–24. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717574>

4. Барановська О. В. Дидактичні аспекти реалізації педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням. Реалізація профільного навчання в умовах Нової української школи : зб. матер. наук.-практ. семінару, м. Київ, 24 жовт. 2019 р. / [наук. ред. Г. О. Васьківська]. Київ : Ін-т пед. НАПН України, 2019. С. 113–116. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717733>

5. Барановська О. В. Особливості реалізації технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням. Організаційно-дидактичні особливості реалізації технологій профільного навчання : зб. матер. круглого столу, м. Київ, 14 берез. 2019 р. / [наук. ред. Г. О. Васьківська]. Київ : Ін-т пед. НАПН України, 2019. С. 48–52. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717441>

6. Барановська О. В. Педагогічні технології профільного навчання за філологічним спрямуванням: методологічні аспекти. Анотовані результати науково-

дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2019 рік. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 85–87. URL: https://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.php?ID=9543

7. Барановська О. В. Педагогічні технології філологічного спрямування в профільному навчанні як основа формування морально-громадянських цінностей особистості. Україна, українська мова – світ XXI століття у діалозі культурно-мовних, морально-громадянських цінностей особистості та педагогічних систем : ел. зб. статей за матер. Дванадцятої всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 жовт. 2019 р. / [за наук. ред. Г. О. Васківської]. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 23–30. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717959>

8. Барановська О. В. Розвивальний потенціал сучасних підручників гуманітарного профілю: основні тенденції та напрямки. Проблеми сучасного підручника: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 14 трав. 2019 р. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 10–12. URL: http://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.php?ID=8992
URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715932>.

9. Барановська О. В. Сучасний підручник гуманітарного профілю: розвивальний потенціал. Проблеми сучасного підручника: зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (електронне видання), 14 трав. 2019 р., м. Київ. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 15–18. URL: http://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.php?ID=9196.

10. Васківська Г. Алгоритмізація профільного навчання: дидактичний аспект. «Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи. Міждисциплінарні перспективи» : статті учасників IV-ї Міжнар. наук.-практ. конф., м. Банська Бистриця – м. Баку – м. Ужгород – м. Херсон – м. Кривий Ріг, 27 черв. 2019 р. / [ред.-упоряд.: А. Душний, М. Махмудов, М. Стреначікова, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Посвіт, 2019. С. 84–85. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716551>.

11. Васківська Г. Дидактична характеристика технології формування системи знань у старшокласників. Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти : матер. Третьої Міжнар. наук.-практ. конф., м. Умань, 16-17 трав. 2019 р. // Folia Comeniana : Вісник Польсько-української науково-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А. Коменського / [голов. ред. І. І. Осадченко]. Умань : ВПЦ «Візаві», 2019. С. 32–36. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717152>

12. Васківська Г. Дидактичний потенціал інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування цифрової грамотності старшокласників. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи : зб. тез доповідей учасників всеукр. наук.-практ. семінару, м. Київ, 12 берез. 2019 р. / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, 2019. С. 15–17. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/715564/>

13. Васківська Г. Інноваційні технології профільного навчання у контексті євроінтеграції. Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2019: інтернаціоналізація та інтеграція в освіті в умовах глобалізації : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 30 трав. 2019 р. Київ–Дрогобич : ТзОВ «Трек-ЛТД», 2019. С. 55–57. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716230>

14. Васківська Г. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб реалізації трисуб'єктної взаємодії у старшій школі. «Освіта XXI століття: теорія, практика, перспективи» : матер. Першої міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Київ, 18 квіт. 2019 р. / Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць. Київ : Фенікс, 2019. С. 13–16. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715626>

15. Васківська Г. О. Психодидактичні детермінанти конструювання сучасного підручника. Проблеми сучасного підручника: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 14 трав. 2019 р. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 20–21. URL: http://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.php?ID=8992; URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715937>

16. Васьківська Г. Психодидактичний аспект реалізації рефлексійно-пізнавальної технології засобами метакурсу «Людинознавство». Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи : Матер. П'ятої міжнар. наук.-практ. конф., м. Умань, 11–12 жовт. 2019 р. // Folia comeniana : Вісник Польсько-української наук.-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А. Коменського / гол. ред. Осадченко І. І. Умань : ВПЦ «Візаві», 2019. С. 29–31. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717577>
17. Васьківська Г. О. Дидактична функція рефлексійно-пізнавальної технології в умовах профільного навчання. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2019 рік. Київ: Педагогічна думка, 2019. С. 82–84. URL: https://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.php?ID=9543
18. Васьківська Г. О. Дидактичні аспекти розвитку морально-громадянських цінностей здобувачів освіти. Україна, українська мова – світ XXI століття у діалозі культурно-мовних, морально-громадянських цінностей особистості та педагогічних систем : ел. зб. статей за матер. Дванадцятої всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 жовт. 2019 р. / [за наук. ред. Г. О. Васьківської]. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 61–65. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717964>
19. Васьківська Г. О. Дидактичні умови реалізації технологій профільного навчання. Організаційно-дидактичні особливості реалізації технологій профільного навчання : зб. матер. круглого столу, м. Київ, 14 берез. 2019 р. / [наук. ред. Г. О. Васьківська]. Київ : Ін-т пед. НАПН України, 2019. С. 10–20. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717441>
20. Васьківська Г. О. Метапредметний підхід як теоретична основа реалізації профільного навчання. Реалізація профільного навчання в умовах Нової української школи : зб. матер. наук.-практ. семінару, м. Київ, 24 жовт. 2019 р. / [наук. ред. Г. О. Васьківська]. Київ : Ін-т пед. НАПН України, 2019. С. 11–17. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717733>
21. Кизенко В. Абриси вітчизняного і зарубіжного досвіду реалізації варіативного компонента змісту освіти. Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2019: інтернаціоналізація та інтеграція в освіті в умовах глобалізації : матер. III міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 30 трав. 2019 р. Київ–Дрогобич : ТзОВ «Трек-ЛТД», 2019. С. 117–118. URL: http://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.php?ID=9134; URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716233>
22. Кизенко В. Реалізація дидактичних технологій у процесі організації факультативного навчання. Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти : матер. Третьої міжнар. наук.-практ. конфер., м. Умань, 16-17 трав. 2019 р. // Folia Comeniana : Вісник Польсько-української науково-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А. Коменського / [голов. ред. І. І. Осадченко]. Умань : ВПЦ «Візаві», 2019. С. 72–75. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717149>
23. Кизенко В. Соціально-педагогічні детермінанти формування та реалізації варіативної компоненти змісту профільного навчання. «Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи. Міждисциплінарні перспективи» : статті учасників IV-ї міжнар. наук.-практ. конф., м. Банська Бистриця – м. Баку – м. Ужгород – м. Херсон – м. Кривий Ріг, 27 черв. 2019 р. / [ред.-упоряд.: А. Душний, М. Махмудов, М. Стреначікова, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Посвіт, 2019. С. 112–114. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716550>
24. Кизенко В. Технології інтерактивного навчання як інструмент педагогічної взаємодії. Освіта XXI століття: теорія, практика, перспективи : матер. Першої міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Київ, 18 квіт. 2019 р. / Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць. Київ : Фенікс, 2019. С. 80–83. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715624>
25. Кизенко В. І. Апробація структурно-функціональної моделі застосування дидактичних технологій реалізації курсів за вибором в умовах профільного навчання.

Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2019 рік. Київ : Педагогічна думка, 2019. С.87–88. URL:

https://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.php?ID=9543

26. Кизенко В. І. Вітчизняний і зарубіжний досвід реалізації варіативного компонента змісту освіти. VII Волошинські читання «Шкільна мовно-літературна освіта: традиції і новаторство» : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 17 трав. 2019 р. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. С. 77–82. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715990>

27. Кизенко В. І. Реалізація варіативного компонента у змісті навчальних посібників. Проблеми сучасного підручника: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 14 трав. 2019 р. Київ : Педагогічна думка, 2019. – С. 59–60. URL: http://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.php?ID=8992;

URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715935>

28. Кизенко В. І. Сходознавчі навчальні програми, предмети і курси за вибором: особливості формування особистості здобувача профільної освіти. Україна, українська мова – світ XXI століття у діалозі культурно-мовних, морально-громадянських цінностей особистості та педагогічних систем : ел. зб. статей за матер. Дванадцятій Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 жовт. 2019 р. / [за наук. ред. Г. О. Васьківської]. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 132–140. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717962>

29. Кизенко В. І. Технології впровадження курсів за вибором як умова реалізації профільного навчання. Організаційно-дидактичні особливості реалізації технологій профільного навчання : зб. матер. круглого столу, м. Київ, 14 берез. 2019 р. / [наук. ред. Г. О. Васьківська]. Київ : Ін-т пед. НАПН України, 2019. С. 45–47. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717441>

30. Кизенко В. І. Формування та реалізація змісту факультативних і спеціальних курсів у контексті мети й завдань профільного навчання. Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи : зб. тез I всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 30 верес. 2019 р. Київ : Педагогічна думка, 2019 С. 59–61. URL: <http://www.undip.org.ua/upload/iblock/06e/materialy-internet-konferentsiya-2019.pdf>

31. Косянчук С. Атракція соціально спрямованих педагогічних технологій профільного навчання: інтеракційний аспект. «Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи. Міждисциплінарні перспективи» : статті учасників IV-ї міжнар. наук.-практ. конф., м. Банська Бистриця – м. Баку – м. Ужгород – м. Херсон – м. Кривий Ріг, 27 черв. 2019 р. / [ред.-упоряд.: А. Душний, М. Махмудов, М. Стреначікова, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Посвіт, 2019. С. 118–120. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716549>

32. Косянчук С. Інтеграційні процеси у закладах загальної середньої освіти: педагогічне і соціальне партнерство. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Інтердисциплінарні виміри : матер. VI-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Конін – м. Ужгород – м. Херсон – м. Кривий Ріг, 26 квіт. 2019 р.) / [ред.-упор.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Херсон – Кривий Ріг: Посвіт, 2019. С. 79–81. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715819>

33. Косянчук С. Профільне навчання: соціологічні аспекти науково-дослідної та педагогічної діяльності. Соціологія та соціальна робота в умовах національних та регіональних викликів : матер. доп. та повід. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 27 верес. 2019 р. / [за ред. І. В. Козубовської, Ф. Ф. Шандора]. Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2019. С. 50–52. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717483>

34. Косянчук С. Соціальні детермінанти реалізації комплексу технологій профільного навчання. Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи : матер. П'ятої міжнар. наук.-практ. конф., м. Умань, 11–12 жовт. 2019 р. // Folia comeniana : Вісник Польсько-української наук.-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А.

Коменського / гол. ред. Осадченко І. І. Умань : ВПЦ «Візаві», 2019. С. 110–112. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717576>

35. Косянчук С. Феноменно радикалізований конструкт як особистісно-соціальна детермінанта реалізації педагогічних технологій. «Освіта XXI століття: теорія, практика, перспективи» : матер. Першої міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Київ, 18 квіт. 2019 р. / Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць. Київ : Фенікс, 2019. С. 83–86. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715623>

36. Косянчук С. В. Аксиологічний підхід до становлення моральної особистості старшокласників. Україна, українська мова – світ XXI століття у діалозі культурно-мовних, морально-громадянських цінностей особистості та педагогічних систем : ел. зб. статей за матер. Дванадцятої всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 жовт. 2019 р. / [за наук. ред. Г. О. Васьківської]. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 193–200. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717961>

37. Косянчук С. В. Дидактика підручникотворення: соціально спрямовані завдання для учнів старшої школи. Проблеми сучасного підручника: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 14 трав. 2019 р. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 64–65. URL: http://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.php?ID=8992; URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715934>

38. Косянчук С. В. Дидактична модель реалізації педагогічних технологій соціального спрямування: новизна і специфіка. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2019 рік. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 88–89. URL: https://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.php?ID=9543

39. Косянчук С. В. Соціальний аспект моделювання процесу реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання. Реалізація профільного навчання в умовах Нової української школи : зб. матер. наук.-практ. семінару, м. Київ, 24 жовт. 2019 р. / [наук. ред. Г. О. Васьківська]. Київ : Ін-тпед. НАПН України, 2019. С. 86–89. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717733>

40. Косянчук С. В. Технології профільного навчання: соціономічний аспект. Організаційно-дидактичні особливості реалізації технологій профільного навчання : зб. матер. круглого столу, м. Київ, 14 берез. 2019 р. / [наук. ред. Г. О. Васьківська]. Київ : Ін-т пед. НАПН України, 2019. С. 74–75. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717441>

41. Косянчук С. В. Читання як дидактична проблема у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського: хрестоматійний погляд. Проблема читання в сучасному інформаційному суспільстві : матер. І-ї всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 12 верес. 2019 р. / [за заг. ред. Т. О. Яценко]. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. С. 29–32. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717540>

42. Кравчук О. На шляху до компетентнісних результатів у профільному навчанні за еколого-економічним спрямуванням. «Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи. Міждисциплінарні перспективи» : статті учасників IV-ї міжнар. наук.-практ. конф., м. Банська Бистриця – м. Баку – м. Ужгород – м. Херсон – м. Кривий Ріг, 27 черв. 2019 р. / [ред.-упоряд.: А. Душний, М. Махмудов, М. Стреначікова, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Посвіт, 2019. С. 122–124. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716548>

43. Кравчук О. Провідні ідеї еколого-економічного спрямування у процесі реалізації профільного навчання. «Освіта XXI століття: теорія, практика, перспективи» : матер. Першої міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Київ, 18 квіт. 2019 р. / Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць. Київ : Фенікс, 2019. С. 86–88. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715622>

44. Кравчук О. П. Модель реалізації профільного навчання в умовах ОТГ (об'єднаної територіальної громади). *Реалізація профільного навчання в умовах Нової української школи* : зб. матер. наук.-практ. семінару, м. Київ, 24 жовт. 2019 р. / [наук. ред.

Г. О. Васьківська]. Київ : Ін-т пед. НАПН України, 2019. С. 79–85. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717733>

45. Кравчук О. П. Проблемні питання реалізації профільного навчання у закладах загальної середньої освіти. Україна, українська мова – світ XXI століття у діалозі культурно-мовних, морально-громадянських цінностей особистості та педагогічних систем : ел. зб. статей за матер. Дванадцятої всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 жовт. 2019 р. / [за наук. ред. Г. О. Васьківської]. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 201–205. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717960>

46. Кравчук О. П. Проблемні питання читання і розуміння учнями основної і старшої школи науково-популярних текстів природничо-наукового змісту. Проблема читання в сучасному інформаційному суспільстві : матер. І-ї всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 12 верес. 2019 р. / [за заг. ред. Т. О. Яценко]. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. С. 79–80. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717826>

47. Кравчук О. П. Провідні ідеї еколого-економічного спрямування профільного навчання. Організаційно-дидактичні особливості реалізації технологій профільного навчання : зб. матер. круглого столу, м. Київ, 14 берез. 2019 р. / [наук. ред. Г. О. Васьківська]. Київ : Ін-т пед. НАПН України, 2019. С. 69–73. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717441>

48. Кравчук О. П. Місце і роль географії в культурному просторі. *Концептуальні засади компетентнісного навчання географії та економіки* : зб. матер. круглого столу «Історія – діалог – траєкторія розвитку», присвяченого 85-річчю відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України (м. Київ, 08 жовт. 2019 р.). Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 70–71. URL: http://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.php?ID=9478

49. Кравчук О. П. Складові дидактичної моделі реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2019 рік. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 90–91. URL: https://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.php?ID=9543

50. Черноус О. Дидактичні можливості мультимедійних технологій у формуванні умінь самоконтролю та оцінки навчальних досягнень. Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи : матер. П'ятої міжнар.наук.-практ. конф., м. Умань, 11–12 жовт. 2019 р. // *Folia comeniana* : Вісник Польсько-української наук.-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А. Коменського / гол. ред. Осадченко І. І. Умань : ВПЦ «Візаві», 2019. С. 260–263. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717575>

51. Черноус О. В. Дидактичні особливості використання мультимедійних технологій в освітньому середовищі. Організаційно-дидактичні особливості реалізації технологій профільного навчання : зб. матер. круглого столу, м. Київ, 14 берез. 2019 р. / [наук. ред. Г. О. Васьківська]. Київ : Ін-т пед. НАПН України, 2019. С. 53–57. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717441>

52. Черноус О. В. Дидактичні особливості мультимедійної складової технологій профільного навчання. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2019 рік. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 91–92. URL: https://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.php?ID=9543

53. Черноус О. В. Інноваційні технології для саморозвитку особистості в умовах профільного навчання. Проблеми саморозвитку особистості в сучасному суспільстві : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 15 лист. 2019 р. / Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2019. С. 293–297.

54. Черноус О. В. Мультимедійні технології як складник навчально-методичного комплексу для підвищення мотивації і розвитку пізнавальних здібностей учнів в умовах профільного навчання. Проблеми сучасного підручника: зб. тез Міжнар. наук.-практ.

конф., м. Київ, 14 трав. 2019 р. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 127–128. URL: http://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.php?ID=8992; URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715933>

55. Черноус О. В. Формування мотивації і розвитку пізнавальних здібностей учнів засобами мультимедійних технологій в умовах профільного навчання. Теоретичні та практичні аспекти розвитку педагогічної освіти в Україні : матер. наук.-практ. конф., м. Київ, 6-7 верес. 2019 р. Херсон : Вид-во «Молодий вчений», 2019. С. 100–103. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717040>

56. Шелестова Л. Педагогічні технології розвитку творчих здібностей учнів старших класів в умовах профільної освіти. «Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи. Міждисциплінарні перспективи» : статті учасників IV-ї міжнар. наук.-практ. конф., м. Банська Бистриця – м. Баку – м. Ужгород – м. Херсон – м. Кривий Ріг, 27 черв. 2019 р. / [ред.-упоряд.: А. Душний, М. Махмудов, М. Стреначікова, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Посвіт, 2019. С. 167–169. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716552>

57. Шелестова Л. Сучасні тенденції реалізації педагогічних технологій розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання. «Освіта ХХІ століття: теорія, практика, перспективи» : матер. Першої міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Київ, 18 квіт. 2019 р. / Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць. Київ : Фенікс, 2019. С. 40–42. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715625>

58. Шелестова Л. В. Використання педагогічних технологій розвитку творчих здібностей школярів у сучасній профільній школі. Реалізація профільного навчання в умовах Нової української школи : зб. матер. наук.-практ. семінару, м. Київ, 24 жовт. 2019 р. / [наук. ред. Г. О. Васьківська]. Київ : Ін-т пед. НАПН України, 2019. С. 33–41. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717733>

59. Шелестова Л. В. Дидактичні засади реалізації педагогічних технологій розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання. Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2019 рік. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 84–85. URL: https://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.php?ID=9543

60. Шелестова Л. В. Діагностика розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи: Інтердисциплінарні виміри : матер. VI-ї міжнар. наук.-практ. конф. (м. Конін – м. Ужгород – м. Херсон – м. Кривий Ріг, 26 квіт. 2019 р.) / [ред.-упор.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Херсон – Кривий Ріг : Посвіт, 2019. С. 126–127. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716069>

61. Шелестова Л. В. Можливості сучасної профільної освіти у розвитку творчих здібностей старшокласників. Університет і школа: перспективи співпраці : зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф., м. Рівне, 11-12 квіт. 2019 р. Рівне : Національний університет водного господарства та природокористування, 2019. С. 37–38. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716066>

62. Шелестова Л. В. Підручник як чинник розвитку творчих здібностей учнів у сучасній профільній школі. Україна, українська мова – світ ХХІ століття у діалозі культурно-мовних, морально-громадянських цінностей особистості та педагогічних систем : ел. зб. статей за матер. Дванадцятої всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 жовт. 2019 р. / [за наук. ред. Г. О. Васьківської]. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 552–557. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717965>

63. Шелестова Л. В. Сучасний підручник як засіб розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання. *Проблеми сучасного підручника*: зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 14 трав. 2019 р. Київ : Педагогічна думка, 2019. С. 131–132. URL: http://undip.org.ua/news/library/zbirniki_detail.php?ID=8992; URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/715936>

64. Шелестова Л. В. Готовність педагога дошкільного закладу та початкової школи до формування картини світу дітей. Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : зб. матер. II Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Вінниця, 17-18 квіт. 2019 р. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2019. Вип. 8. С. 53–56. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716870>

65. Шелестова Л. В. Інтегрований зміст освіти як засіб розвитку старших дошкільників і молодших школярів. Обдаровані діти – інтелектуальний потенціал держави : матер. XII-ї міжнар. наук.-практ. конф., 1–8 лип. 2019 р., м. Чорноморськ. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2019. С. 357–360. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716868>

ТЕЗИ ТА МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЙ, ЩО ВІДБУЛИСЯ ЗА КОРДОНОМ

1. Барановська О. В. Досвід та перспективи реалізації педагогічних технологій профільного навчання за гуманітарним спрямуванням. *Osiągnięcia naukowe i perspektywy : Mater. I Międz. Konf. Nauk.-Prakt. / [pod red. M. Andrzejewskiego]. Wrocław : Nowa nauka, 2019. С. 16–17. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716294>*

2. Васильковская Г. А. Технологизация профильного обучения как объективный процесс. *ТехноОБРАЗ'2019: Университет XXI века и его роль в опережающем развитии регионов : сб. науч. статей участников XII Междунар. науч. конф. (г. Гродно, 14-15 марта 2019 г.) / редкол.: В. П. Тарантей (отв. ред.) [и др.]. Гродно : ГрГУ имени Янки Купалы, 2019. С. 431–434. URL: <http://depositary.belisa.org.by/EDNI/Deposits/Details.aspx?Id=567>; URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717484>*

3. Кизенко В. І., Савченко М. П., Новицька Н. І. Феномен культурно-мовних та морально-громадянських цінностей у контексті гімназійного експерименту. *Advances of science: Proceedings of articles the international scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 23 August 2019 [Electronic resource] / Ed. prof. L. N. Katjuhin, I. A. Salov, I. S. Danilova, N. S. Burina. Czech Republic, Karlovy Vary : Skleněný Můstek – Ukraine, Kyiv : MCNIP, 2019. С. 77–87. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716911>*

4. Кравчук О. П. Щодо визначення базової педагогічної технології профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням. *Osiągnięcia naukowe i perspektywy : Mater. I Międz. Konf. Nauk.-Prakt. / Pod red. M. Andrzejewskiego. Wrocław : Nowa nauka, 2019. С. 14–15. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716355>*

5. Лавров Е. А., Пасько Н. Б., Падерно П. И., Волосюк А. А., Кизенко В. И. Метод поддержки принятия решений по обеспечению эргономического качества в полиэргатических центрах управления IT-ресурсами [The decision support method on ensuring ergonomic quality in the polyergic IT resource management centers]. III междунар. науч. конф. по проблемам управления в технических системах [The III International Conference on Control in Technical Systems CTS'2019], г. Санкт-Петербург, 30 окт. – 1 нояб. 2019. Санкт-Петербург : СПбГЭТУ «ЛЭТИ», 2019. С. 175–178. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718598>

6. Лавров Е. А., Пасько Н. Б., Падерно П. И., Волосюк А. А., Кизенко В. И. Автоматизация оценки функциональной надежности в критических человеко-машинных системах управления [Automation of functional reliability assessment in critical human - machine control systems]. III междунар. науч. конф. по проблемам управления в технических системах [The III International Conference on Control in Technical Systems CTS'2019], г. Санкт-Петербург, 30 окт. – 1 нояб. 2019. Санкт-Петербург : СПбГЭТУ «ЛЭТИ», 2019. С. 170–174. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718595>

7. Чорноус О. В. Мультимедійні технології як засіб активізації пізнавальної діяльності в умовах профільного навчання. *Osiągnięcia naukowe i perspektywy : Mater. I Międz. Konf. Nauk.-Prakt. / [pod red. M. Andrzejewskiego]. Wrocław : Nowa nauka, 2019. С. 8–10. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716295>*

8. Чорноус О. В., Ніколайчук К. В. Методи та засоби координації систем управління та інноваційні технології для саморозвитку особистості. *Nauka i edukacja w warunkach zmian cywilizacyjnych* : Mater. I Międz. Konf. Nauk.-Prakt. / [pod red. M. Andrzejewskiego]. Łódź : Nowa nauka, 2019. S. 136–140. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718590>

9. Шелестова Л. В. До питання ефективності навчальних видань для закладів дошкільної освіти (на прикладі посібника «Вчимося читати»). *Osiągnięcia naukowe i perspektywy* : Mater. I Międz. Konf. Nauk.-Prakt. / [pod red. M. Andrzejewskiego]. Wrocław : Nowa nauka, 2019. С. 3–7. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716871>

10. Шелестова Л. В. Картина мира дошкольника и методы ее формирования в образовательном учреждении. Современное детство в пространстве науки и образовательной практики : матер. Междунар. науч.-практ. конф. и Форума молодых ученых, посвящ. 100-летию Института детства Герценовского университета, Санкт-Петербург, 24–26 апр. 2019 г. Санкт-Петербург : РГПУ имени А. И. Герцена, 2019. С. 158–169. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717051>

11. Lavrov E., Lavrova O., Pasko N., Kyzenko V., Savina N. Assessment of the Reliability of a Human Operator in Access Systems to Information Resources [Оцінка надійності роботи людини-оператора в системах доступу до інформаційних ресурсів]. *Problems of Infocommunications Science and Technology* : International Scientific-Practical Conference. Kyiv, 2019, October 8–11, Ukraine. Kharkiv : FOP Andreev K. V. P. 51–56. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718377>

ІНШІ ПУБЛІКАЦІЇ

Кизенко В. І., Засєкіна Т. М. Топузов Олег Михайлович – учений-педагог і реформатор освітньої галузі в Україні. Олег Михайлович Топузов – віце-президент НАПН України : біобібліогр. покажч. / [авт. вступ. ст.: Т. М. Засєкіна, В. І. Кизенко ; упоряд.: Пономаренко Л. О., Павленко Т. С., Деміда Є. Ф. ; наук. ред. Березівська Л.Д. ; бібліогр. ред.: Пономаренко Л. О.; літ. ред. Василенко Н. М.] ; НАПН України, ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського. Вінниця : ТОВ «ТВОРМ», 2019. 93 с. (Серія «Ювіляри НАПН України»; вип. 33). С. 7–14.

ПОЗАПЛАНОВІ ПУБЛІКАЦІЇ

Методичні посібники

1. Васьківська Г. О. Рефлексійно-пізнавальна технологія в умовах профільного навчання : метод. посіб. Київ : Педагогічна думка, 2019. 116 с.

Збірники наукових праць і матеріали інших науково-практичних заходів

1. Освіта XXI століття: теорія, практика, перспективи : матер. Першої міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Київ, 18 квіт. 2019 р. / Дидактика: теорія і практика : спецвип. зб. наук. праць. Київ : Фенікс, 2019. 268 с. Google Scholar). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717220>

2. Організаційно-дидактичні особливості реалізації технологій профільного навчання : зб. матер. круглого столу, м. Київ, 14 берез. 2019 р. / [наук. ред. Г. О. Васьківська]. Київ : Ін-т пед. НАПН України, 2019. 90 с. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717441>

3. Реалізація профільного навчання в умовах Нової української школи : зб. матер. наук.-практ. семінару, м. Київ, 24 жовт. 2019 р. / [наук.ред.Г. О. Васьківська]. Київ : Ін-т пед. НАПН України, 2019. 132 с. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717733>

4. Україна, українська мова – світ XXI століття у діалозі культурно-мовних, морально-громадянських цінностей особистості та педагогічних систем : ел. зб. статей за

матер. Дванадцятої всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 жовт. 2019 р. / [за наук. ред. Г. О. Васьківської]. Київ : Педагогічна думка, 2019. 588 с. (Серія: Дидактика: теорія і практика). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718122>

Навчальні посібники

1. Васьківська Г. О. Педагогіка з основами інклюзивної освіти: дидактика початкової школи. Електронний сертифікований курс для ОКР «Бакалавр». Київ : Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, 2019.
2. Шелестова Л. В. Вчимося читати. Робочий зошит для дітей 4–5 років. Частина 1. Київ : Фенікс, 2019. 272 с.

Навчально-методичні посібники

1. Васьківська Г. О. Дидактика початкової школи : навч.-метод. посіб. Київ : Педагогічна думка, 2019. 240 с.

2020 рік

Монографії – 2

1. Shelestova Liudmyla. Creativity and diagnostics of upper secondary school pupils in conditions of profile education. Pedagogy theory: collective monography / Aksonova O., Avdieieva S., Kobets. V., etc. – International Science Group. – Boston: Primedia eLaunch, 2020. 321 p. – p.103-108. Available at: DOI: 10.46299/isg.2020.MONO.PED.I <https://isg-konf.com/uk/pedagogy-theory/>

2. Технології профільного навчання : кол. монографія [Technologies of profile education] / [авт. кол.: Г. О. Васьківська, С. В. Косянчук, В. І. Кизенко, О. В. Барановська, Л. В. Шелестова, О. П. Кравчук] ; за наук. ред. д-ра пед. наук, проф. Г. О. Васьківської. Київ, 2020. 304 с.

НАВЧАЛЬНА ПРОДУКЦІЯ

Навчальні посібники (навчально-методичні, навчально-наочні посібники, хрестоматії, практикуми, робочі зошити) – 1

1. Реалізація технологій профільного навчання у закладах загальної середньої освіти : методичний посібник / [авт. кол. : О. В. Малихін, Н. О. Арістова, О. В. Барановська, В. І. Кизенко, О. П. Кравчук, С. Е. Трубочева, О. В. Чорноус, Л. В. Шелестова] / за наук. ред. д-ра пед. наук проф. О. В. Малихіна / Ін-т пед. НАПН України. К. : 2020.

СТАТТІ

Статті, індексовані у Scopus і Web of Science Core Collection – 11

з них у зарубіжних виданнях – 7

1. Lavrov, E.; Pasko, N.; Hlazunova, O.; Lavrova, O.; Kyzenko, V., & Dolgikh, Ya. Self-adjusted Data-Driven System for Prediction of Human Performance. Integrating People and Intelligent Systems : Proceedings of the 3rd International Conference on Intelligent Human Systems Integration (IHSI 2020), February 19–21, 2020, Modena, Italy. Springer Nature Switzerland AG, 2020, Vol 1131. Pp. 282–287. Series «Advances in Intelligent Systems and Computing». (<https://doi.org/10.1007/978-3-030-39512-4>). ISSN 2194-5365. ISBN 978-3-030-39512-4. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719076> **SCOPUS**

2. Burov, O.; Lavrov, E.; Lytvynova, S.; Pasko, N.; Dubovyk, S.; Orlyk, O.; Siryk, O.; and Kyzenko, V. Cognitive Performance Degradation in High School Students as the Response to the Psychophysiological Changes. Advances in Neuroergonomics and Cognitive Engineering : Proceedings of the AHFE 2020 Virtual Conferences on Neuroergonomics and Cognitive Engineering, and Industrial Cognitive Ergonomics and Engineering Psychology, July 16–20, 2020, USA / [ed.: H. Ayaz; U. Asgher]. Switzerland, Cham: Springer Nature Switzerland AG, 2020. Pp. 83–88. ISSN 2194-5357 (<https://doi.org/10.1007/978-3-030-51041-1>). <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721358> **SCOPUS**

3. Shelestova, L., Kostyria, I., Fedyeva, V., Brychok S., Bohomolova, M., & Tomashevs'ka, I. (2020). Formation of the Leadership Position of Professionals in Higher Education Institutions. Postmodern Openings, 11(2 Supl 1), 145-160. – 1,0 д.а. <https://doi.org/10.18662/po/11.2Sup1/184>; ; <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/2756>; <https://lib.iitta.gov.ua/722017>; (Covered in | **Web of Science (WOS)** - Clarivate Analytics (former Thomson Reuters); EBSCO; ICI Journals Master List - Index Copernicus; CEEOL; Ulrich ProQuest; Cabell, Journalseek; Scipio; Philpapers; SHERPA/RoMEO repositories; KVK; WorldCat; CrossRef; J-GATE; Ideas RePeC; Econpapers; Socionet; Google Scholar;))

4. Topuzov, O., Malykhin, O., Aristova, N. & Shamne, A. (2020). Optimization of University Department Management: The Increase of Foreign Language Teachers' Self-Efficacy by Preventing Job Burnout. *The New Educational Review*. Vol. 59. 59-71. doi: 10.15804/tner.2020.59.1.05 Режим доступу: <https://tner.polsl.pl/e59/a5.pdf> (Scopus)

5. Topuzov O.M., Shamne A.V., Malykhin O.V., Aristova N.O., Opaliuk T.L. Adaptation Peculiarities of the First-Year Students to University Life: Study on Stress Resistance. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. 2020. Volume 12, Issue 2, pages: 48-59. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/12.2/265> (Web of Science)

6. Topuzov, O., Malykhin, O. & Aristova, N. (2020). The Right Mix of Approaches in the English Language Teaching: Achieving Desired Learning Outcomes in the ESP Classroom. *Society. Integration. Education*. Proceedings the International Scientific Conference. May 22nd 2020, vol. V, 512–526. doi: <http://dx.doi.org/10.17770/sie2020vol5.4818> (Web of Science) Режим доступу: <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/4818>

7. Malykhin, O., Aristova, N. & Dyka, N. (2020). Networked Professional Learning: The Influence on University Teachers' Self-Efficacy to Create a Positive University Climate. *Society. Integration. Education*. Proceedings the International Scientific Conference. May 22nd 2020, vol. V, 200–212. Режим доступу: <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/4825> doi: <http://dx.doi.org/10.17770/sie2020vol5.4825> (Web of Sciences)

8. Malykhin, O., Aristova, N., Kovalchuk, V., Popov, R. & Yarmolchuk, T. (2020). The Dichotomy of Information Technologies in Professional Training of Future IT Specialists: The Subject and the Means of Instruction. *Society. Integration. Education*. Proceedings the International Scientific Conference. May 22nd 2020, vol. IV, 527-538. doi: <http://dx.doi.org/10.17770/sie2020vol4.4888> Режим доступу: <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/4888> (Web of Sciences)

9. Малихін О. В., Ярмольчук Т. М. (2020). Актуальні стратегії навчання у професійній підготовці фахівців з інформаційних технологій. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Вип. 76. № 2. С. 43-57. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v76i2.2682> Режим доступу: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/105> (Web of Sciences)

10. Топузов О. М., Малихін О. В., Ярмольчук Т. М. (2020). Модель стратегії формування готовності майбутніх фахівців з інформаційних технологій до професійної діяльності. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Вип. 77. № 3. С. 205-222. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v77i3.3351> Режим доступу: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3351> (Web of Sciences)

11. Malykhin, O., Aristova, N., Kovalchuk, V., Opaliuk, T. & Yarmolchuk, T. Higher School Teachers' Digital Competence: Strategies for Self-Assessment and Improvement. *Society. Integration. Education*. Proceedings the International Scientific Conference. May 22nd 2020, vol. II, 41-51. doi: <http://dx.doi.org/10.17770/sie2020vol2.4901> Режим доступу: <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/4901> (Web of Sciences)

Статті у виданнях, внесених до переліку наукових фахових видань України – 6

1. Барановська О. В. Методологічні аспекти реалізації педагогічних технологій за філологічним спрямуванням: еволюція та трансформація в українській школі [Methodological aspects of pedagogical technologies realization in philological directions: evolution and transformation in ukrainian school]. *Український педагогічний журнал*. 2020. № 1. С. 5–13. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720388>

2. Барановська О. В. Сучасний підручник в руслі гуманітаризації навчального процесу : основні акценти [A modern textbook in line with the humanization of the educational process: the main emphasis]. *Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / [ред. кол.; голов. ред. – О. М. Топузов]*. Київ: Педагогічна думка, 2020. Вип. 24. С. 5–13. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720940>

3. Барановська О. В. Наука і школа – життєве покликання фундатора педагогічної науки Паламарчук Валентини Федорівни // Директор школи, ліцею, гімназії, № 2, 2020, с. 00.

4. Кравчук О. П. Карантинні еколого-економічні дидактичні розуми (без претензії на оригінальність, інноваційність, системність і класичність). *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. № 2 (77), 2020. С. 88 – 93. URL: <http://otr.iod.gov.ua/index.php/2020-rik/78-vipusk-2>

5. Кравчук О. П. Щоденникові карантинні еколого-економічні дидактичні розуми. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. № 3 (78). 2020. С. 94 – 99. URL: <http://otr.iod.gov.ua/index.php/2020-rik/79-vipusk-3>

6. Малихін О. В., Загорулько М. О. Дидактичний потенціал психолого-педагогічних дисциплін у контексті формування дослідницької компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 68, Т. 2. С. 63-66. DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.68-2.12>

VI. МАТЕРІАЛИ І ТЕЗИ КОНФЕРЕНЦІЙ, ФОРУМІВ, КРУГЛИХ СТОЛІВ

Україна – 23

1. Арістова Н. О. Метод проектів як засіб формування комунікативної компетентності майбутніх учителів. Актуальні проблеми соціальної роботи: досвід і перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кам'янець-Подільський, 28 квітня 2020 року) / [ред. колегія: Л. П. Мельник, Т. Л. Опалюк] Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О. В., 2020. С. 6–8.

2. Арістова Н. О., Малихін О. В., Загорулько М. О. Транскультурна та соціололінгвістична обізнаність № 68, Т. 2. майбутніх перекладачів: шляхи вдосконалення. Актуальні проблеми вищої професійної освіти (20 березня 2020 р., Київ) : збірник наукових праць / за загальною редакцією Л. В. Барановської. Київ : НАУ, 2020. С. 5–7. URL: <http://kpppo.nau.edu.ua/files/Konfer2020.pdf>

3. Малихін О. В., Арістова Н. О., Ярмольчук Т. Г. Формування та розвиток цифрової компетентності викладачів в системі безперервної освіти як основа успішної професійної діяльності. Актуальні проблеми вищої професійної освіти (20 березня 2020 р., Київ) : збірник наукових праць / за загальною редакцією Л. В. Барановської. Київ : НАУ, 2020. С. 132–134. URL: <http://kpppo.nau.edu.ua/files/Konfer2020.pdf>

4. Васьківська Г. О. Психодидактичні аспекти удосконалення сучасної навчальної книги: рефлексія і візуалізація інформації [Psychodidactic aspects of improving a modern textbook: reflection and visualization of information]. Проблеми сучасного : зб. тез Міжнар. наук.-практ. Інтернет конференції, м. Київ, 28–29 трав. 2020 р. Київ: Педагогічна думка, 2020. С. 22–25. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720661>

5. Васьківська Г. Проблеми і перспективи дистанційного навчання у світовому контексті [Problems and prospects of distance learning in the global context]. Дидактичне забезпечення дистанційного навчання : матер. Форуму «Самоосвіта вчителів», м. Київ, вебсайт відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України, 11 черв. 2020 р. Київ, 2020. С. 1–9. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720910>

6. Васьківська Г. Психодидактичні особливості дистанційного навчання у сучасних кризових умовах [Psychodidactic features of distance learning in modern crisis conditions]. Вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського. Вип. 2(21): Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 21-22 трав. 2020 р.) / МОН України, НАПН України, Ін-т педагогіки [та ін.] ; [редкол.: Осадченко І. (голов. ред. та відп. за вип.), Васьківська Г., Велскоп В. [та ін.]. Умань: Візаві, 2020. С. 21–24. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720667>

7. Барановська О. «Трикутник партнерства». Ролі: учень – учитель – батьки [Partnership Triangle. Roles: student – teacher – parents]. Дидактичний супровід дистанційної самоосвіти вчителів : матер. Форуму «Самоосвіта вчителів», м. Київ, вебсайт відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України, 8 квіт. 2020 р. Київ, 2020. С. 1–5. URL: http://didactics.ucoz.ua/fr/0/BOV_2020-04f.pdf; <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720020>
8. Барановська О. Психодидактичні особливості педагогічних технологій за філологічним спрямуванням [Psychodidactic features of pedagogical technologies in the philological direction]. Вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського. Вип. 2(21): Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 21–22 трав. 2020 р.) / МОН України, НАПН України, Ін-т педагогіки [та ін.]; [редкол.: Осадченко І. (голов. ред. та відп. за вип.), Васьківська Г., Велскоп В. [та ін.]. Умань: Візаві, 2020. С. 13–16. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720748>
9. Барановська О. Основні напрямки розвитку обдарованої особистості (технологічний аспект) [The main directions of development of the gifted personality (technological aspect)]. Вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського. Вип. 1(20): Сучасні проблеми обдарованості особистості: матер. I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 20-21 трав. 2020 р.) / МОН України, НАПН України, Ін-т педагогіки [та ін.] ; [редкол.: Осадченко І. (голов. ред. та відп. за вип.), Васьківська Г., Велскоп В. [та ін.]. Умань: Візаві, 2020. С. 16–19. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720664>
10. Барановська О. В. Шкільний підручник в умовах нових суспільних викликів [School textbook in terms of new societal challenges]. Проблеми сучасного підручника : зб. тез Міжнар. наук.-практ. Інтернет конференції, м. Київ, 28–29 трав. 2020 р. Київ: Педагогічна думка, 2020. С. 12–15. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720657>
11. Барановська О. В. Технологічний підхід до створення шкільного підручника в постійно змінюваних умовах. Проблеми сучасного підручника : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 28-29 трав. 2020 р., м. Київ. Київ: Педагогічна думка, 2020. С. 9–11. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721457>
12. Кизенко В. І. До питань формування змісту сучасного підручника і реалізації технологій інтерактивного навчання [On the formation of the content of a modern textbook and the realization of technologies of interactive learning]. Проблеми сучасного підручника : зб. тез Міжнар. наук.-практ. Інтернет конференції, м. Київ, 28–29 трав. 2020 р. Київ: Педагогічна думка, 2020. С. 78–79. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720659>
13. Косянчук С. Соціальноспрямовані освітні ситуації як визначник у проектуванні життєвих стратегій здобувачів профільної освіти [Socially oriented educational situations as a determinant in designing life strategies of upper secondary school pupils in process realization of profile education]. Вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського. Вип. 2 (21): Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 21-22 трав. 2020 р.) / МОН України, НАПН України, Ін-т педагогіки [та ін.] ; [редкол.: Осадченко І. (голов. ред. та відп. за вип.), Васьківська Г., Велскоп В. [та ін.]. Умань: Візаві, 2020. С. 67–71. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720666>
14. Косянчук С. В. Соціально-наукове кореспондування як інваріантна умова реалізації сучасних педагогічних технологій профільного навчання. Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах : тези доп. I міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції, м. Дніпро, 28-29 трав. 2020 р. [Ways of science development in modern crisis conditions: abstracts of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference, c. Dnipro, May 28-29, 2020. Dnipro: «WayScience», 2020. P. 1.]. Дніпро: «WayScience», 2020. Т. 1. С. 515–517. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720861>

15. Косянчук С. В. Кваліфікаційні детермінанти формування змісту навчальної книги для здобувачів профільної освіти [Qualification determinants of the formation of the content of the textbook for realization of profile education]. Проблеми сучасного : зб. тез Міжнар. наук.-практ. Інтернет конференції, м. Київ, 28–29 трав. 2020 р. Київ: Педагогічна думка, 2020. С. 83–86. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720658>
16. Косянчук С. Форум для педагогічних працівників: актуальність дидактико-методичного дискурсу з проблем дистанційного навчання [Forum for teachers: the relevance of didactic and methodological discourse on the problems of distance learning]. Дидактичне забезпечення дистанційного навчання : матеріали Форуму «Самоосвіта вчителів». Київ: Веб-сайт відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України, 2020. С. 1–16. (Пряме покликання – <http://didactics.ucoz.ua/forum/2-8-271-16-1595523276>). URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/721516>
17. Кравчук О. Екологічне невігластво як індикатор гуманітарної катастрофи нашого суспільства [Environmental ignorance as an indicator of the humanitarian catastrophe of our society]. Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи : зб. тез ІІ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Київ, 05 берез. 2020 р. Київ: Педагогічна думка, 2020. С. 82–85. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720883>
18. Малихін О. В., Арістова Н. О. Застосування методу аналізу конкретної ситуації у формуванні суб'єктних якостей майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей. Пріоритетні напрямки вирішення актуальних проблем виховання і освіти : збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (24-25 липня 2020 р., м. Харків). Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2020. С. 13–17.
19. Малихін О. В., Арістова Н. О., Яромольчук Т. Г. Формування та розвиток цифрової компетентності викладачів в системі безперервної освіти як основа успішної професійної діяльності. Актуальні проблеми вищої професійної освіти (20 березня 2020 р., Київ) : збірник наукових праць / за загальною редакцією Л. В. Барановської. Київ : НАУ, 2020. С. 132–134. URL: <http://kppppo.nau.edu.ua/files/Konfer2020.pdf>
20. Шелестова Л. В. Етнічна картина світу як основа становлення національної ідентичності зростаючої особистості [Ethnic picture of the world as a basis for the formation of the national identity of a growing individual]. Національна ідентичність як проблема науки й освіти : матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, 12 берез. 2020 р.). Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. С. 71–77. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720807>
21. Шелестова Л. В. Удосконалення змісту підручників з гуманітарних предметів з метою розвитку творчих здібностей старшокласників [Improving the content of textbooks in the humanities in order to develop the creative abilities of upper secondary school pupils]. Проблеми сучасного підручника : зб. тез Міжнар. наук.-практ. Інтернет конференції, м. Київ, 28–29 трав. 2020 р. Київ: Педагогічна думка, 2020. С. 194–197. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720660>
22. Шелестова Л. Зміст навчання як чинник розвитку творчих здібностей учнів старшої школи [The content of education as a factor in the development of creative abilities of upper secondary school pupils]. Вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського. Вип. 2(21): Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти: матер. ІV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 21–22 трав. 2020 р.) / МОН України, НАПН України, Ін-т педагогіки [та ін.]; [редкол.: Осадченко І. (голов. ред. та відп. за вип.), Васьківська Г., Велскоп В. [та ін.]. Умань: Візаві, 2020. С. 151–154. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720668>
23. Шелестова Л. Оптимізація розвитку творчих здібностей старшокласників у процесі вивчення гуманітарних предметів [Optimization of the development of creative abilities of upper secondary school pupils in the process of studying humanities]. Вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського.

Вип. 1(20): Сучасні проблеми обдарованості особистості: матер. І Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 20–21 трав. 2020 р.) / МОН України, НАПН України, Ін-т педагогіки [та ін.]; [редкол.: Осадченко І. (голов. ред. та відп. за вип.), Васьківська Г., Велскоп В. [та ін.]. Умань: Візаві, 2020. С. 93–96. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720665>

Інші країни – 20

1. Malykhin, O., Aristova, N., Kovalchuk, V., Opaliuk, T. & Yarmolchuk, T. Higher School Teachers' Digital Competence: Strategies for Self-Assessment and Improvement. Society. Integration. Education. Proceedings the International Scientific Conference. May 22nd 2020, vol. II, 41-51. doi: <http://dx.doi.org/10.17770/sie2020vol2.4901> Режим доступу: <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/4901>

2. Арістова Н. О. Формування гнучких навичок студентів філологічних спеціальностей шляхом застосування інноваційних педагогічних технологій. Dynamics of the development of world science. Abstracts of the 13th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2020. Pp. 81–89. URL: <https://sci-conf.com.ua/xiii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiyadynamics-of-the-development-of-world-science-2-4-sentyabrya-2020-goda-vankuverkanada-arhiv/>

3. Васьківська Г. О. Дидактичний потенціал рефлексійно-пізнавальної технології [Didactic potential of reflexive and cognitive technology]. Problems of implementation of science into practice : abstracts of XIII international scientific and practical conference. Oslo, Norway 2020, April, 20–21. Oslo, Norway: Bookwire by Bowker, 2020. Pp. 190–191, <https://www.bookwire.com/>). URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720161>

4. Васьківська Г. О. Освітнє середовище як чинник формування життєпростору старшокласників [Educational environment as a factor in shaping the living space of upper secondary school pupils]. Theoretical foundations of modern science and practice : abstracts of XI International Scientific and Practical Conference. Melbourne, Australia. 06-07 April 2020. Bookwire by Bowker, 2020. Pp. 191–193. <https://www.bookwire.com/>. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719930>

5. Барановська О. В. Інформаційна компетентність як основа педагогічних технологій гуманітарного спрямування [Information competence as a basis of pedagogical technologies of humanitarian direction]. Impact of modernity on science and practice. Abstracts of XVIII International Scientific and Practical Conference. Boston, USA, 25-26 May 2020. Bookwire by Bowker, 2020. Pp. 195–198. URL: <https://www.bookwire.com/> (<https://doi.org/10.46299/ISG.2020.XVIII>).

6. Барановська О. В. Інформаційна компетентність як ключова складова педагогічних технологій за філологічним спрямуванням [Information competence as a key component of pedagogical technologies in the philological direction] / Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom VIII: dialog w rozwoju nauk i edukacji / [red.: J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Pnytskyj]. Konin – Użhorod – Chersoń: Poswit, 2020. S. 75–77. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720518>

7. Барановська О. В. Педагогічні технології за філологічним спрямуванням: трансформація в змінюваних умовах [Philological pedagogical technologies: transformation in changing conditions]. Actual problems of science and practice : Abstracts of XIV international scientific and practical conference, Stockholm, Sweden, 27–28 April 2020. С. 237–240. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720345>

8. Барановська О. В. Різновиди педагогічних технологій в умовах дистанційного навчання / Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том IX: синергія в розвитку науки та освіти / [Ред.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Херсон – Київ: Посвіт, 2020. 438 с. С. 69-71. [Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom IX: synergia w rozwoju nauk i edukacji / [Red.: J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Pnytskyj]. Konin – Użhorod – Chersoń – Kijów: Poswit, 2020. 438 s. P. 69-71.

9. Кизенко В. І. Дидактичний супровід реалізації варіативного компонента змісту освіти [Didactic support for the implementation of the variable component of educational content]. Theoretical foundations of modern science and practice : abstracts of XI International Scientific and Practical Conference. Melbourne, Australia, 06-07 April 2020. Bookwire by Bowker, 2020. Pp. 236–238. URL: <https://www.bookwire.com/>; <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719932>

10. Косянчук С. В. Об'єктивні кореляції реалізації педагогічних технологій профільного навчання за соціальним спрямуванням і суб'єктивність у навчанні [Objective correlates of the implementation of pedagogical technologies of profile education in the context social orientation and subjectivity in learning]. Theoretical foundations of modern science and practice : abstracts of XI International Scientific and Practical Conference. Melbourne, Australia, 06-07 April 2020. Bookwire by Bowker, 2020. Pp. 261–264. URL: <https://www.bookwire.com/>; <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719934>

11. Косянчук С. В. Читання у процесі формування культури інтелектуального життя особистості: соціальний вектор реалізації педагогічних технологій профільного навчання [Reading in the process of forming the culture of intellectual life of the individual: the social vector of the implementation of pedagogical technologies of profile education]. Problems of implementation of science into practice : abstracts of XIII international scientific and practical conference. Oslo, Norway 2020, April, 20–21. Oslo, Norway: Bookwire by Bowker, 2020. Pp. 258–261. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720160>

12. Кравчук О. П. Сучасні передумови реалізації ідей профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням в Україні // The 9th International scientific and practical conference — Eurasian scientific congress (September 6-8, 2020) Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. 2020. С. 107 – 111. URL: <https://sci-conf.com.ua/ix-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-urasian-scientific-congress-6-8-sentyabrya-2020-goda-barselona-ispaniya-arhiv/>

13. Малихін О. В., Арістова Н. О. Професійний розвиток учителів закладів загальної середньої освіти: віртуальні педагогічні спільноти // Eurasian scientific congress. Abstracts of the 8th International scientific and practical conference. Barca Academy Publishing. Barcelona, Spain. 2020. Pp. 211-214. URL: <https://sciconf.com.ua/viii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-urasianscientific-congress-9-11-avgusta-2020-goda-barselona-ispaniya-arhiv>

14. Малихін О. В., Дзюбенко Г. Ю. Соціально-рефлексійна компетентність майбутніх учителів іноземної мови: сутнісний зміст. Dynamics of the development of world science. Abstracts of the 13th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2020. Pp. 199–204. URL: <https://sci-conf.com.ua/xiii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiyadynamics-of-the-development-of-world-science-2-4-sentyabrya-2020-goda-vankuverkanada-arhiv/>

15. Шелестова Л. В. Дидактична модель розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання [Didactic model of development of creative abilities of upper secondary school pupils in the conditions of profile education]. Osiągnięcia naukowe i perspektywy : Mater. II Międz. Konf. Nauk.-Prakt. / [pod red. M. Andrzejewskiego]. Wrocław: Nowa nauka, 2020. С. 3–6. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720808>

16. Шелестова Л. В. Дослідження творчого потенціалу старшокласників в умовах профільної освіти [Research of creative potential of upper secondary school pupils in the conditions of profile education]. Science, trends and perspectives : Abstracts of XVII international scientific and practical conference. Tokyo, Japan 2020. Pp. 408–411. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720554>

17. Шелестова Л. В. Моделирование процесса развития творческих способностей старшокласников в условиях профильного обучения [Modeling of the process of development of creative abilities of upper secondary school pupils in the conditions of profile education]. Scientific bases of solving of the modern tasks : Abstracts of XIX International scientific and

practical conference, Frankfurt am Main, Germany, 1-2 June 2020. Frankfurt am Main, Germany, 2020. Pp. 395–397. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720726>

18. Шелестова Л. В. Розвиток творчих здібностей старшокласників на різних етапах навчального пізнання [Development of creative abilities of upper secondary school pupils at different stages of educational cognition]. Actual problems of science and practice : Abstracts of XIV international scientific and practical conference, Stockholm, Sweden, 27–28 April 2020. С. 644–646. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720557>

19. Шелестова Л. Організація процесу розвитку творчих здібностей старшокласників в умовах профільного навчання [Organization of the process of development of creative abilities of upper secondary school pupils in the conditions of professional education]. Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom VIII: dialog w rozwoju nauk i edukacji / [red.: J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Ilnytskyj]. Konin – Użhorod – Chersoń: Poswit, 2020. S. 205–207. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720553>

20. Palamar, Svitlana; Nezhyva, Liudmyla; Vaskivska, Halyna; Vaschenko, Olena; Bondarenko, Gennady; & Naumenko, Maryna. Health-Saving Competence of Future Primary School Teachers: Indicators of Development. Advances in Economics, Business and Management Research : III International Scientific Congress Society of Ambient Intelligence, 23 March 2020 (ISC-SAI 2020). Paris, France: Atlantis Press, 2020, vol 129, Pp. 307–315. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720009>